View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk
brought to you by CORE
provided by Helsingin yliopiston digitaalinen arkisto

# Vem är jag, vem är vi, vem är vem i vårt land?

# Kontextens betydelse för gruppidentifikation och stereotypier bland svensk- och finskspråkiga i Finland och Sverige

Anna Henning-Lindblom

SSKH Skrifter 34

Akademisk avhandling som med tillstånd av Statsvetenskapliga fakulteten
vid Helsingfors universitet framläggs till offentlig granskning
i Forsthuset, sal 1 (Unionsgatan 40) lördagen den 25 augusti 2012 kl. 12.

Utgivare:
Forskningsinstitutet
Svenska social- och kommunalhögskolan
Helsingfors universitet
PB 16, FIN-00014
Helsingfors universitet, Finland
Telefon: +358 9 1911
Telefax: +358 9 1912 8430

Layout & tryck: Unigrafia

ISBN 978-952-10-5233-0
ISBN 978-952-10-5234-7 (PDF)
ISSN-L 1235-0966
ISSN 1235-0966 (Print)

Helsingfors 2012
Unigrafia

# Table of Contents

FÖRORD ..... 5

LISTA ÖVER URSPRUNGSARTIKLAR ..... 8

1 INLEDNING ..... 9

2 SOCIAL IDENTITET ..... 14
2.1 Teorin om social identitet och social kategorisering ..... 15
2.2 Hot mot den sociala identiteten ..... 17

3 SPRÅK, (MULTIPEL) ETNISK IDENTITET OCH ACKULTURATION ..... 19
3.1 Språkgruppers etnolingvistiska vitalitet ..... 21
3.2 Språkkontakter som en brygga mellan vitalitet och identitet ..... 22
3.3 Språkkunskapernas betydelse för identifikationen ..... 23

4 STEREOTYPIER OCH PARTISKHET MELLAN GRUPPER ..... 25
4.1 Stereotypier, konsensus och kontext ..... 25
4.2 Partiskhet mellan grupper ..... 26
4.2.1 Partiskhet mellan grupper: ingruppsfavorisering kontra nedvärdering av utgruppen ..... 28
4.2.2 Gruppstorlekens och gruppstatusens effekter på partiskhet mellan grupper ..... 29
4.2.3 Gruppidentifikationens effekter på partiskhet mellan grupper ..... 31
4.2.4 Effekter av gruppernas status och beroendeförhållande på innehållet i stereotypier vid bedömning av in- och utgrupp ..... 32

5 KONTEXTEN FÖR STUDIEN ..... 34
5.1 Den svenska och finska språkgruppen i Finland ..... 34
5.2 Den finska och svenska språkgruppen i Sverige ..... 38

6 STUDIENS SYFTE, FORSKNINGSFRÅGOR OCH HYPOTESER ..... 41
6.1 Studiens syfte ..... 41
6.2 Forskningsfrågor och hypoteser ..... 43

7 METOD ..... 47
7.1 Forskningsmaterial och respondenter ..... 47
7.1.1 Material 1 ..... 47
7.1.2 Material 2 ..... 48
7.2 Variabler ..... 49
7.3 Analys av data ..... 53

8 RESULTAT ..... 54
8.1 Delstudie I: Objektiv etnolingvistisk vitalitet, språkmiljö och gruppidentifikation bland unga finlandssvenskar ..... 54
8.2 Delstudie II: Etnolingvistisk vitalitet, gruppidentifikation och partiskhet mellan grupper i två generationer finlandssvenskar ..... 57
8.3 Delstudie III: Effekten av gruppstorlek, -status och attributvalör för partiskhet mellan språkgrupper i Finland och Sverige ..... 58
8.4 Delstudie IV: Effekten av gruppstatus, gruppstorlek och konsensus för innehållet i stereotypier mellan språkgrupper i Finland och Sverige ..... 62
8.5 Sammanfattning av resultat som besvarar forskningsfrågorna ..... 69

9 SAMMANDRAG OCH DISKUSSION ..... 72
9.1 Effekter av variation i etnolingvistisk vitalitet och språkmiljö på gruppidentifikationen och partiskhet mellan grupper (forskningsfrågorna 1, 2 och 3) ..... 72
9.2 Effekter av gruppstorlek kontra gruppstatus på partiskhet mellan grupper (forskningsfråga 4) ..... 76
9.3 Råder det konsensus kring dragens typikalitet? (forskningsfråga 5) ..... 80
9.4 Studiens kontribution, begränsningar och synpunkter för framtida forskning ..... 82
9.5 Samhälleliga implikationer ..... 89
9.5.1 Språkkontakternas och språkkunskapernas betydelse ..... 89
9.5.2 Multipla identifikationer och relationerna mellan grupperna ..... 91

LITTERATUR ..... 96

# Förord

Arbetet med denna avhandling har pågått i många år och det finns många människor som på olika sätt bidragit till att avhandlingen kommit till. Jag vill här framföra mitt varma tack till dem alla.

Först och främst vill jag tacka min handledare professor Karmela Liebkind för en ovärderlig insats för den här avhandlingen. Med sin inspirerande föreläsningsserie om förhållandet mellan minoriteter och majoriteter väckte hon under studietiden mitt intresse för relationer mellan grupper. Utan hennes intressanta forskningsprojekt som lett vidare till andra projekt hade jag aldrig tagit mina första steg in på forskarbanan och varit den jag är idag. Jag tackar henne för att jag fått ta del av hennes stora kunskap och erfarenhet och fått utvecklas i vårt samarbete. Jag vill också tacka henne för värdefulla kommentarer till manuskriptet för artikel IV och till sammandraget i den här avhandlingen samt för hennes ständiga beredskap och snabba svar under vilken som helst av veckans dagar!

Jag vill också rikta ett varmt tack till mina förhandsgranskare för avhandlingen, professor emeritus Charles Westin, som också lovat ställa upp som opponent vid min doktorsdisputation samt professor Tom Moring för värdefulla kommentarer och förbättringsförslag till manuskriptet. Därtill vill jag tacka de anonyma granskare av artiklarna som ingår i avhandlingen samt alla de forskare jag kontaktat som villigt delgett mig sina forskningsresultat. Alla kommentarer har gett mig nya insikter och förbättrat studien som helhet. Jag tackar också varmt professor emeritus Klaus Helkama som lovat ingå i bedömningskommittén för avhandlingen och som under åren erbjudit mig olika samarbetsprojekt som lärt mig åtskilligt om socialpsykologisk terminologi på svenska.

Vidare önskar jag tacka Cand. Polit. Erling Solheim som är medförfattare till artikel II och III i avhandlingen och som bistått mig på vägen med värdefulla råd och kommentarer kring metodologiska frågor under alla möjliga tider på dygnet. Också universitetslärare Christian Starck har bidragit med viktiga kommentarer och handledning kring såväl metodologiska frågor som andra aspekter i manuskriptet – ett stort tack till honom! Likaså tackar jag pol. mag. Sonja Nyström som tillsammans

med mig tog de första stapplande stegen som forskningsassistent i det delprojekt inom ramen för forskningsprogrammet Svenskt i Finland, finskt i Sverige – Kahden puolen Pohjanlahtea, som finansierades av Finlands Akademi och gav mig en del av forskningsmaterialet för avhandlingen.

Ett varmt tack vill jag också rikta till f.d. socialpsykologiska institutionen, numera ämnet socialpsykologi vid institutionen för socialvetenskap vid Helsingfors universitet. Under ledning av professor emeritus Klaus Helkama, professor Anna-Maija Pirttilä-Backman och professor Karmela Liebkind har institutionen utgjort en inspirerande studiemiljö där jag haft förmånen att fullfölja såväl magister- som postgraduala studier.

Jag vill också uttrycka min tacksamhet till Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet som först tagit emot mig som studerande och därefter gett mig anställning som bl.a. timlärare, assistent och doktorand i socialpsykologi. Utan den ekonomiska trygghet som de här anställningarna inneburit hade arbetet med avhandlingen varit betydligt svårare att genomföra. Utöver att ge ekonomisk trygghet bidrar högskolan och dess personal fortgående med en varm arbetsgemenskap som fått mig att stortrivas under årens lopp. Ett varmt tack till alla kolleger inom de olika vetenskaperna som finns vid högskolan samt till den administrativa personalen! Speciellt önskar jag tacka min närchef, professor Airi Hautamäki, för hennes goda ledarskap, otaliga råd och ständiga uppmuntran på vägen. Jag vill också tacka min kollega sedan många år, universitetslärare Marianne Enebäck, för många givande diskussioner och den tid som frigjorts för avhandlingsarbete för att hon tagit på sig så många av mina arbetsuppgifter. Jag tackar också Katarina Perander som fungerat som god vikarie under mitt forskningslediga år!

Jag önskar också framföra min tacksamhet till Svenska litteratursällskapet i Finland som i ett par omgångar anställt mig som forskningsassistent och forskare. Dessa anställningar gav mig möjlighet att åtminstone tidvis forska på heltid, vilket storligen underlättade speciellt slutskedet av avhandlingsprocessen.

Under den långa process som arbetet med en avhandling innebär behöver man också avkoppling och annat att tänka på. Jag vill därför tacka alla mina kära vänner, både äldre och nyare, för all dyrbar tid tillsammans! Jag hoppas ni vet vad ni betyder för mig.

Jag vill därtill sist, men inte minst, tacka min familj: mina föräldrar Marina och Holger Henning och mina syskon, Mark Henning och Elin Mattsson med familjer – ni har gett mig en grundtrygghet i livet och jag är tacksam för att ni alltid finns där. Min man, Christian Lindblom, mina bonusbarn Mimmi och Molly Rosenström, Conrad Lindblom och mina söner Elmer och Leon Lindblom, ni förgyller min vardag – jag älskar er!

Helsingfors, juni 2012
Anna Henning-Lindblom

# Lista över ursprungsartiklar

Den här avhandlingen baserar sig på följande artiklar:

**I** Henning-Lindblom, A., & Liebkind, K. (2007). Objective ethnolinguistic vitality and identity among Swedish-speaking youth. *International Journal of the sociology of language*: 187/188, 161-183.

**II** Liebkind K., Henning-Lindblom, A., & Solheim, E. (2006). Ingroup favouritism and outgroup derogation among Swedish-speaking Finns. *Nordic Psychology, 58*, 3, 262-278.

**III** Liebkind, K., Henning-Lindblom, A., & Solheim, E. (2008). Group Size, Group Status and Trait Valence as Determinants of Intergroup Bias: Stereotyping in Finland and Sweden. *European Journal of Social Psychology,* 38, 637-651.

**IV** Henning-Lindblom, A. (Inlämnat manuskript). Stereotyping on the two fundamental content dimensions: the role of group size and consensual views on trait typicality in Finland and Sweden.

I texten refereras till artiklarna med den romerska numreringen.

Originalversionen av artiklarna trycks i slutet av avhandlingen med benäget tillstånd av innehavarna av upphovsrätten till artiklarna.

# 1 Inledning

*Land, vårt land, fosterland.*
*Vi håller dig i vår hand.*
*En del av dig, del av mig, del av oss.*
*Och alla du räcker till, om du vill.*
*Här är vi i vår värld.*
*Har lejonet tappat sitt svärd?*
*Vi frågar vem är vi, vem är jag?*
*Vem är vem i vårt hem?*
*Någon som vet? Identitet?*
*Det är här vi snackar vårt språk.*
*Ja tänne varmaan aina tervetullut oot.*

*Vår tid, vårt land.*
*Det var här jag en gång föddes,*
*det var här jag fick mitt namn.*
*Vår tid, vårt land,*
*vårt land i vår tid.*

*Jag ser inte någon ankdamm,*
*jag ser samma flagga.*

*Vi är här på mammas gata,*
*kanske går i farsans spår.*
*Hur länge ska folk orka tjata*
*om fädersland och modersmål?*

Niklas Rosström/Patric Sarin/Pasi Hiihtola/Lasse Mellberg

I april år 2011 lanserades i Finland en musikvideo med ”artister för tolerans och öppenhet”, som ett led i en kampanj för att öka toleransen mellan den finska och den svenska språkgruppen i landet. Citatet ovan är ett utdrag ur den text som artisterna framförde. Texten belyser väl den typ av reflektioner kring gruppidentiteten som är typiska för multilingvistiska samhällen där olika språkgrupper lever sida vid sida.

Dessa frågeställningar får avgörande betydelse för hur språkgrupperna förhåller sig till varandra. Därför är de också väsentliga för föreliggande studie som kretsar kring frågorna: ”vem är jag, vem är vi, vem är vem i vårt hem(land)?” och hur inverkar kontextuella faktorer på hur vi ser på varandra?

En betydande del av den socialpsykologiska forskningen kring relationer mellan minoritets- och majoritetsgrupper och etnisk identitet baserar sig på teorin om social identitet [SIT] som utvecklats av Henri Tajfel och hans kolleger (t.ex. Tajfel & Turner, 1986) i mitten av 1970-talet. Enligt nämnda teori erbjuder sociala grupper sina medlemmar en möjlighet att identifiera sig själva i sociala termer och dessa identifikationsprocesser antas i sin tur påverka förhållningssättet till både de grupper man själv tillhör och de grupper man inte tillhör.

En av styrkorna med ovan nämnda teoretiska paradigm är att den sociala kontext i vilken grupperna befinner sig antas spela en avgörande roll för de grupprelationer som uppstår. Samhället ses som en heterogen samling sociala kategorier som står i olika makt- och statusrelationer till varandra och där dynamiken påverkas av faktorer som ekonomi, politik och historia. Därtill antas den sociala strukturen i den specifika situationen – till exempel gränserna mellan grupperna, upplevelser av hot, jämförelsekontexten och vilken aspekt av identiteten som är synliggjord – påverka synen på såväl den egna gruppen som andra grupper. (Brown, 2010.)

När man studerar språkgruppsidentitet (eller etnisk identitet) inom socialpsykologin kan man åtminstone i teorin skilja på tre olika analysnivåer: den individuella, den interaktiva och den samhälleliga (Liebkind, 2010; Verkuyten, 2005). Den individuella nivån berör psykologiska faktorer, som exempelvis identifikation med gruppen, medan den interaktiva har att göra med hur identiteten framträder och uppehålls i exempelvis dagliga kontakter med representanter för den andra språkgruppen. Den samhälleliga analysnivån handlar om politiska, ideologiska, kulturella och ekonomiska faktorers inverkan så som betydelsen av statusskillnader mellan grupper och betydelsen av stöd i form av lagstiftning m.m. Eftersom de tre nivåerna är integrerade är avsikten att i den här studien beakta faktorer på alla de tre analysnivåerna.

Det här låter sig lämpligen göras utifrån teorin om etnolingvistisk vitalitet (t.ex. Yagmur & Ehala, 2011) och närliggande teorier, en

forskningstradition som utvecklats ur SIT men som i ännu högre grad har tagit fasta uttryckligen på vissa aspekter av kontexten, nämligen de sociostrukturella faktorernas betydelse. Howard Giles med kolleger (t.ex. Giles, Bourhis & Taylor, 1977) betonade att man för att kunna förstå relationerna mellan språkgrupper måste beakta de olika faktorer i gruppernas levnadsmiljö (som status, institutionellt stöd och demografi) som medverkar till deras vitalitet. Olika språkgrupper kan således anses vara olika livskraftiga, vilket i sin tur förväntas påverka bland annat gruppmedlemmarnas språkkontakter, språkkunskaper och identifikationen med de språkgrupper individen kommer i kontakt med (t.ex. Allard & Landry, 1994.)

Forskare i socialpsykologi har för sin del beaktat delvis andra kontextuella faktorer när de undersökt sociala gruppers inverkan på hur individer ser på sig själva och andra (Ellemers, Spears & Doosje, 2002). Tidigare studier har visat att både gruppers storlek och status och valören på de drag som tillskrivs grupperna har betydelse för gruppernas förhållningssätt till varandra. Likaså antas gruppernas beroendeförhållande till varandra påverka innehållet i de stereotypier som grupperna tillskriver sig själva och varandra.

Teorin om social identitet och teorier utvecklade ur den utgör sålunda en fruktbar utgångspunkt när man önskar studera gruppidentifikationen och dess inverkan på relationer mellan grupper. Samtidigt kan man ifrågasätta huruvida dagens mångkulturella samhällen enkelt låter sig indelas i den gruppering i ”vi” och ”de” som är karaktäristisk för SIT. I ett mångkulturellt samhälle där exempelvis olika språkgrupper lever sida vid sida är möjligheten att hitta alternativa källor till en social identitet större. Om en individ ser sig som en del av två eller flera kulturella grupper är identifikation med en enda kulturell grupp inte nödvändigtvis det mest ändamålsenliga, utan individen kan samtidigt identifiera sig med flera grupper (t.ex. Hutnik, 1991; Liebkind, 2001), vilket i sin tur kan förväntas ha ett samband med dennas förhållningssätt till grupperna.

SIT-traditionen innehar dock en central position inte bara i den socialpsykologiska forskningen kring etnisk identitet och vad gäller att förklara motiven bakom identitetsprocesser, utan också för förståelsen av olika gruppers förhållningssätt till varandra, dvs. deras attityder, stereotypier, fördomar och diskriminering (t.ex. Brown, 2010; Schneider, 2004; Simon, Aufderheide & Kampmeier, 2001). SIT har

därför valts som bakomliggande teoretiskt paradigm för denna studie av gruppidentifikation och stereotypier.

Syftet med denna studie är att utveckla den socialpsykologiska forskningen kring relationer mellan minoritets- och majoritetsgrupper genom att utifrån så väl sociolingvistisk som mera traditionellt socialpsykologisk teoribildning belysa hur olika kontextuella faktorer kan komma att påverka gruppmedlemmarnas identifikation med sin/sina grupper och gruppmedlemmarnas syn på sin egen grupp och andra relevanta grupper. (Syftet och forskningsproblemen presenteras närmare i kapitel 6).

Studier där såväl minoritets- som majoritetsgruppens attityder undersöks i samma kontext är relativt sällsynta inom socialpsykologin (Demoulin, Leyens & Dovidio, 2009) och en betydande del av den socialpsykologiska forskning som tidigare gjorts på området är baserad på laboratoriestudier eller på studier som utförts bland mindre grupper av (ofta psykologie-) studerande. Nackdelen med laboratoriestudierna är att skillnaderna mellan grupperna inte grundar sig på historisk utveckling, vilket därmed ökar risken för att resultaten inte kan tillämpas utanför laboratorierna (Ellmers & Barreto, 2001). Ett centralt syfte med denna studie är därför att tillföra forskningen kring identitet och stereotypier ny kunskap om relationer mellan grupper som bygger på studier gjorda med naturliga grupper, det vill säga med svensk- och finskspråkiga i Finland och Sverige. Endast när naturliga grupper studeras kan man bilda sig en uppfattning om hur kontexten i form av språkmiljö och skillnader i gruppstorlek och gruppstatus kan komma att inverka på exempelvis gruppidentifikation och gruppernas förhållningssätt till varandra. På motsvarande sätt bör den specifika historia som utgör bakgrunden för interaktionen mellan naturliga grupper beaktas när man studerar hur grupper bedöms. Sålunda betonas fortgående genom denna studie betydelsen av att på olika sätt beakta den kontext som grupperna finns i när man vill nå resultat som ökar förståelsen för hur grupprelationer fungerar i verkligheten.

Förutom att de finsk- och svenskspråkiga grupperna i Finland och Sverige numeriskt utgör minoritets- och majoritetsgrupper i förhållande till varandra tillför dessutom asymmetrin i fråga om gruppernas status en intressant vinkling: den finskspråkiga minoriteten i Sverige och den svenskspråkiga minoriteten i Finland motsvarar ungefär varandra beträffande antal och proportion men skiljer sig mycket ifrån varandra i fråga om status, vilket har att göra med skillnader i deras etnolingvistiska

vitalitet och gruppernas historia. De finskspråkiga i Sverige utgör ett exempel på en lågstatusminoritet som till stor del består av eller härstammar från immigranter, medan de svenskspråkiga i Finland är en nationell minoritet med hög status. På motsvarande sätt har den svenskspråkiga majoriteten i Sverige historiskt sett en högre status än den finskspråkiga majoriteten i Finland (Liebkind, 1982). (Se närmare kapitel 5.)

Denna studie är upplagd så att begreppen identitet och, mer specifikt, etnisk identitet introduceras i kapitel 2. I samma kapitel presenteras SITs grundläggande antaganden. Upplevt hot anses utgöra ett centralt motiv bakom grupprelationer och mera specifikt för tendensen till diskriminering, vilket likaså behandlas i kapitel 2. I kapitel 3 förflyttas fokus från grupprelationer i allmänhet till språkgrupper och till kopplingen mellan språk och identitet, samt till modeller för multipla identifikationer hämtade ur ackulturationsforskning. Här presenteras teori kring de sociolingvistiska faktorer som kan tänkas påverka identifikationen med olika språkgrupper: den etnolingvistiska vitaliteten, individens språkkontakter och språkkunskaper.

Som ett tredje avsnitt i teoridelen för den här studien presenteras i kapitel 4 först forskning kring stereotypier i avsikt att visa vilken betydelse konsensus och kontext visat sig ha både för hur stereotypier formas och för deras innehåll. Därefter diskuteras tendensen att favorisera den egna gruppen framom andra och forskningsresultat kring några av de faktorer (gruppstorlek, gruppstatus och identifikaton) som visat sig påverka denna tendens presenteras. Också innehållsdimensioner i stereotypier och vad som påverkar hur dessa tillskrivs grupper tas upp.

I kapitel 5 beskrivs kontexten för studien, det vill säga de svensk- och finskspråkiga grupperna i Finland och Sverige, i syfte att närmare åskådliggöra gruppernas status och inbördes förhållande ur historisk synvinkel och i nutid. Eftersom hela denna studie ändå främst har ett minoritetsperspektiv där finlandssvenskarna ligger i fokus för ett par av delstudierna, presenteras finlandssvenskarna mer utförligt än de andra grupperna. I kapitel 6 introduceras närmare syftet med denna studie med tonvikt på att synliggöra vad studien ämnar tillföra den socialpsykologiska forskningen. Här presenteras också forskningsfrågorna och hypoteserna för studien. De forskningsmaterial som de empiriska studierna baserar sig på, de huvudsakliga variablerna samt analysmetoder beskrivs i kapitel 7 och därefter presenteras resultaten från de fyra delstudier som denna studie baserar sig på i kapitel 8. Slutligen diskuteras resultaten i kapitel 9.

# 2 Social identitet

Identiteten kan helt allmänt sägas utgöra svaret på frågor som: Vem eller vad är jag? Vem anser jag mig vara och vem tror andra att jag är? Det handlar sålunda om hur man uppfattar och identifierar sig själv och vilka individer och grupper man identifierar sig med. (Lange & Westin, 1981; Verkuyten, 2005.) Via 'identitetsförhandlingar' mellan individer eller grupper förmedlar individer bilden av vem de vill vara i en given situation (s.k. självpresentation), samtidigt som de förmedlar bilden av vem de tror eller vill att den andra parten ska vara (s.k. alter-casting). Genom att konfronteras med den andra partens självpresentation och alter-casting kan man nå en gemensam uppfattning om vem eller vad man är i den aktuella situationen. Grupper kan presentera sig t.ex. via massmedier, men förhandling sker också mellan individuella gruppmedlemmar. (Lange & Westin, 1981; Liebkind, 2010.)

Identitet är ett mångfacetterat begrepp (för en utförlig översikt av identitetsbegreppets komplexitet, se t.ex. Lange & Westin, 1981), men en central distinktion i identitetsbegreppet är den mellan en personlig och en social identitet (t.ex. Turner, 1999): den personliga handlar om vilka personliga egenskaper individen tillskriver sig själv eller tillskrivs av andra, medan den sociala identiteten enligt Tajfel med kolleger (1978) kan sägas bestå av de aspekterna i en individs självuppfattning som härrör sig från de sociala kategorier personen uppfattar sig tillhöra och den emotionella betydelse som den tillhörigheten har för personen. En sådan social kategori utgör den etniska gruppen.

Alla människor tillhör åtminstone en etnisk grupp, men etniskt gruppmedlemskap förknippas oftare med minoriteter än med majoriteter och syftar i dagsläget ofta på minoritetsgrupper i en multipel kontext (Fishman, 2010; Liebkind, 2010). Etnisk identitet ses av många forskare som en komponent i den sociala identiteten. Även om olika kriterier så som gemensamma biologiska, geografiska, språkliga, kulturella eller religiösa karaktäristika ofta lyfts fram när man försöker definiera tillhörighet i en etnisk grupp, ses föreställningen om ett gemensamt ursprung av många forskare som ett centralt kriterium som är kännetecknande för just etnisk identitet. (Liebkind, 2010; Padilla & Borsato, 2010; Phinney 1990; 1996; Verkuyten, 2005.)

Den sammanlagda sociala identiteten bildas sålunda av alla de sociala kategorier en individ samtidigt tillhör på basis av ålder, kön, modersmål, etnicitet, yrke m.m. Individen har alltså multipla identiteter, en repertoar av många olika identiteter som bidrar till dennes självuppfattning och dessa olika identiteter är olika synliga/närvarande hos och viktiga för individen under olika tidpunkter och i olika kontexter. (T.ex. Bodenhausen, 2010; Hogg & Abrams, 2001.)

## 2.1 Teorin om social identitet och social kategorisering

Teorin om den sociala identiteten [SIT] (t.ex. Tajfel & Turner, 1986) som nämndes i kapitel 1 och teorin om social kategorisering [SCT] som utvecklats som en fortsättning på SIT (Turner, 1999) lyfter fram de sociala identitetsprocesserna som något som har avgörande betydelse för förståelsen av kollektivt beteende. Teoriernas grundläggande antaganden presenteras närmare nedan.

Både SIT och SCT utgår från social kategorisering som är ett centralt redskap för att organisera den sociala miljön, skapa ordning och kunna förutse andras och planera egna handlingar (t.ex. Hogg & Abrams, 2001). Man klassificerar andra utifrån likheter och olikheter med jaget och indelar dem i kategorier. Att placera sig själv i en eller flera kategorier (självkategorisering) innebär att man kan skilja på ingruppsmedlemmar (sådana som tillhör samma kategori som man själv) och utgruppsmedlemmar (sådana som inte tillhör samma kategori). (Hogg & Abrams, 1988; Turner, 1999.) Kategoriseringen skapar en accentueringseffekt, vilket innebär att likheter mellan objekt i samma kategori och olikheter mellan objekt i olika kategorier accentueras. Accentueringseffekten är tydligare när kategoriseringen är viktig, framträdande (eng. *salient*) och av personligt värde för individen. Kategoriseringen skapar alltså per definition en stereotyp uppfattning om dem som kategoriseras till samma grupp: de antas ofta ha vissa gemensamma drag som skiljer dem från medlemmar i andra sociala grupper. (Brown, 2010; Hogg & Abrams, 2001; Turner, 1999.)

SIT (t.ex. Brown, 2000; Tajfel & Turner, 1986) utgår ifrån att individer strävar efter en positiv självbild. Medlemskapet i sociala kategorier förknippas med positiva eller negativa värdekonnotationer vilket gör att

den sociala identiteten kan vara positiv eller negativ beroende på hur de grupper som individen identifierar sig med och som alltså bidrar till individens sociala identitet evalueras. Hur den egna gruppen värderas avgörs utifrån sociala jämförelser mellan den grupp man själv tillhör och relevanta utgrupper. Positivt fördelaktiga jämförelser skapar hög prestige eller status, medan ofördelaktiga jämförelser skapar låg prestige eller status. (Tajfel och Turner (1986) betonar att de med status syftar på en högre position på vilken som helst jämförelsedimension.)

Tajfel och Turner (1986) menar alltså att individer strävar efter att uppnå eller kunna behålla en positiv social identitet genom att ge ingruppen en positiv särprägel (eng. *distinctiveness*) och att en otillfredsställande identitet kan få individer att vidta olika åtgärder som att försöka lämna sin grupp och/eller försöka ytterligare differentiera sig positivt. Tajfel och Turner skiljer på beteenden mellan individer och beteenden mellan grupper, där de senare innebär att man inte agerar i första hand som individ utan utifrån sitt gruppmedlemskap. Vilkendera polen i detta beteendekontinuum som är mer framträdande har likaså betydelse för hur individen agerar. Av avgörande betydelse för vilka åtgärder som individen vidtar för att uppnå eller behålla en social identitet är hur gränserna mellan grupperna upplevs.

Om det anses möjligt (dvs. om gränserna mellan grupperna är genomträngliga), kan en individ välja en individuell strategi som inte bidrar till en positiv social identitet genom att höja den nuvarande ingruppens värde som helhet, utan i stället får individen att lämna sin ingrupp eller fjärma sig från den för att bli medlem i en annan grupp med högre status (s.k. *individuell mobilitet*). Om de objektiva, subjektiva eller moraliska gränserna för att lämna ingruppen är för starka kan en gruppstrategi bli aktuell. *Social kreativitet* innebär att man jämför ingruppen med utgruppen på en annan dimension än den som ingruppen ”förlorar” på, att man ändrar värdet på de attribut som förknippas med ingruppen från negativt till positivt eller att man väljer att jämföra sin ingrupp med en helt annan utgrupp. Dessa strategier förändrar i sig inte ingruppens (objektiva) status, men kan bidra till att göra bilden av ingruppen mer positiv. En tredje alternativ strategi är att direkt *konkurrera* med utgruppen på den dimension/de dimensioner där ingruppen traditionellt ”förlorat” i jämförelsen för att på så sätt försöka förändra relationen mellan grupperna, antingen via instrumentell konkurrens (då grupperna försöker nå ett och samma mål, t.ex. Sherif,

1958) eller via social konkurrens, då individen exempelvis med hjälp av utgruppsdiskriminering försöker differentiera sin ingrupp positivt från utgruppen på en relevant jämförelsedimension (t.ex. Turner, 1999).

Om skillnaderna mellan grupperna ses som fixerade och oföränderliga kan den rådande rangordningen mellan grupperna anses vara stabil. Om däremot den grupp som har lägre status på någon jämförelsedimension anser att rådande omständigheter kan ifrågasättas, det vill säga att det föreligger möjligheter att påverka den rådande rangordningen mellan grupperna, då kan grupprelationerna anses vara instabila. Sålunda är synen på grupprelationernas legitimitet och stabilitet av avgörande betydelse för hur medlemmar i både hög- och lågstatusgrupper reagerar på en negativ identitet och/eller de potentiella hot mot identiteten som beskrivs nedan. (Tajfel & Turner, 1986.)

## 2.2 Hot mot den sociala identiteten

Hot har konstaterats ha stor betydelse för relationerna mellan grupper, bland annat för att hot har visats ge upphov till negativa attityder (t.ex. Aberson & Gaffney, 2008; Brown, 2010). Det finns flera olika sätt att kategorisera de olika hot som kan påverka hur gruppmedlemmar förhåller sig till utgrupper. Vissa hot har mera med ingruppens materiella intressen att göra (realistiska hot), medan andra snarare är symboliska (hot mot ingruppens värden) eller är hot i form av upplevd ängslan inför kontakten med andra grupper (Stephan, Renfro, Esses, Stephan & Martin, 2005). Branscombe, Ellemers, Spears och Doosje (1999) skiljer på olika former av hot som är speciellt relevanta för den sociala identiteten. Vissa har att göra med förhållandet mellan individen och ingruppen och andra är mera direkt riktade mot gruppidentiteten (se även Ellemers m.fl., 2002). Att bli kategoriserad som medlem av en viss grupp, kan upplevas som ett hot för en individ som t.ex. inte själv ser sig som en medlem av just den gruppen eller som önskar betona en annan del i sin sociala identitet än just det aktuella gruppmedlemskapet i en viss kontext (= *kategoriseringshot*). En annan form av hot berör *acceptans*: individen kan känna sig hotad av att inte bli accepterad som medlem i eller känna rädsla för att bli exkluderad ur en grupp som hon/han vill vara medlem av. Ett hot riktat mera direkt mot gruppidentiteten och som kan härledas direkt ur SIT är *hotet mot gruppens särprägel*: det finns

ett behov av att differentiera den egna gruppen från utgruppen, speciellt om dessa grupper är mycket lika varandra. Gruppens *värde* kan också hotas, exempelvis på grund av direkt nedvärdering eller diskriminering av ingruppen men också mera indirekt när gruppen jämförs negativt med utgrupper på någon specifik jämförelsedimension. Att ha en lägre status och/eller en minoritetsposition kan i sig innebära ett hot mot en positiv självbild (t.ex. van Laar, Derks, Ellemers & Bleekers, 2010), samtidigt som högstatusgrupper kan uppleva sig hotade när statusrelationen mellan grupperna upplevs som instabil och föränderlig (t.ex. Scheepers, Ellemers & Sintemaartensdijk, 2009).

Enligt Branscombe m.fl. (1999) och Ellmers m.fl. (2002) bestämmer individens ställning i gruppen och olika kontextuella faktorer vilka de perceptuella och emotionella reaktionerna på hoten blir och vilket konkret beteende känslan av hot kan leda till. De lyfter också fram individens identifikation med eller engagemang i (*eng. commitment*) ingruppen som en avgörande faktor i sammanhanget (t.ex. Jetten, Spears & Manstead, 2001). Flera av hoten kan leda till olika former av ökad differentiering exempelvis i form av diskriminering av utgruppen, speciellt om individerna identifierar sig starkt med sin grupp (t.ex. Brown, 2010), medan en person som inte identifierar sig starkt med gruppen i högre grad kan förväntas reagera med att lämna gruppen (jfr individuell mobilitet ovan).

# 3 Språk, (multipel) etnisk identitet och ackulturation

Språkets betydelse för den etniska identiteten har undersökts inom socialpsykologin sedan 1970-talet (Liebkind, 2010). Språk associeras ofta med identitet och anses av vissa utgöra kärnan i den etniska identiteten, bl.a. för att språket är ett viktigt instrument för individen för att namnge sig själv och världen och spelar en central roll i socialisationsprocessen. Språkliga kriterier fungerar som viktiga markörer för sociala kategorier och språkets status i det omgivande samhället förmedlar inte sällan synen på språkgruppens status i samhället. (Liebkind, 2010; Padilla & Borsato, 2010.) Språket är i många fall det som ger etniska grupper deras särprägel. Om språket utgör en viktig dimension i den sociala identiteten kan gruppmedlemmar, enligt den etnolingvistiska identitetsteorin [ELIT] (Giles & Johnson, 1987), använda det som ett medel för att skapa positiv särskiljning, exempelvis genom att i mitten av en konversation byta språk och på så sätt utesluta personer som inte hör till gruppen (se även Sachdev & Bourhis, 1990).

Mycket av den här forskningen visar att språkbruk och identitet verkar vara ömsesidigt relaterade: språkbruk har konstaterats påverka utformningen av gruppidentitet och gruppidentiteten påverkar mönster av språkattityder och språkbruk (t.ex. Liebkind, 2010). Många forskare menar att variationer i identiteten är funktioner av språklig praxis (t.ex. Miller, 2000) och att inte tala sitt eget språk kan uppfattas som att man har förlorat eller övergivit den egna kulturen och den egna gruppen. Samtidigt visar forskning att etnolingvistisk identitet och språkbeteende inte nödvändigtvis korrelerar med varandra och att en förlust av ett språk inte är detsamma som att förlora gruppmedlemskapet, solidaritet med gruppen eller en känsla av tillhörighet. Språkförlust behöver sålunda inte innebära att den etniska identiteten reduceras. (Edwards, 1992; Phinney, Berry, Vedder & Liebkind, 2006; Verkuyten 2005.) Därtill är det fullt möjligt att identifiera sig med flera språkgrupper samtidigt.

Redfield, Linton och Herskovits (1936) definierade ursprungligen ackulturation som de fenomen som utgör resultatet av en kontinuerlig direkt kontakt mellan grupper av individer som har olika kulturer,

med påföljande förändringar i de ursprungliga kulturella mönstren för den ena eller båda grupperna. Ackulturationen behöver inte innebära en linjär förändringsprocess där man måste ge upp sin kultur (t.ex. sitt ursprungliga språk) för att assimileras i en ny kultur (eller en ny språkgrupp), utan kan enligt senare forskning förstås som en tvådimensionell process (Berry, 1997; LaFromboise, Coleman & Gerton, 1993; Liebkind, 2001; Nguyen, Messé & Stollak, 1999). Att hålla kvar sin ursprungliga minoritetskultur och att i någon mån omfatta en dominerande kultur/ett dominerande språk är begreppsmässigt åtskilda saker och kan därför variera oberoende av varandra. Likaså kan en individ välja i vilken mån hon/han befattar sig med de olika grupperna: att ha kontakt med och vara positivt inställd till en viss utgrupp är något annat än att anamma dess kultur vilket i sin tur skiljer sig från att identifiera sig med denna grupp. (Hutnik, 1991; Liebkind, 2001; Snauwaert, Soenens, Vanbeselaere & Boen, 2003.) Av betydelse är också majoritetssamhällets inställning till minoritetsgrupperna, exempelvis i form av språk- och integrationspolitik (Bourhis, Moise, Perrault & Senecal, 1997; Bourhis, 2001; Bourhis, Montaruli, El-Geledi, Harvey & Barrette, 2010).

En additiv modell för att tillägna sig en ny kultur/ett nytt språk innebär att individen bibehåller en stark minoritetsidentitet samtidigt som hon/han identifierar sig med majoritetsgruppen. Individen kan då sägas ha en integrerad eller bikulturell identitet. En subtraktiv modell innebär i sin tur att individen assimileras i majoritetsgruppen och överger sin egen kultur/sitt eget språk. Ackulturationsteorier innehåller även två andra sätt att förhålla sig till dels den egna minoritetsgruppen och dels den dominerande gruppen i samhället. Separationsalternativet innebär ett avståndstagande från majoritetsguppen och dess kultur och en monokulturell minoritetsidentitet, medan det sista alternativet (alienation eller marginalisering) innebär att individen inte känner sig bekväm med någondera kulturen/gruppidentiteten. (Bauböck, 1998; Berry, Poortinga, Segall & Dasen, 1992; Bouhris m.fl., 1997; Phinney, Horenczyk, Liebkind & Vedder, 2001.) Andra modeller för multipel identifikation (t.ex. Clément & Noels, 1992) betonar i högre grad skiftningen mellan olika etniska gruppmedlemskap beroende på situationen. (Se även LaFromboise m.fl., 1993.) Det finns sålunda ett antal olika begrepp för olika former av multipel identifikation, men enligt Verkuyten (2005) verkar termerna dubbla, multipla, bindestrecks-

(eng. *hyphenated*) och hybrida[1] identiteter syfta på en form av partiella identiteter, något som visar att sociala identiteter alltid är ”bland andra” identiteter. I kapitel (4.2.3) behandlas ytterligare modeller för multipel gruppidentifikation.

## 3.1 Språkgruppers etnolingvistiska vitalitet

Såväl inom socialpsykologin som inom språksociologin (t.ex. Allard & Landry, 1994; Clément, Baker & MacIntyre, 2003) har man försökt specificera under vilka villkor språk och identitet kommer att vara relaterade till varandra och hur. Det har föreslagits att sambandet kommer att bero på de aktuella språkgruppernas sociala kontext och att sambandet därför måste undersökas empiriskt i varje språklig kontext (Edwards 1992; Liebkind, 1999). Av central betydelse är då den aktuella språkgruppens relativa status eller så kallade etnolingvistiska vitalitet.

Teorin om språkgruppers etnolingvistiska vitalitet (t.ex. Bourhis & Landry, 2008) betonar betydelsen av den sociala kontext som språkgrupperna lever i (jfr kapitel 5). En etnolingvistisk grupps vitalitet består av alla de faktorer som gör en grupp benägen att handla som en klart avgränsad och aktiv kollektiv enhet i relation till andra grupper. Ju starkare en språkgrupps vitalitet är, desto mer sannolikt är det att dess språk bevaras och att den överlever kollektivt som ett distinkt språksamfund. (Giles m.fl., 1977.)

De sociostrukturella variabler som bidrar till gruppens etnolingvistiska vitalitet kan delas in i politiska, kulturella, ekonomiska och demografiska resurser eller kapital som bidrar till att hålla gruppen distinkt (Allard & Landry, 1994). Politiskt kapital handlar om i vilken mån gruppmedlemmarna är representerade i parlamentet, får statlig service på det egna språket och i vilken mån det förekommer påtryckningsgrupper och organiserade sociala rörelser i politisk miljö.

---

1 Begreppet hybrid identitet (populärt inom kulturforskningen) är ett begrepp för blandning och fusion där homogena, gemensamt definierade identiteter inte anses kunna särskiljas utan sammanblandas. Begreppet har dock kritiserats och förekommer inom socialvetenskaperna främst på ett teoretiskt plan: flera empiriska studier skulle behövas för att klargöra i vilken mån dessa ”nya identiteter” är så fragmenterade som teorin låter förstå, eller snarare syftar på någon form av partiella identiteter, jfr ovan. (Verkuyten, 2005, 153.)

Det kulturella kapitalet har att göra med i vilken mån gruppen har institutionellt stöd för utbildning, religion, kultur och media och det ekonomiska kapitalet handlar om gruppmedlemmarnas närvaro i och kontroll över kommersiella och industriella institutioner. Det demografiska kapitalet hänger samman med gruppmedlemmarnas antal och fördelning över ett visst territorium (koncentration, proportion, nativitet, blandäktenskap, immigration och emigration). (Allard & Landry, 1994; Giles m.fl., 1977; Landry & Allard, 1994, 1998.)

Genom att noggrant evaluera de kombinerade effekterna av ovan nämnda kapital kan man enligt Giles med kolleger (1977) fastställa den relativa etnolingvistiska vitaliteten hos en grupp och grupper kan således grovt klassificeras enligt om de har låg, medium eller hög vitalitet. Teorin hävdar ytterligare att medlemmar i språkgrupper med svag vitalitet sannolikt upplever ett tryck att byta språk, vilket kan leda till språkförlust och "gruppdöd"; språkgruppen försvinner som kollektiv enhet. Senare forskning (t.ex. Giles & Johnson, 1987; Landry, Allard & Deveau, 2007a) visar ändå att låg vitalitet inte nödvändigtvis har samband med gruppdöd och därtill antas andra faktorer, såsom individens språkkontakter, ha stor betydelse för såväl identifikation som språkbeteende.

## 3.2 Språkkontakter som en brygga mellan vitalitet och identitet

Sambandet mellan gruppens etnolingvistiska vitalitet och gruppmedlemmarnas etnolingvistiska identitet är inte entydigt. Enligt klassisk social identitetsteori (Tajfel & Turner, 1986) skulle en högre gruppvitalitet leda till en starkare gruppidentitet, eftersom en hög snarare än en låg gruppvitalitet bidrar till en positiv social identitet. Giles och Johnson (1987) och senare forskning inom ELIT och SIT (t.ex. Leonardelli & Brewer, 2001; Ytsma, Viladot & Giles, 1994) visar ändå att identifikation och låg etnisk/etnolingvistisk vitalitet under vissa omständigheter kan ha positivt samband med varandra. Exempelvis visar studier att identifikationen med ingruppen i vanliga fall är starkare bland medlemmar i numeriska minoriteter än i numeriska majoriteter (Leonardelli & Brewer, 2001; Simon m.fl., 2001) och att hot mot den sociala identiteten kan stärka ingruppsidentifikationen (Ellemers,

Spears & Doosje, 1997). En låg etnolingvistisk vitalitet hos en språkgrupp måste alltså inte innebära ”gruppdöd”, utan kan få gruppen att mobilisera sig kollektivt för att förstärka sin position (t.ex. Bourhis & Landry, 2008; Landry m.fl., 2007a; Yagmur 2009, 2011).

Sambandet mellan den etnolingvistiska vitaliteten som i en modell presenterad av Landry och Allard (t.ex. 1992; Allard & Landry, 1994) utgör den sociologiska analysnivån och identiteten som tillsammans med bland annat subjektiva och faktiska språkkunskaper utgör den psykologiska analysnivån, antas påverkas av den socialpsykologiska analysnivån: individens nätverk av språkkontakter (eng. *individual network of linguistic contacts* [INLC]). Nätverket består av alla individens möjligheter att använda sitt språk, t.ex. med familjemedlemmar, vänner, skolkamrater och andra. Det språkliga nätverket innefattar också bl.a. elektronisk och tryckt media och språkkontakter via utbildning. I en tvåspråkig och/eller flerspråkig omgivning innebär det här kontakter med både ingruppsspråk (S1) och utgruppsspråk (S2). Hög ingruppsvitalitet möjliggör starkare och mer vidsträckta nätverk av språkliga kontakter på ingruppens språk, medan en lägre vitalitet leder till ett mindre nätverk med färre möjligheter att använda ingruppsspråket. Dessa etnolingvistiska faktorer ingår i delstudie I (se kapitel 6 och 8.1) och detsamma gäller betydelsen av språkkunskaper som diskuteras nedan.

## 3.3 Språkkunskapernas betydelse för identifikationen

I Allards och Landrys (1994) modell framhålls betydelsen av INLC för både individens identitet och språkliga kompetens, men modellen tar inte ställning till relationen mellan språklig kompetens och identitet. Clément med kolleger (2003) lyfter fram självtillit (eng. *confidence*) i förmågan att använda det andra språket (S2) som något som förutspår både identifikationen med den andra språkgruppen (som förväntas tillta i och med ökade språkkunskaper) och bruket av det andra språket. Självtillit definieras som en kombination av upplevd kompetens i det andra språket och avsaknad av ängslan (eng. *anxiety*) inför att använda detta språk. Man har också fått resultat som visar att språkgruppens vitalitet kan ha betydelse för huruvida det att man tillägnar sig ett nytt språk och en ny kultur blir subtraktivt, det vill säga sammanfaller med

att man förlorar den ursprungliga kulturen och/eller identifikationen med S1-gruppen. Noels och Clément (1996) gjorde en studie bland fransk- och engelsktalande studerande i Kanada där de skilde på hög och låg vitalitet bland både majoritets- och minoritetsmedlemmarna genom att beakta skillnader i den lokala objektiva etnolingvistiska vitalitet som var utmärkande för respondenternas egen språkgrupp. I motsats till vad forskarna väntat sig fann de tecken på subtraktiv tvåspråkighet hos minoritetsmedlemmar (fransktalande) i en högvitalitetkontext: självtillit i S2 (engelska) minskade identifikationen med S1-gruppen, medan minoritetsmedlemmar i en låg vitalitetskontext snarare uppvisade tecken på additiv tvåspråkighet: självtillit i S2 minskade inte identifikationen med S1-gruppen, trots att identifikationen med S2-gruppen (de engelsktalande) ökade. Dessa resultat var utgångspunkt för att inom ramen för delstudie II undersöka bl.a. hur finlandssvenskarnas identifikation med sin egen språkgrupp (S1-gruppen) påverkas av å ena sidan de svenskspråkigas lokala etnolingvistiska vitalitet och å andra sidan kunskaper i S2 (finska) (se kapitel 6 och kapitel 8.2).

# 4 Stereotypier och partiskhet mellan grupper

## 4.1 Stereotypier, konsensus och kontext

I tre av de fyra delstudier som denna studie baserar sig på (se kapitel 6 och 8) granskas gruppernas förhållningssätt till varandra i form av de stereotypier de tillskriver ingruppen och utgruppen. Nedan presenteras forskning kring stereotypier med tonvikt på vad tidigare forskning säger om betydelsen av konsensus och kontext för hur stereotypier formas och tillskrivs grupper.

Forskningen kring stereotypier har varit omfattande. Den tidiga empiriska forskningen kring 1930-talet tog fasta på innehållet i stereotypier, bland annat genom att studera vilka drag studerande tillskrev olika folkraser och etniska grupper. Efter hand när den kognitiva psykologin utvecklades övergick forskarnas intresse till att mera studera de kognitiva processerna bakom stereotypierna. Sålunda har definitionerna av stereotypier varierat och forskarna har dryftat bland annat huruvida stereotypier i första hand är felaktiga generaliseringar till följd av bristfälliga tankeprocesser eller snarare en naturlig del av den normala kognitiva aktiviteten. Även om stereotypier i dagsläget ses som en del av den sociala kognitionen, har forskningsintresset återgått till att igen i högre grad fokusera på innehållet i stereotypier, bl.a. genom ett förnyat intresse för olika diskrimineringsfenomen. (Schneider, 2004.) Brown och Turner (2002) anser ändå att det inte är nödvändigt att se stereotypiernas innehåll och stereotyperingsprocessen som åtskilda eftersom båda är aspekter av samma underliggande process.

Enligt Schneider (2004, 24) som jämfört ett stort antal definitioner kan stereotypier avskalat beskrivas som *kvaliteter som uppfattas vara associerade med vissa grupper eller kategorier av människor*. Stereotypier antas därtill ofta vara i någon mån snedvridna generaliseringar som kan vara svåra att förändra. I vilken mån stereotypier stämmer överens med verkligheten, det vill säga återspeglar drag som en grupp verkligen besitter, är omdiskuterat (t.ex. Judd & Park, 1993; McCrae m.fl., 2010;

Realo m.fl., 2009; Terraciano m.fl., 2005), men oberoende av huruvida stereotypier innehåller en ”kärna av sanning” eller inte så råder det ofta konsensus kring dem. Flera studier har exempelvis funnit en hög grad av konsensus bland personer som bedömt olika nationaliteter (t. ex. Koomen & Bähler, 1996; Madon m.fl., 2001; Peabody, 1985; Schneider, 2004.) Realo m.fl. (2009) fann att sex grannländer till Ryssland hade en gemensam uppfattning om den ryska nationalkaraktären och också om det egna landets nationalkaraktär.

En gemensam social identitet, ömsesidigt socialt inflytande, gruppdiskussioner och en mellangruppslig snarare än inomgruppslig kontext är faktorer som har visat sig öka konsensusen angående stereotypier (Haslam m.fl., 1998). Stereotypier formas alltså kollektivt, ofta via sociala sammankomster, böcker, medier och andra gemensamma fora i den sociala världen (Haslam, Turner, Oakes, Reynolds & Doosje, 2002). Dessutom antas de egna gruppmedlemskapen, t.ex. gruppers status och beroendeförhållande till varandra (se kapitel 4.2.4), ha en central betydelse när stereotypier formas (Brown & Turner, 2002). Forskning har också visat att grupper kan bedömas olika beroende på vilken grupp de jämförs med (t.ex. Kervyn, Yzerbyt, Demoulin & Judd, 2008; van Rijswijk, Haslam & Ellemers, 2006) och stereotypierna kan variera utifrån den information som framträder i kontexten (Garcia-Marques, Santos & Mackie, 2006). Stereotypier ses sålunda inte som fixerade och rigida strukturer utan snarast som beroende av den sociala världens egenskaper och de perspektiv som individer för med sig i en situation, t.ex. i form av historia, kultur och ideologi (t.ex. Turner, 1999).

## 4.2 Partiskhet mellan grupper

Av kapitel 2 framgick att förhållningssättet till utgrupper påverkas bland annat av ett behov av att differentiera ingruppen positivt från utgrupper och av de eventuella hot individen/gruppen upplever. Genom att exempelvis skapa negativa stereotypier om utgruppen och/eller positiva stereotypier om ingruppen kan man särskilja ingruppen från en relevant utgrupp ifall allt för stora likheter mellan grupperna hotar den sociala identiteten hos bägge grupperna (t.ex. Jetten m.fl., 2001).

Den långa forskningstradition med så kallade minimala (artificiella) grupper som påbörjades av Tajfel (1970) och som kom att bli början till hela SIT har visat att enbart godtycklig kategorisering i två artificiella grupper medför att ingruppen favoriseras och utgruppen diskrimineras, även om enbart kategorisering inte alltid visat sig utlösa en sådan respons inom naturliga grupper (t.ex. Spears, Doosje & Ellemers, 1999). Denna tendens till ingruppsfavorisering har ändå påvisats i ett stort antal studier med minimala grupper samt i andra artificiella och även i naturliga grupper (Hewstone, Rubin & Willis, 2002; Mullen, Brown & Smith, 1992.) Den här tendensen att evaluera den egna ingruppen eller dess medlemmar mer positivt än medlemmarna i utgruppen kallas här för partiskhet mellan grupper (eng. *ingroup bias/intergroup bias*, t.ex. Tajfel & Turner, 1986) och motsvarar som fenomen s.k. etnocentrism som redan av Sumner (1906, ref. Mullen, Migdal & Hewstone, 2001) definierades som en allmän tendens att se världen ur ingruppens perspektiv, vilket associeras med en genomgående positiv evaluering av ingruppen jämfört med utgruppen.

Partiskhet mellan grupper kan ta sig varierande uttryck, allt från mildare former som stereotypier om och fördomar mot utgruppen till etnisk utrensning och folkmord. Den socialpsykologiska forskningen har ändå i hög grad inriktats på de först nämnda, mildare formerna. Partiskheten mäts explicit via traditionell självrapportering där grupper bedöms på vissa attribut (stereotypier) eller via annan typ av gruppbedömning (fördomar) och genom att mäta olika typer av beteenden gentemot medlemmar i ingruppen och utgruppen (diskriminering). I denna studie används begrepp som diskriminering och fördomar relativt brett för att beteckna en negativ inställning till utgrupper som kan ta sig kognitiva, affektiva och beteenderelaterade uttryck[2]. Man skiljer även på explicita och implicita fördomar där de

2 I litteraturen som redovisar forskning kring partiskhet, fördomar, diskriminering och över lag negativa attityder definieras de här begreppen på olika sätt som delvis överlappar varandra. Vanligt är att man i fråga om partiskhet skiljer på kognition (stereotypier), emotion (fördomar) och beteende (diskriminering) (Hewstone m.fl., 2002), vilket påminner om den indelning som är vanlig ifråga om attityder som brukar antas ha en kognitiv, en affektiv och en beteendekomponent (t.ex. Olson & Zanna, 1993). Schneider (2004) betonar hur sammanvävda de olika delarna är. Även om stereotypier är kognitiva till sin karaktär och kanske kan anses privata så länge de enbart existerar i individens tankevärld kan man inte ignorera de känslor (fördomar) och det beteende (diskriminering) som stereotypierna kan komma att förknippas med. Att de olika begreppen används omväxlande visar ändå Brown (2010, 7) som väljer att definiera fördomar som: en attityd, en känsla eller ett beteende gentemot en grupp som direkt eller indirekt innebär negativitet eller antipati mot gruppen.

sistnämnda hänvisar till automatiska reaktioner gentemot utgruppen (Hewstone m.fl., 2002.) Denna studie fokuserar dock på explicita förhållningssätt gentemot grupper.

Tidigare forskning (Hewstone m.fl., 2002) har visat att flera olika faktorer påverkar partiskhetens intensitet, bland annat valören på de drag som används vid bedömningen av grupperna (positiva/negativa attribut), gruppernas storlek, gruppernas status och hur starkt individerna identifierar sig med sin grupp. Få studier har ändå undersökt de samtidiga effekterna av nämnda faktorer på partiskhet, vilket är syftet med delstudie III (se kapitel 6 och 8.3). Nedan presenteras närmare tidigare forskningsresultat kring dessa faktorers inverkan.

### 4.2.1 Partiskhet mellan grupper: ingruppsfavorisering kontra nedvärdering av utgruppen

Att enbart favorisera ingruppen kan särskiljas från den typen av partiskhet som innefattar nedvärdering (eng. *derogation*) av utgruppen. I allmänhet förekommer det mindre nedvärdering av utgrupper än favorisering av ingrupper, dvs. mer diskriminerande beteende ifråga om positiva stimuli jämfört med negativa (Amiot & Bourhis, 2005; Buhl, 1999), något som kallas för *positiv-negativ-asymmetri-effekten* (PNAE). Mummendey med kolleger har i studier med s.k. minimala grupper och i andra studier i laboratoriemiljö bland studerande konsekvent visat (t.ex. Mummendey & Otten, 1998; Mummendey, Otten, Berger & Kessler, 2000; Otten & Mummendey, 2000; Otten, Mummendey & Blanz, 1996) att partiskhet mellan grupper i allmänhet inte förekommer när personer ombeds bedöma grupper på negativa i motsats till positiva bedömningsskalor. Detsamma gäller när belöningar/straff skall utdelas/dras tillbaka (t.ex. Gardham & Brown, 2001). Det här har förklarats med att det av normativa skäl är svårare att rättfärdiga det att man relativt sett skadar andra (t.ex. tillskriver dem negativa drag eller utdelar straff) än att man favoriserar sin egen grupp (t.ex. tillskriver den fler positiva drag eller ger den fler belöningar), speciellt om man i situationen inte kan rättfärdiga en ojämlik bedömning/behandling av grupperna. Den negativa domänen brukar också kännetecknas av mer omsorgsfulla tankeprocesser. (Otten & Mummendey, 2000.) Ytterligare en tänkbar förklaring till att nedvärderingen uteblir i experimentella studier är

att en omkategorisering i en gemensam övergripande kategori (”vi försökspersoner”) sker, vilket gör att den ursprungliga kategoriseringen tonas ner. (Gardham & Brown, 2001; Mummendey, m.fl., 2000).

Forskningen har ändå visat att det finns vissa så kallade försvårande omständigheter (eng. *aggravating conditions*, t.ex. Bourhis & Gagnon, 2001; Otten & Mummendey, 2000) så som ingruppens numeriska underläge eller låga status som kan sporra gruppmedlemmarna till partiskhet i både den positiva och den negativa domänen. Till exempel visar ofta minoritetsmedlemmar, i motsats till majoritetsmedlemmar, partiskhet såväl i fråga om negativa som positiva drag, vilket förklarats med att en minoritetsposition/låg status i sig kan innebära ett hot mot identiteten (Simon m.fl., 2001; van Laar m.fl., 2010) och med att gruppmedlemskapet hos minoriteter antas utgöra en synligare aspekt i självbilden vilket förstärker strävan efter en positiv social identitet. (Lücken & Simon, 2005; Simon m.fl., 2001). Vissa studier bland skolelever och studenter har dock funnit att också högstatusgrupper (Guimond, Dif & Aupy, 2002) och grupper med mera makt (Amiot & Bourhis, 2005) kan visa partiskhet på både positiva och negativa drag. (Partiskhet på positiva och negativa drag undersöks i delstudierna II och III, se kapitel 6, 8.2 och 8.3.)

### 4.2.2 Gruppstorlekens och gruppstatusens effekter på partiskhet mellan grupper

Förutom att fungera som försvårande omständigheter som får PNAE att utebli, så har gruppens storlek och status också annars visat sig ha effekt för tendensen till partiskhet mellan grupper, vilket på olika sätt undersöks i delstudierna III och IV (se kapitel 6 och 8.2 och 8.3). Ett återkommande resultat i forskningslitteraturen är att då allt annat hålls konstant så uttrycker numeriska minoritetsgrupper mer partiskhet än majoritetsgrupper, oberoende av om grupperna är artificiella eller naturliga (Hewstone m.fl., 2002; Leonardelli & Brewer, 2001; Mullen m.fl., 1992, 2001).

I fråga om gruppstatus är tidigare forskningsresultat inte lika entydiga. Å ena sidan har speciellt studier med artificiella grupper (Hewstone m.fl., 2002; Mullen m.fl., 1992) men också med naturliga grupper (Bettencourt, Dorr, Charlton & Hume, 2001; Guimond, m.fl.,

2002) gett resultat där grupper med hög status visar mer partiskhet än grupper med låg status. Likaså fann Ros, Huici & Cano (1994) bland universitetsstudenter att grupper med den högsta etnolingvistiska vitaliteten visade mest ihärdig partiskhet mellan grupper. Grupper med en lägre vitalitet visade också partiskhet, men i lägre grad. Å andra sidan har Mummendey med kolleger (1992, Ellemers, Van Rijswijk, Roefs & Simons, 1997; se även Otten m.fl., 1996,) funnit att medlemmar i lågstatusgrupper diskriminerar utgrupper mer än medlemmar i högstatusgrupper gör. Mummendey m.fl. (1992) definierar låg status som en försvårande omständighet (jfr kapitel 4.2.1) som eliminerar PNAE eftersom de tänker sig att medlemmarna i en lågstatusgrupp har en starkare motivation än medlemmarna i en högstatusgrupp att uppnå en positiv social identitet. Speciellt kan grupper med låg status som upplevs som illegitim uppvisa ett beteende som vanligtvis ses hos medlemmar i högstatusgrupper (Hornsey & Hogg, 2002; Oldmeadow & Fiske, 2010).

En orsak till tidigare varierande resultat beträffande effekten av gruppstorlek och -status på partiskhet kan bero på interaktionen mellan dem, något som sällan uppmärksammas inom forskningen eftersom gruppstorleken och -statusen i allmänhet inte åtskiljs utan ses som samma sak eller förväntas sammanfalla (såsom t.ex. när det gäller invandrargrupper med låg status). I en översikt över tidigare forskning där kombinerade effekter av gruppstorlek och -status undersökts noterade Simon och hans kolleger (2001) att speciellt medlemmar i minoritetsgrupper med hög status tenderar att vara mer diskriminerande (se även Sachdev & Bourhis, 1991) än medlemmar i majoritetsgrupper med hög status, medan lågstatusminoriteter tenderar vara mindre diskriminerande än lågstatusmajoriteter.

En plausibel förklaring till detta är enligt Lücken och Simon (2005) att i och med att gruppmedlemskapet utgör en mer central del av självbilden hos minoritetsmedlemmar är det starkare kognitiva krafter som håller minoritetsmedlemmarna anknutna till sin grupp än vad som är fallet bland majoritetsmedlemmarna. Samtidigt innebär minoritetsmedlemskapet större risker och negativa affektiva konsekvenser (t.ex. risken att bli utsatt för fördomar eller diskriminering), vilket gör att det är starkare affektiva krafter som samtidigt drar minoritetsmedlemmarna bort från gruppen. Även om en minoritetsposition i sig alltså är mer kognitivt tillgänglig, så kan medlemskapet i en minoritet inte garantera positiv

själv-evaluering, vilket skapar den ovan beskrivna kognitiv-affektiva-korselden. Den utgör ett hot mot självförtroendet och den känsla av kollektiv förmåga som är nödvändiga förutsättningar för ett självsäkert gruppbeteende och för att gruppmedlemmarna ska kunna förverkliga det ökade behovet av att diskriminera utgrupper. (Lücken & Simon, 2005; Simon m.fl., 2001).

### 4.2.3 Gruppidentifikationens effekter på partiskhet mellan grupper

SIT förutspår inget direkt samband mellan graden av ingruppsidentifikation och partiskhet utan betonar olika kontextuella faktorers betydelse (jfr kapitel 2) (Turner, 1999). Resultaten från studier som mätt identifikationens effekt på partiskhet är inte entydiga (t.ex. Brown, 2010; Hinkle & Brown, 1990) men flera studier har funnit ett positivt samband mellan ingruppsidentifikation och diskriminering (t.ex. Branscombe & Wann, 1994; Hodson, Dovidio & Esses, 2003).

Forskningen visar ändå snarast att sambandet mellan ingruppsidentifikation och diskriminering inte är entydigt utan påverkas både av vilken form av partiskhet det är frågan om och av andra variabler: sambandet mellan ingruppsidentifikation och partiskhet har exempelvis visat sig bero på vilken valör (positiv/negativ) de attribut har som används i bedömningen (Mummendey m.fl., 2000) medan sambandet mellan identifikation och fördomar visat sig bero bland annat på i vilken grad jämförelse mellan grupper betonas i kontexten (Brown, 2010) och på synen på den egna (nationella) identiteten (Pehrson, Brown & Zagefka, 2009). Också det stadium i identitetens utvecklingsprocess där man befinner sig kan antas ha betydelse för attityderna till in- och utgrupper (Phinney & Alipuria, 2006).

Multipla gruppidentifikationer förväntas också ha ett samband med tendensen till partiskhet. Medlemskap i multipla kategorier har undersökts bland annat för att öka förståelsen för hur man kunde minska partiskhet och negativa attityder. Omfattande forskning där man genom att omstrukturera gruppgränserna och skapa så kallade korsade kategorier lyckats omdefiniera vem som ses som ingrupps- och utgruppsmedlem har gett varierande resultat: i många fall minskar partiskheten, men i vissa kontexter ökar den eller har ingen effekt alls

(Brown, 2010; Crisp, 2006; Mullen m.fl., 2001). Också modellen om en gemensam ingruppsidentitet (eng. *common ingroup identity model*, Dovidio, Gaertner & Saguy, 2009; Gaertner, Dovidio, Anastasio, Bachman & Rust, 1993; Gaertner & Dovidio, 2000) bygger på tanken att forna utgruppsmedlemmar ska ses som ingruppsmedlemmar. I modellen tänker man sig att olika grupper kan uppfatta sig som en enda ingrupp, som två subgrupper i en gemensam grupp, som två separata grupper eller som individer och att de olika alternativen får olika kognitiva, affektiva och beteenderelaterade konsekvenser. I ett stort antal studier med så väl naturliga som artificiella grupper har man lyckats visa att en gemensam grupptillhörighet minskat partiskhet (Dovidio m.fl., 2006; Dovidio m.fl., 2009).

Att sammanföra grupper och sudda ut gruppgränser kan dock samtidigt utgöra ett hot mot gruppmedlemmarnas behov av positiv särprägel och har därför också visat sig kunna öka partiskheten, speciellt hos personer som identifierar sig starkt med gruppen (t.ex. Deffenbacher, Park, Judd och Corrells studier bland studenter i artificiella och naturliga grupper (2009).) Sålunda har andra modeller betonat vikten av att de ursprungliga grupperna synliggörs (eng. *salient*) på så sätt att de kan komplettera varandra och samarbeta i den givna kontexten (Hewstone & Brown, 1986) exempelvis i form av en *dubbel identifikation* där gruppmedlemmarna samtidigt identifierar sig med sin egen undergrupp och en gemensam övergripande grupp (t.ex. Hornsey & Hogg, 2000; Dovidio et al., 2009). Att synliggöra gränserna mellan grupper behöver alltså inte öka partiskheten (Deffenbacher m.fl., 2009). Effekten av ingruppsidentifikation och en övergripande identifikation (med nationen) på partiskhet undersöks i delstudie II (se kapitel 6 och 8.2).

### 4.2.4 Effekter av gruppernas status och beroendeförhållande på innehållet i stereotypier vid bedömning av in- och utgrupp

Forskning kring social bedömning har under senare år funnit två grundläggande dimensioner som används både vid självbedömning och vid bedömning av individer och grupper (t.ex. Kervyn, Yzerbyt & Judd, 2010). Enligt modellen om innehåll i stereotypier (eng. *stereotype content model*, [SCM], Fiske, Cuddy, Glick & Xu, 2002; Fiske, Xu, Cuddy &

Glick, 1999) återspeglar gruppbedömningarna på två dimensioner som här kallas värme och kompetens förhållandet mellan grupperna, det vill säga gruppernas relativa status och beroendeförhållande. En grupps relativa status förutspår om den ses som kompetent eller inkompetent (dvs. kännetecknas av drag som kompetent, envis och självsäker), medan beroendeförhållandet mellan den grupp som bedöms och andra grupper (konkurrens eller samarbete) avgör huruvida gruppen anses vara varm (dvs. kännetecknas av drag som varm, vänlig och solidarisk) eller inte. Många studier, också jämförelser mellan olika länder och kulturer, har visat att grupper med hög status uppfattas som kompetenta (t.ex. Caprariello, Cuddy & Fiske, 2009; Cuddy m.fl., 2009) medan lågstatusgrupper ofta uppfattas som varmare än högstatusgrupper (Oldmeadow & Fiske, 2010).

Oldmeadow och Fiske (2010) fann också i ett av de första försöken att kombinera SCM med SIT att studerande i högstatusgrupper särskiljde ingruppen positivt från utgruppen i första hand genom att tillskriva den kompetens, medan studerande i lågstatusgrupper särskiljde ingruppen från utgruppen genom att i första hand tillskriva ingruppen värme, samtidigt som skillnaderna mellan grupperna på den andra dimensionen minimerades. (Se även Yzerbyt, Provost & Corneille, 2005 och Cuddy m.fl., 2009). SCM betonar sålunda framför allt gruppernas status som en avgörande faktor för hur drag på de två grundläggande dimensionerna tillskrivs både in- och utgrupper. Däremot så beaktar SCM inte alls gruppers storlek och det faktum att speciellt minoriteter (jfr kapitel 4.2.1 och 4.2.2) har konstaterats visa mera partiskhet än majoriteter. Inte heller beaktas eventuell konsensus kring attributens typikalitet, vilket kan tänkas inverka på hur dragen tillskrivs grupperna speciellt i en kontext där grupperna har en lång gemensam historia. Detta beaktas specifikt i delstudie IV (se kapitel 6 och kapitel 8.4).

# 5 Kontexten för studien

Som framgått av tidigare kapitel är det centrala syftet med den här studien att på olika sätt undersöka hur kontexten i form av bland annat etnolingvistiska faktorer (demografiska, statusrelaterade och institutionella vitalitetsfaktorer), gruppernas storlek och historia, hänger samman med medlemmarnas gruppidentifikation och syn på in- och utgrupp. Det är således väsentligt att beakta de fyra aktuella språkgruppernas levnadsvillkor, status i förhållande till varandra och inom respektive land samt historiska relation till varandra, varför dessa beskrivs närmare nedan. Eftersom fokus för studien i högre grad ligger på den finlandssvenska minoriteten än på de andra språkgrupperna beskrivs finlandssvenskarna mera utförligt än de tre övriga grupperna speciellt med avseende på de olika etnolingvistiska kapitalen.

## 5.1 Den svenska och finska språkgruppen i Finland

Den finlandssvenska bosättningen med rötter i hela Östersjöområdet antas i allmänhet ha uppkommit mellan 1000- och 1200-talen. Bondekolonisation och korståg från Sverige på medeltiden och senare inflyttning av bl.a. ämbetsmän och militärer försåg Finland med några av de tidiga grupperna av svenskspråkiga som slog sig ner vid kusttrakten. (Allardt & Starck, 1981; Liebkind, Tandefelt & Moring, 2007). Finland var en del av det svenska riket fram till år 1809, vilket medförde att svenskan hade en stark ställning också under den tid då Finland var en del av Ryssland (år 1809 – 1917). Länge var ledande ämbetsmän svenskspråkiga och kunskaper i svenska en förutsättning för socialt avancemang (se t.ex. Tandefelt & Finnäs, 2007), medan finskan var ett språk för allmogen. Samtidigt var den svenskspråkiga gruppen delad i en elit och allmoge som inte förenades av det gemensamma språket. Finskan gavs officiell ställning i landet år 1863 och blev sedan gradvis det dominerande språket på bekostnad av svenskan. Vid samma tid kom språket att bli en tvistefråga i och med den ökande nationalismen och de språkstrider som blossade upp. (Allardt & Starck, 1981; Beijar,

Ekberg, Eriksson & Tandefelt, 1997.) I början av 1900-talet utgjorde de svenskspråkiga fortfarande en politiskt, ekonomiskt och kulturellt sett stark grupp och ännu idag kan finlandssvenskarna sägas ha ett relativt starkt politiskt, ekonomiskt och kulturellt kapital: I grundlagen från år 2000 och i språklagen som trädde i kraft år 2004 fastslås fortsättningsvis att såväl finska som svenska är landets nationalspråk och att de två språkgruppernas kulturella och samhälleliga behov ska tillgodoses av det allmänna på lika grunder.

Det *politiska* parti som grundades år 1906 med syfte att samla den svenska befolkningen verkar fortfarande för minoritetens intressen och har ett starkt stöd inom gruppen (t.ex. Bengtsson, 2010) som i flera avseenden är mera politiskt aktiv än den finska majoritetsbefolkningen (Grönlund, 2011a). Partiet är också i jämförelse med andra västeuropeiska minoritetspartier ett ovanligt framgångsrikt politiskt parti på den nationella arenan (Bengtsson, 2011). Av övriga partier som sitter i riksdagen är det endast ett som inte har svenskspråkig verksamhet. I förhållande till andelen svenskspråkiga i landet är språkgruppen därtill väl representerad i de ledande statliga organen och gruppens intressen bevakas bland annat av Svenska Finlands folkting, ett tvärpolitiskt och regionalt förankrat organ med uppgift att ”bevaka och främja den svenskspråkiga befolkningens rättigheter och intressen”. (Svenskt i Finland, 2010, 21.) *Ekonomiskt* sett är finlandssvenskarnas situation jämlik, eller något högre, än de finskspråkigas (t.ex. Saarela, 2004; Saarela & Finnäs, 2004). Också det *kulturella* kapitalet kan sägas vara starkt i och med att minoriteten har bland annat skolsystem, biskopsstift, en mängd organisationer (se t.ex. Kreander & Sandlund, 2006), rikligt av medier (se t.ex. Husband & Moring, 2007) och en skild kulturtradition till exempel i form av teatrar, visor och skönlitteratur på svenska. (Allardt & Starck, 1981; Svenskt i Finland; 2010.)

Sammantaget kan sålunda konstateras att finlandssvenskarna utifrån nämnda kapital har en förhållandevis hög objektiv etnolingvistisk vitalitet och hög status. Kulturellt, ekonomiskt och politiskt har gruppen fortgående varit väl representerad och kan därför på ett nationellt plan ses som en stark minoritet som stöds av att representanter för den finskspråkiga majoriteten vidhållit betydelsen av landets tvåspråkighet (Magma, 2008; Svenskt i Finland, 2010). Nyligen har också ett handlingsprogram för två levande nationalspråk i Finland utvecklats (2011).

Finlandssvenskarnas *demografiska* kapital har däremot länge utgjort det största hotet mot språkgruppens fortsatta existens. Den första språkstatistiska översikten av språkgrupperna i Finland gjordes år 1880. Antalet personer med svenska som modersmål uppgick då till 294 000 (14,3 %). Antalet svenskspråkiga steg sedan kontinuerligt fram till år 1940 då antalet var 354 000 (9,6 %), för att därefter börja sjunka. Den sjunkande trenden i så väl antal som andel svenskspråkiga höll i sig till år 2007 då trenden svängde. År 2009 var finlandssvenskarna 290 392 till antalet, men utgjorde då endast 5,4 % av befolkningen, vilket delvis beror på att antalet personer med främmande språk kraftigt ökat under 2000-talet. (Finnäs, 2010a.) Andra orsaker till att finlandssvenskarna minskat i antal är emigration, låg nativitet och hög frekvens av äktenskap över språkgränsen (Allardt & Starck, 1981; Finnäs, 2010b).

Det är alltså viktigt att notera att även om den demografiska trenden de senaste åren visat en uppgång (Finnäs, 2010a), så utgör gruppen fortfarande en liten språklig minoritet i ett land som kännetecknas av större språklig instabilitet och högre känslomässig laddning mellan språkgrupperna än ett antal andra länder med två eller flera officiella språk (t.ex. McRae, 2007). Den traditionella språkstrukturen har förändrats hastigt och en ”förfinskning” av speciellt södra Finland har skett på grund av urbanisering och en inrikes flyttningsrörelse söderut (jfr kapitel 7.1) (t.ex. Tandefelt & Finnäs, 2007). I och med att kommunen är den grundläggande enheten vid tillämpning av språklagen (t.ex. Finnäs, 2010a), är det oundvikligt att det finns skillnader i språkmiljön mellan minoritetsmedlemmar som lever i enspråkigt svenska, enspråkigt finska eller tvåspråkiga kommuner. Skillnaderna kan vara stora också mellan olika tvåspråkiga kommuner i och med att andelen svenskspråkiga i respektive kommun varierar stort (jfr kapitel 7.1, t.ex. Kepsu, 2006). Sammansättningen av finsk- och svenskspråkig befolkning påverkas därtill av kommunsammanslagningar (t.ex. Finnäs, 2010a). Också på andra sätt har svenskans ställning successivt försvagats de senaste åren och domänförluster har skett nationellt, regionalt och kommunalt (Grönlund, 2011b; Svenskt i Finland, 2010) samtidigt som debatten kring bland annat språkets framtid från representanter ur bägge språkgrupperna varit livlig och tidvis hätsk. (Grönlund 2011c, Saukkonen, 2011.)

Den finskspråkiga gruppen i Finland utgjorde år 2010 drygt 90 % av befolkningen (Statistikcentralen, 2012). Majoritetsgruppen kan ändå

ur historisk synvinkel betecknas som en grupp med relativt låg status (Liebkind, 1982), dels i förhållande till den svenska språkgruppen inom landet, men också i förhållande till grannlandet Sverige. Finländarnas historia är i ett längre perspektiv präglad av underkastelse (för en närmare beskrivning av landets historia, se t.ex. McRae, 1997) medan Sverige varit en dominerande part med mera rikedom, makt och status (t.ex. Virta, 2006). Därtill var den ekonomiska utvecklingen efter andra världskriget betydligt långsammare i det krigsdrabbade Finland än i Sverige som inte dragits in i kriget, vilket ledde till en flyttningsrörelse från Finland till Sverige (Junila & Westin, 2006). I mitten av 1900-talet var Sveriges BNP per capita nästan dubbelt högre än Finlands (se t.ex. Andersson & Krantz, 2006) en skillnad som dock utjämnats med tiden (se t.ex. Kiander, 2004; statistiska centralbyrån, 2009). Inte heller medelinkomsterna i de två länderna skiljer sig mycket från varandra i dagsläget (t.ex. Törmälehto, 2008), men trots det har finländare präglats av en känsla av underlägsenhet i mötet med svenskar (Junila & Westin, 2006; Virta, 2006). De två länderna har i förhållande till varandra beskrivits som ”storebror och lillebror” och många stereotypier om de två språkgrupperna har utvecklats inom och mellan länderna med tiden (Beijar m.fl., 1997, Liebkind, Nyström, Honkanummi & Lange, 2006; Saukkonen, 2011; Virta, 2006).

I dagsläget utgör ändå den finskspråkiga gruppen i Finland en klar majoritet i förhållande till övriga språkgrupper i landet och har därmed makten att fatta beslut i centrala, exempelvis språkpolitiska, frågor. En fråga som debatteras fortgående och som kan få stora konsekvenser för den svenskspråkiga minoriteten, är huruvida svenska skall kvarstå som ett obligatoriskt läroämne i skolan för finskspråkiga elever (Geber, 2010; Palviainen, 2011). Samtidigt har man konstaterat att nivån på de kunskaper i svenska som inhämtas via skolan har sjunkit under 2000-talet och nu anses vara för låg (Utbildningsstyrelsen, 2011). Sålunda är den svenskspråkiga minoriteten fortgående beroende av majoritetens välvilja för att dess språkliga rättigheter som skrivits in i såväl grundlagen som språklagen skall kunna förverkligas. (Jfr Grönlund, 2011b.)

Den finskspråkiga gruppens status kan därför sägas vara ambivalent (se även Virta, 2006). Å ena sidan har gruppen historiskt sett en lägre status än de svenskspråkiga både i samma land och i grannlandet, något

som lätt lever kvar i människors syn på grupperna[3], men å andra sidan har den i dagsläget en klar maktposition och därmed en hög status i förhållande till exempelvis finlandssvenskarna. Denna ambivalens framgår också i den här studien i och med att gruppen i jämförelsen mellan länderna (delstudie III) anses exemplifiera en majoritet med låg status, medan den i förhållande till den finlandssvenska minoriteten (delstudie IV) anses ha en hög status.

## 5.2 Den finska och svenska språkgruppen i Sverige

Redan under stormaktstiden (1611 - 1720) fanns i Sverige en blandning av germanska och finsk-ugriska språk. Sverige har sålunda aldrig varit enspråkigt, men under 1800-talet och stora delar av 1900-talet fanns ändå starka strävanden att få invånarna i landet att tala ett och samma språk. I Sverige har man inte på samma sätt som i Finland följt med de språk som talas och hur de fördelas mellan invånarna. Sålunda saknas tillförlitlig statistik över de olika språken, men också där har andelen svenskspråkiga liksom talare av andra språk varierat. De finskspråkiga, även kallade sverigefinnar[4], utgör den största minoritetsgruppen i landet. Uppskattningarna av hur många sverigefinnarna är varierar, men tal från 200 000 upp till 450 000 brukar nämnas som en skattning av personer med finsk bakgrund. (Parkvall, 2009.) Eftersom finskspråkig befolkning har funnits i Sverige sedan stormaktstiden anses finskan tillhöra Sveriges kulturarv. Gruppen består ändå till stor del av personer

3 Inom ramen för delstudie III, undersöktes med hjälp av en enkät vilken relativ status finskspråkiga (N = 185) och svenskspråkiga (N = 79) studerande vid Helsingfors universitet tillskrev de svensk- och finskspråkiga grupperna i Finland och Sverige. En klar majoritet i bägge grupperna av studerande ansåg att den svenskspråkiga minoriteten i Finland hade en högre status än så väl den finskspråkiga majoriteten i Finland som den finskspråkiga minoriteten i Sverige. Likaså ansågs den svenskspråkiga majoriteten i Sverige ha en högre status än den finskspråkiga minoriteten i Sverige och den finskspråkiga majoriteten i Finland. För exaktare statistiska uppgifter, se artikel III, fotnot 1.

4 Benämningen sverigefinnar används främst för emigranter från Finland med finskspråkig bakgrund, medan emigranter med svenskspråkig bakgrund kan benämnas sverigefinlandssvenskar (Se Junila, m.fl., 2006). I det empiriska materialet för denna studie har grupperna inte särskilts från varandra, i och med att kriteriet för att ingå i samplet för den finska minoriteten i Sverige var att personen skulle vara bosatt i Sverige och antingen skulle personen själv eller dennas föräldrar ha flyttat från Finland till Sverige.

som själva eller vars släktingar har emigrerat från Finland till Sverige främst under 1950-1970-talet i jakten på arbete. (Junila, Sandlund & Westin, 2006.)

I samband med att Europarådets två konventioner om minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft år 2000 blev finskan ett officiellt minoritetsspråk i Sverige med ett eget förvaltningsområde där språkgruppen har särskilt starka rättigheter (Språklagen i praktiken, 2011). I och med den nya språklagen (2009: 600) och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk som trädde i kraft år 2010 (SFS 2009: 724) stärktes språkgruppens rättigheter ytterligare och förvaltningsområdet för finskan som till en början omfattade fem kommuner i norra Sverige växer fortgående (Webbplatsen för de nationella minoriteterna, 2012). I den nya lagstiftningen stadgas bland annat att finskan i egenskap av ett av landets officiella minoritetsspråk skall skyddas och främjas av det allmänna och att också myndigheter utanför förvaltningsområdet till exempel har skyldighet att främja barns användning av sitt minoritetsspråk och deras utveckling av en kulturell identitet. (SFS 2009: 724; Språklagen i praktiken, 2011).

Sverigefinnarnas rättigheter har sålunda stärkts åtskilligt under 2000-talet, vilket väcker förhoppningar om att finskan ska få en högre status. Samtidigt är det uppenbart att många tidigare försök att stärka språkets position inte lett till önskade resultat (se t.ex. Huss & Wande, 2006) och konsekvenserna av språklagstiftningen och möjligheten att i praktiken tillämpa den ifrågasätts (Elenius & Ekenberg, 2002; Lainio & Leppänen, 2005; Voionmaa, 2010). Finskans position som minoritetsspråk i Sverige kan fortfarande inte jämföras med den position som svenskan som nationalspråk i Finland har (t.ex. Virta, 2006), varför sverigefinnarna som språkminoritet måste anses ha en betydligt lägre status än finlandssvenskarna (se även Bäck, 2006) och den svenskspråkiga majoritetsgruppen i Sverige. Svenskan har i den nya språklagen (2009:600) tilldelats status som huvudspråk i landet och gruppen med svenska som enda modersmål utgör 85-90 % av befolkningen (Parkvall, 2009). Likt den finskspråkiga majoriteten i Finland har den svenskspråkiga majoriteten i Sverige makten att fatta beslut som kan få avgörande konsekvenser för språkminoriteterna i landet och måste sålunda anses ha en hög status.

Sammanfattningsvis ses sålunda i den här studien, den svenskspråkiga minoriteten i Finland och den svenskspråkiga majoriteten i Sverige

som grupper med hög status, medan den finskspråkiga minoriteten i Sverige ses som en lågstatusgrupp. Den finskspråkiga majoriteten i Finland ses på grund av sin ambivalenta status, som sålunda beror på jämförelseobjektet i högre grad än för de andra gruppernas del, som en lågstatusgrupp i delstudie III och en högstatusgrupp i delstudie IV.

# 6 Studiens syfte, forskningsfrågor och hypoteser

## 6.1 Studiens syfte

Syftet med den här studien är att utveckla den socialpsykologiska forskningen om relationer mellan minoritets- och majoritetsgrupper genom att med hjälp av empiriska studier i naturlig miljö testa teorier kring relationer mellan grupper. Det här görs genom att undersöka hur kontexten i form av etnolingvistiska och sociostrukturella faktorer samt gruppernas historia hänger samman med individernas gruppidentifikation och tendens till partiskhet i form av skillnader i de stereotypier som tillskrivs in- och utgrupp.

Teorin om den etnolingvistiska vitaliteten och forskning kring den visar att en grupps objektiva vitalitet påverkar bland annat gruppmedlemmarnas gruppidentitet (t.ex. Allard & Landry, 1994). När man studerar identitet hos etniska minoriteter är det centralt att beakta den lokala kontexten eftersom det kan förekomma en betydlig regional variation inom gruppen (Coupland, Bishop, Williams, Evans & Garrett, 2005; Verkuyten, 2000, 2005). *Syftet med delstudie I* var därför att studera gruppidentifikationen hos finlandssvenskarna i egenskap av en språklig minoritet och på så sätt belysa den variation inom gruppen som förekommer mellan olika orter där den objektiva demografiska vitaliteten varierar. Studien fokuserade på betydelsen av etnolingvistiska vitalitetsfaktorer för etnolingvistisk identitet hos skolelever i åldern 15-17 år i svenskspråkiga skolor. Som Coupland och kolleger (2005) konstaterat är studier av den här ålderskohorten speciellt betydelsefulla i föränderliga sociolingvistiska miljöer, eftersom språkbeteendet hos unga på väg att avsluta grundskolan har stor betydelse för språkminoritetens framtid. Ett annat syfte med studien var att vidga perspektivet från den traditionella socialpsykologiska indelningen i in- och utgrupp till teoretiska modeller ur ackulturationsforskning och tvärkulturell (social-) psykologi och därmed beakta även multipla gruppmedlemskap.

Eftersom grupper sällan är homogena utan snarare kännetecknas av bland annat hierarkiska grupper (övergripande kategorier med undergrupper) vilket antas påverka hur man förhåller sig till andra grupper (Gaertner & Dovidio, 2000) är det av central betydelse att också studera hur variationen i gruppidentifikationerna inom den finlandssvenska minoriteten påverkar tendensen till partiskhet. *Syftet med delstudie II* var sålunda att sammanföra de mera socialpsykologiska variablerna (en minoritetsposition och gruppidentifikation) med de etnolingvistiska faktorerna (etnolingvistisk vitalitet, språkkontakter och språk2-kunskaper) för att studera de sammantagna och enskilda effekterna av dessa olika faktorer på tendensen till partiskhet mellan grupper.

Såsom framgick av kaptiel 4.2.2 har tidigare forskning funnit att strukturella variabler som gruppstorlek och gruppstatus samt valören på de attribut som tillskrivs grupper har betydelse för hur grupperna bedöms. Samtidigt är det i socialpsykologiska studier vanligt att gruppstorlek och gruppstatus inte åtskiljs utan förväntas följa varandra. Tidigare studier (t.ex. Blantz, Mummendey & Otten, 1995) har visserligen undersökt effekter av variabler som gruppstorlek, gruppstatus och dragens valör på tendensen till partiskhet, men endast ett fåtal har studerat de tre variablernas samtidiga effekt på drag som attribuerats till in- och utgrupp. Flertalet studier som gjorts har därtill grundat sig på experimentella eller s.k. minimala grupper och de som har gjorts med naturliga grupper (t.ex. Reynolds, Turner & Haslam, 2000) har i första hand gjorts med små sampel av studerande. Ett centralt *syfte med delstudie III* var sålunda att undersöka effekten av nämnda variabler i naturliga grupper med riksomfattande representativa sampel ur två minoritets- och majoritetskontexter.

Enligt SCM (jfr kapitel 4.2.4) har gruppers status och beroendeförhållande till varandra avgörande betydelse för hur grupper bedöms på de två grundläggande stereotypidimensionerna kompetens och värme, däremot beaktas överhuvudtaget inte de eventuella effekterna av gruppstorlek. *Syftet med delstudie IV* var därför att kritiskt testa några av de hypoteser som framförs inom ramen för SCM i en kontext med naturliga grupper av olika storlek och status som har en lång gemensam historia. Ett annat syfte var att utforska i vilken mån denna långa gemensamma historia mellan grupperna kan komma att

bidra till en konsensus kring vilka drag som är typiska för vilka grupper, vilket kan tänkas motverka bedömningar som skulle förutspås av SCM.

## 6.2 Forskningsfrågor och hypoteser

Nedan presenteras forskningsfrågorna för studien och de hypoteser som härletts ur de teorier och tidigare forskningsresultat som presenterats ovan. I tabell 1 nedan presenteras en översikt av forskningsfrågorna, hypoteserna samt de delstudier och forskningsmaterial som respektive fråga hänför sig till. Forskningsfrågorna 1-3 är ämnade att belysa hur skillnader i den etnolingvistiska kontexten kan komma att påverka gruppidentifikationerna och tendensen till partiskhet inom en språkminoritet (den finlandssvenska), medan frågorna 4 och 5 belyser hur sociostrukturella och historiska faktorer kan inverka på gruppmedlemmarnas tendens till partiskhet i de svenska och finska språkgrupperna i Finland och Sverige.

*Den första forskningsfrågan* gäller vilken effekt lokala skillnader i den objektiva etnolingvistiska vitaliteten (EV) samt skillnader i individens nätverk för språkkontakter (INLC) och språkkunskaper (S1 = svenska och S2 = finska) har för individens etnolingvistiska identitet, det vill säga för identifikationen som finlandssvensk, tvåspråkig och finskspråkig. Denna forskningsfråga ger upphov till följande fem hypoteser: I enlighet med ELIT (Giles & Johnson, 1987) och senare forskningsresultat (t.ex. Leonardelli & Brewer, 2001; Simon et al., 2001) förväntas identifikationen som finlandssvensk vara högre bland respondenter i en kontext som kännetecknas av låg snarare än hög vitalitet (H1). Utifrån Allards och Landrys modell (t.ex. 1994) förväntas INLC vara relaterat till identiteten så att identiteten är mera svensk/finsk beroende på hur svenskt/finskt INLC är. Därtill förväntas INLC mediera effekten av EV på identiteten (H2). Eftersom Clément med kolleger (2003) funnit att ökad kunskap i S2 hänger samman med ökad identifikation med den andra språkgruppen förväntas bättre subjektiva kunskaper i finska vara positivt relaterade till identifikationen som två- och finskspråkig, speciellt i en lågvitalitetskontext (H3) samtidigt som risken för en subtraktiv effekt på identifikationen med S1-gruppen (Noels & Clément, 1996) förväntas föreligga endast i en högvitalitetskontext (H4). Hypoteserna testas i delstudie I.

*Den andra forskningsfrågan* som besvaras inom ramen för delstudie I lyder: hur ser identifikationsmönstren ut i fråga om multipla undergruppsidentiteter i förhållande till en övergripande nationell identitet i den aktuella språkminoriteten? Utifrån tidigare forskningsresultat kring sambanden mellan vitalitet, kunskaper i S2 och identitet och olika modeller för dubbla/multipla identiteter (t.ex. Bourhis m.fl., 1997; Gaertner m.fl., 2000; Phinney m.fl., 2001) förväntas identifikationerna vara additiva (t.ex. Bauböck, 1998) snarare än subtraktiva (H5).

*Den tredje forskningsfrågan* flyttar studiens fokus från gruppidentifikationer som beroende variabel till att istället studera vilken effekt etnolingvistiska vitalitetsfaktorer (EV + INLC + S2-kunskaper) och gruppidentifikation har på tendensen till partiskhet mellan grupper. Forskningsfrågan, som besvaras i delstudie II, ger upphov till två hypoteser: eftersom hög etnolingvistisk vitalitet tidigare sammankopplats med starkare partiskhet mellan grupper (Ros m.fl., 1994) förväntas vitaliteten korrelera positivt med partiskhet. Likaså förväntas ett mera svenskt kontaktnät (INLC) och sämre subjektiva kunskaper i finska hänga samman med mera partiskhet (H6). Även om tidigare forskningsresultat inte är entydiga finns det resultat som visar att en starkare ingruppsidentifikation skulle hänga samman med diskriminering av utgruppen (t.ex. Duckitt, Callaghan & Wagner, 2005; Jetten m.fl., 2001). Samtidigt menar Gaertner med kolleger (2000) att partiskhet mellan grupper kan minskas genom en gemensam övergripande ingruppsidentitet. Sålunda förväntas identifikationen som finlandssvensk korrelera positivt och den nationella identifikationen (en övergripande gemensam ingruppsidentifikation) korrelera negativt med partiskhet mellan grupperna (H7).

*Den fjärde forskningsfrågan* gäller vilken effekt gruppens storlek och gruppens status har för tendensen till partiskhet mellan grupper. Frågan om gruppstorlekens betydelse för tendensen till partiskhet ingår implicit i frågeställningen i delstudie II där endast en minoritetsgrupp undersöks, men testas explicit i jämförelsen mellan grupper av olika storlekar i delstudierna III och IV. Följande två hypoteser kan härledas ur tidigare forskningsresultat som funnit att då allt annat hålls konstant uttrycker minoritetsgrupper mera partiskhet än majoritetsgrupper (Hewstone m.fl., 2002; Mullen m.fl., 1992) och att ett numeriskt underläge kan fungera som en försvårande omständighet som förorsakar

partiskhet på både positiva och negativa attribut (t.ex. Mummendey m.fl., 1992): Minoritetsgrupperna förväntas visa mera partiskhet än majoritetsgrupperna (H8a) och minoritetsgrupperna förväntas visa partiskhet på så väl positiva som negativa attribut (H8b).

Eftersom tidigare forskningsresultat beträffande effekten av gruppstatus på partiskhet mellan grupper är motstridiga finns inga klara förväntningar beträffande en huvudeffekt av gruppstatus på partiskhet. Tidigare forskning visar ändå interaktionseffekter mellan gruppstatus och gruppstorlek samt gruppstatus och attributvalör, varför dessa effekter samt en eventuell trevägsinteraktion (storlek x status x valör) testas i delstudie III. Beträffande innehållet i stereotypier vid bedömning av in- och utgrupp har däremot gruppstatusen tillmätts stor betydelse (SCM, Oldmeadow & Fiske, 2010). Forskning har visat att högstatusgrupper bedöms som mer kompetenta (av så väl in- som utgrupp) och att lågstatusgrupper på motsvarande sätt bedöms som mindre kompetenta och snarare varma. Sålunda ställs i delstudie IV en hypotes i likhet med 8a ovan: att bägge minoriteterna i högre grad än majoriteterna skulle visa partiskhet i fråga om så väl kompetens- som värmedrag (H8c) mot en alternativ hypotes (9) om att gruppernas status skulle vara avgörande för hur in- och utgrupp bedöms på de bägge innehållsdimensionerna.

Slutligen lyder *den femte* och sista *forskningsfrågan:* råder det konsensus bland grupper som har en lång gemensam historia i fråga om vilka attribut som anses typiska för dessa grupper? Frågan utforskas inom ramen för delstudie IV utan på förhand uppställda hypoteser.

Nedan i tabell 1 presenteras en översikt av de forskningsfrågor med hypoteser som presenterats ovan. Av tabellen framgår också vilken delstudie de olika forskningsfrågorna hänför sig till samt vilket empiriskt datamaterial som använts för att besvara frågorna.

***Tabell 1.*** *Översikt av studiens forskningsfrågor, hypoteser, delstudier och datamaterial*

| Del-studie | Forskningsfrågor och hypoteser | Data |
|---|---|---|
| **I** | **1. Vilken betydelse har lokala skillnader i den objektiva etnolingvistiska vitaliteten, individens språkkontakter och språkkunskaper för minoritetsmedlemmens gruppidentifikation?**<br>H1: Högre identifikation med språkminoriteten i låg- än i högvitalitetskontext<br>H2: Starkare identifikation med språkgrupp1/språkgrupp2 ju mera språk1-/språk2-kontakter och språkkontakterna medierar vitalitetens effekt på identiteten<br>H3: Högre kunskaper i språk2 har samband med högre identifikation med språkgrupp2 speciellt i lågvitalitetskontext<br>H4: Högre kunskaper i språk2 har subtraktiv effekt på identifikationen med språkminoriteten endast i högvitalitetskontext<br>**2. Hur ser identifikationsmönstren ut i fråga om multipla identiteter i den aktuella språkminoriteten?**<br>H5: Multipla identitetsdimensioner: additiva snarare än subtraktiva | Material 1<br>N = 291 |
| **II** | **3. Vilken betydelse har etnolingvistiska faktorer och gruppidentifikationen för tendensen till partiskhet mellan grupper?**<br>H6: Högre vitalitet, mera språk1-kontakter och lägre kunskaper i språk 2 har samband med mera partiskhet<br>H7: Starkare identifikation med språkminoriteten har samband med mera partiskhet, starkare identifikation med nationen har samband med mindre partiskhet | Material 1<br>N = 246<br><br>Material 2<br>Finlandssvenskar:<br>N = 563 |
| **II**<br><br>**III + IV** | **4. Vilken effekt har gruppens storlek och gruppens status för tendensen till partiskhet mellan grupper?**<br>H8a: Minoriteter visar mera partiskhet än majoriteter<br>H8b: Minoriteter visar partiskhet på både positiva och negativa attribut<br>H8c: Minoriteter visar partiskhet på såväl värme- som kompetensdrag<br>H9: Gruppernas status avgör hur grupperna bedöms på värme- och kompetensdrag | Material 2<br><br>N = 2479<br><br>N = 2075 |
| **IV** | **5. Råder konsensus angående vilka attribut som anses typiska för in- och utgrupp när grupperna har en gemensam historia?** | |

# 7 Metod

## 7.1 Forskningsmaterial och respondenter

Det empiriska materialet för studien har insamlats med hjälp av två olika enkäter. Forskningsmaterial 1 har använts för delstudie I och II, medan forskningsmaterial 2 har använts till en del för delstudie II, samt för delstudierna III och IV. Respondenterna och materialen presenteras närmare nedan.

### 7.1.1 Material 1

Forskningsmaterial 1 insamlades våren 2002 för en pro gradu-avhandling (Henning, 2004) med hjälp av ett frågeformulär som utformats delvis utifrån formulär och skalor som tidigare använts i liknande undersökningar (t.ex. Airo 1994; Berry m.fl., 1995; Rosenberg, 1965 ). Formuläret testades med hjälp av en pilotstudie i ett högstadium i Helsingfors och distribuerades sedan i de aktuella skolorna av författaren själv eller lärare som tilldelats skriftliga instruktioner om hur undersökningen skulle presenteras för att försäkra att formuläret introducerades på samma sätt i alla skolor. Respondenterna var niondeklassister i Ekenäs (N = 118), Borgå (N = 97) och Esbo (N = 76). Dessa tvåspråkiga kommuner valdes i första hand för att de uppvisade likhet i det absoluta antalet svenskspråkiga på respektive ort (Ekenäs = 11 962 av 14 517, Borgå = 15 309 av 45 730 och Esbo = 20 000 av 221 597), samtidigt som variationen i andelen svenskspråkiga i kommunen var stor (Ekenäs = 82,4 %, Borgå 33,5 % och Esbo 9,0 %). (Svenskt i Finland, 2003, 18; Finnäs, 2004, 46.) De svenskspråkiga i Ekenäs utgör sålunda en minoritet i en majoritetsposition, medan de svenskspråkiga i Esbo utgör en klar minoritet. Även i Borgå är invånarna med svenska som modersmål i minoritet, men jämfört med andelen svenskspråkiga i hela landet (< 6 %) är koncentrationen bland de svenskspråkiga i Borgå relativt hög. Ekenäs är den kommun som bevarats mest svensk över tid. År 1950 var andelen svenskspråkiga 89 % och år 2002 82,4 %. I

Borgå (56,9 % => 33,5 %) och Esbo (43 % => 9 %) har förfinskningen varit snabbare, något som kan förklaras med en kraftig inflyttning av finskspråkiga (Finnäs, 2004; Mc Rae, 1997).

93 % av samtliga respondenter var 15–16 år gamla, de övriga var ett år äldre eller yngre. 51 % av respondenterna var flickor och det fanns inga signifikanta könsskillnader mellan orterna. 80–89 % av respondenterna uppgav att de bott mer än tio år i den nuvarande hemkommunen. Föräldrarnas modersmål varierade i enlighet med den officiella statistiken (Finnäs, 2004, 52): I Ekenäs uppgav 70 % av respondenterna att bägge föräldrarna hade svenska som modersmål medan motsvarande andelar i Borgå och Esbo var 45 % respektive 32 %. En majoritet av respondenterna i Borgå och Esbo uppgav sålunda att de hade minst en förälder vars modersmål åtminstone till en del var finska.

### 7.1.2 Material 2

Forskningsmaterial 2 insamlades likaså med hjälp av ett frågeformulär hösten 2000 inom ramen för forskningsprogrammet *Svenskt i Finland, finskt i Sverige – Kahden puolen Pohjanlahtea.* Det riksomfattande representativa samplet bestod i Finland (utom Åland) av 1500 personer med finskt medborgarskap och finska registrerat som modersmål (majoritet) och 1000 personer med finskt medborgarskap och svenska registrerat som modersmål (minoritet) i åldern 20-65. I Sverige bestod motsvarande sampel av 1600 personer bosatta och födda i Sverige av svenska föräldrar (majoritet) och 1100 personer bosatta i Sverige vars föräldrar eller själva hade flyttat från Finland till Sverige (minoritet). Den totala svarsprocenten i undersökningen var 49 % (N = 2560), vilket enligt Finska Gallup, som stod för materialinsamlingen, motsvarar de svarsprocenter man fått i andra till sin omfattning liknande undersökningar. För grupperna i Finland var svarsprocenten 47 % (majoritet, N = 699) och 56 % (minoritet, N = 563) och för grupperna i Sverige 48 % (majoritet, N = 770) och 49 % (minoritet, N = 528). Av respondenterna var 57 % kvinnor och medelåldern i det totala samplet var 42.38 år (SD = 12.61). Det fanns inga skillnader mellan grupperna i fråga om könsfördelning, men däremot fanns vissa skillnader mellan grupperna i fråga om utbildning och ålder (se närmare artikel III och IV), varför dessa variabler togs med som kontrollvariabler i delstudierna III och IV där materialet använts i sin helhet.

I och med att bortfallsprocenten var betydande gjordes en noggrann bortfallsanalys: respondenterna skilde sig inte signifikant från dem som låtit bli att svara beträffande ålder, kön, region, typ av kommun och civilstånd. Marginella skillnader (skillnad till medelvärdet i det totala samplet 0-3 %) fanns dock så att kvinnor och i lägre grad gifta personer och äldre åldersgrupper var något överrepresenterade bland respondenterna.

## 7.2 Variabler

Nedan presenteras närmare de huvudsakliga variabler som användes i delstudierna I – IV, samt kontrollvariabler.

**Objektiv lokal etnolingvistisk vitalitet, EV (artikel I och II)**

*Delstudie I*: Respondenter från den av de tre kommunerna som ingick i studien som hade störst andel svenskspråkig befolkning (Ekenäs) tilldelades det högsta värdet (3), respondenter från den kommun som hade den näst högsta andelen svenskspråkig befolkning (Borgå) tilldelades värdet 2 och respondenter från Esbo, med minsta andel svenskspråkiga, tilldelades det lägsta värdet (1).

*Delstudie II*: Respondenter som bodde i en enspråkigt svensk eller tvåspråkig kommun med svensk majoritet tilldelades värdet 1 medan respondenter som bodde i en tvåspråkig kommun med svensk minoritet eller en enspråkigt finsk kommun tilldelades värdet 0.

**Individens nätverk av språkkontakter, INLC (artikel I och II)**

*Delstudie I*: Individens nätverk av språkkontakter bestod av tre olika sammansatta variabler som sammanfördes till en variabel efter en huvudkomponentanalys med Varimax rotation. Analysen gav en komponent som förklarade 53.2 % av variansen. De tre olika variablerna var:

A. *Föräldrarnas modersmål*: respondenterna uppgav separat mors och fars modersmål. De slutliga sammanslagna svarsalternativen var: (1) finska, (2) både finska och svenska och (3) svenska.

B. *Språkbruk*: Respondenterna uppgav i vilken mån de använde finska, svenska eller bägge språken med föräldrar, syskon, vänner och

på raster i skolan. (1 = endast svenska och 5 = endast finska.) Skalan svängdes så att högre värden indikerade ett större bruk av svenska.

C. *Språkkontakter via media*: Respondenterna uppgav hur ofta de läste tidningar, såg på tv och lyssnade på radio samt vilka språk de föredrog i de här situationerna. För tidningar gick skalan från 1 (endast svenska) till 5 (endast finska) och för radio och tv uppgav respondenterna huruvida de föredrog svenska fram om finska, finska framom svenska eller huruvida språket inte spelade någon roll. Bägge skalorna svängdes så att ett högre värde innebar större bruk av och preferens för svenska.

*I delstudie II* bestod INLC av variabeln ”språk hemma”. Respondenter som uppgav att de talade enbart svenska hemma tilldelades värdet 1, medan respondenter som uppgav att de talade både finska och svenska eller endast finska tilldelades värdet 0.

**Subjektiva språkkunskaper (artikel I och II)**

*Delstudie I*: Respondenterna bedömde i vilken grad de ansåg att de kunde förstå, tala, läsa och skriva svenska (S1) och finska (S2). Svarsskalan var 1 = inte alls, dåligt, ganska dåligt, ganska bra och mycket bra = 5, vilket innebar att höga poäng signalerade höga subjektiva kunskaper. Cronbachs alfa för hela samplet var för S1 = .79 och för S2 = .92.

*I delstudie II* mättes de vuxna respondenternas kunskaper i finska med en fråga om hur väl de ansåg sig kunna finska (S2). Svarsskalan var (1) inte alls, dåligt, ganska dåligt, ganska bra och (5) bra. De yngre respondenternas kunskaper i finska mättes så som i delstudie I. Svaren dikotomiserades så att de som svarat i enlighet med de tre lägsta svarsalternativen fick värdet 0 och de som svarat ganska bra eller bra fick värdet 1.

**Gruppidentifikation (artikel I, II och III)**

*Delstudie I*: Identifikation med olika grupper mättes med hjälp av en identifikationsskala som bestod av fem påståenden som innehöll både kognitiva (”jag uppfattar mig själv som...”) och affektiva (”jag är glad över att vara...”) komponenter (jfr Mlicki & Ellemers, 1996; Phinney, 1992). Respondenterna tog ställning till påståendena skilt för varje specifik gruppidentifikation (som finländare, finlandssvensk,

tvåspråkig och finskspråkig). Svarsskalan gick från 1 = stämmer inte alls till 7 = stämmer mycket bra. Ett högre värde innebar sålunda en högre identifikation med den aktuella gruppen. Cronbachs alfa för identifikationsskalorna varierade mellan .80 och .98 beroende på vilken kommun och vilken identifikation som var aktuell.

*Delstudie II*: Identifikation med nationen (finländare) och den egna språkgruppen (finlandssvenskar) mättes på samma sätt som i delstudie I. Cronbachs alfa för identifikationen som finlandssvensk var = .83 för de vuxna och = .94 för de yngre respondenterna och för identifikationen som finländare var alfa-värdet = .84 för de vuxna och = .91 för de yngre.

*Delstudie III* (som kovariat): Identifikation med den egna språkgruppen (ingruppsidentifikation) mättes på samma sätt som i delstudie I. Cronbachs alfa för hela samplet var = .94.

**Partiskhet på positiva och negativa attribut (artikel II och III)**

*Delstudie II och III*: Utifrån tidigare studier om stereotypier som ansetts beskriva de finska och svenska språkgrupperna i Finland och Sverige (Daun, 1994; Daun, Mattlar & Alanen, 1989; Ekwall & Karlsson, 1999; Laine-Sveiby, 1987; 1991) valdes 21 attribut till frågeformuläret: en tredjedel positiva, en tredjedel neutrala och en tredjedel negativa. Ungefär hälften av attributen ansågs typiskt svenska och den andra hälften typiskt finska. Respondenterna ombads ange hur väl de ansåg att attributen beskrev a) folket i grannlandet, b) den andra inhemska språkgruppen, c) den egna språkgruppen och d) dem själva som individer. Svarsalternativen varierade från 1- stämmer inte alls till 7 – stämmer helt och hållet. I delstudie II och III användes endast bedömningarna av den andra inhemska språkgruppen (b) och den egna språkgruppen (c). Därtill ombads respondenterna sist i formuläret ange hur positiva eller negativa de ansåg att de olika attributen var (från 1 = helt negativ till 7 = helt positiv).

Medelvalören för varje attribut räknades ut för samplet som helhet och därefter valdes de fem mest positiva (M > 6) och fem mest negativa (M < 2) attributen ut. Att de utvalda attributen uppfattades som positiva och negativa av varje enskild grupp kontrollerades också. De fem attribut som av alla grupper sågs som mest positiva var: pålitlig, artig, plikttrogen, glad och flitig och de fem mest negativa attributen

var: avundsjuk, dyster, aggressiv, stel och ytlig. Ungefär hälften av de här tio attributen var typiskt finska och hälften typiskt svenska.

Partiskhet på positiva och negativa attribut mättes slutligen genom att subtrahera utgruppsbedömningarna från ingruppsbedömningarna för de positiva attributen och subtrahera ingruppsbedömningarna från utgruppsbedömningarna för de negativa attributen (t.ex. Reynolds m.fl., 2000). För att underlätta beräkningarna av partiskhet svängdes skalorna för de negativa attributen. I delstudie II omkodades dessutom skalorna så att de hade endast positiva värden.

**Bedömning på dimensionerna värme och kompetens (artikel IV)**

*Delstudie IV:* För denna studie valdes av de 21 ursprungliga attributen (se ovan beskrivningen av variabeln 'partiskhet på positiva och negativa attribut') tre attribut som på basis av tidigare studier (t.ex. Abele, Uchronski, Suitner & Wojciszke, 2008) ansågs representera innehållsdimensionen värme (pålitlig, solidarisk och artig) och tre attribut som ansågs representera innehållsdimensionen kompetens (tävlingsinriktad, självsäker och envis). Alla de sex attributen sågs som positiva av de fyra språkgrupperna (M > 3,5).

De två innehållsdimensionerna granskades för de sex drag som valts ut för delstudien för de två målgrupperna (den egna språkgruppen/ingruppen och den andra inhemska språkgruppen/utgruppen) i varje grupp med PCA-faktoranalys eller huvudkomponentanalys[5] (eng. *principal components factor analysis*) med oblik rotation. I de flesta fall framträdde två faktorer med ett egenvärde större än 1. Den första faktorn (värme) förklarade 36–45 % av variansen och den andra faktorn (kompetens) förklarade 17–25 % av variansen. De tre värme- respektive kompetensdragen fördelade sig på olika faktorer, bortsett från draget 'självsäker' som i några av analyserna hade höga laddningar på bägge faktorerna. Cronbachs alfa för de tre värmedragen och de tre kompetensdragen för bedömningar av varje målgrupp i varje grupp varie-

5 En huvudkomponentanalys söker i datamaterialet fram linjära kombinationer som har hög varians och inte är korrelerade sinsemellan. En oblik rotation tillåter dock korrelation mellan komponenterna, vilket ter sig naturligt när komponenterna är teoretiskt relevanta i och med att få komponenter i verkligheten är okorrelerade. (T.ex. Field, 2009.) Metoden valdes här primärt för att öka jämförbarheten med den studie (Oldmeadow & Fiske, 2010) som granskas i delstudie IV.

rade från .59–.80 (värme) och från .45 –.66 (kompetens). De lägsta alfa-värdena ( < .5) för kompetensdragen gällde majoritetens ingruppsbedömning och minoritetens utgruppsbedömning i Finland. Alfa-värden kring .5 är ändå inte speciellt ovanliga i fråga om skalor som består av få item (Pallant, 2001). Den genomsnittliga interitemkorrelationen (eng. *mean inter-item correlation*) varierade från .20 till .44. Utifrån ovanstående skapades två dimensionsvariabler (värme och kompetens) som innehöll tre drag var.

**Kontrollvariabler (artikel II, III och IV)**

Tidigare forskning har visat en negativ korrelation mellan respondenters *utbildning* och partiskhet gentemot etniska minoriteter (t.ex. Duckitt, 1992; Wagner & Zick, 1995). Också *ingruppsidentifikationen* har i vissa studier (t.ex. Gagnon & Bourhis, 1996; Hodson, Dovidio & Esses, 2003) visat sig korrelera med diskriminering. Likaså har *kön* visat sig vara av betydelse för etniska fördomar (Jaakkola, 1999). Utifrån nämnda forskningsresultat och den variation som förekom i de empiriska materialen användes en varierande kombination av variablerna ålder, kön, utbildning och ingruppsidentifikation som kontrollvariabler i de huvudsakliga analyserna i delstudie II, III och IV. (Se närmare artiklarna II–IV.)

## 7.3 Analys av data

Alla statistiska analyser gjordes med datorprogrammet SPSS. För att testa hypoteserna i de fyra delstudierna användes huvudsakligen hierarkisk regressionsanalys samt olika typer av variansanalys. I delstudie I centrerades de oberoende variablerna i enlighet med en rekommendation av Aiken och West (1991). För medieringsanalyser användes Sobel-testet[6] (Baron & Kenny, 1986).

6 Mediering innebär att en prediktor påverkar en beroende variabel indirekt genom åtminstone en mellanliggande variabel. Den indirekta effekten i modellen kan signifikanstestas med hjälp av regressionsanalys i kombination med Sobel-testet. Testet anses lämpligt endast för simpla medieringsmodeller i större sampel, men i dagsläget rekommenderas den icke-parametriska metoden Bootstrapping eftersom den inte kräver att data är normalfördelat. (Hayes, 2012.)

# 8 Resultat

## 8.1 Delstudie I: Objektiv etnolingvistisk vitalitet, språkmiljö och gruppidentifikation bland unga finlandssvenskar

Syftet med delstudie I var att undersöka effekten av objektiv etnolingvistisk vitalitet (EV), individens nätverk av språkkontakt (INLC) och individens subjektiva språkkunskaper (S1 = svenska och S2 = finska) på den etnolingvistiska identiteten bland unga finlandssvenskar på tre tvåspråkiga orter med olika hög etnolingvistisk vitalitet. För studien användes material 1 som beskrevs närmare i kapitel 7.1.1. För att testa hur de olika etnolingvistiska variablerna sammanhänger med identifikationen som finlandssvensk, som tvåspråkig och som finskspråkig gjordes separata hierarkiska regressionsanalyser. Korrelationsanalys användes för att närmare studera hur de olika etnolingvistiska identiteterna var relaterade till varandra och till en övergripande nationell identitet.

Här presenteras resultat som är relevanta för forskningsfråga 1 (se tabell 1 i kapitel 6): Identifikationen som finlandssvensk förväntades vara starkare bland respondenter i en låg- snarare än högvitalitetskontext *(hypotes 1)*, men resultaten visade endast en tendens i nämnda riktning ($\beta$ = -.14, p < .10). Däremot korrelerade språkkontakterna som väntat med de olika identifikationerna *(hypotes 2)*: ju mera svenskt det språkliga kontaktnätet var, desto starkare var identifikationen som finlandssvensk ($\beta$ = .34, p < .01). På motsvarande sätt hängde ett mera finskt nät av språkkontakter samman med en starkare identifikation som tvåspråkig ($\beta$ = -.47, p < .001) och finskspråkig ($\beta$ = -.62, p <. 001). Det språkliga kontaktnätet visade sig också mediera en negativ huvudeffekt av EV på identifikationen som tvåspråkig och finskspråkig. Däremot hade EV ingen signifikant huvudeffekt på identifikationen som finlandssvensk varför ingen mediering mellan dessa variabler kunde testas.

I enlighet med *hypotes 3* hade högre subjektiva kunskaper i finska ett positivt samband med identifikationen som finskspråkig speciellt

i en lågvitalitetskontext (EV x S2-kompetens $\beta$ = -.11, $p < .05$). För identifikationen som tvåspråkig var sambandet positivt oberoende av vitaliteten på orten. *Hypotes 4*, att kunskaper i S2 förväntades få en subtraktiv effekt på identifikationen med ingruppen endast i en högvitalitetskontext, fick inte stöd: det fanns inget signifikant samband mellan kunskaper i finska och identifikationen som finlandssvensk, inte ens på orten med den högsta vitaliteten ($\beta$ = .01, $p > .10$). Däremot var subjektiva kunskaper i svenska (S1) positivt relaterade till identifikationen som finlandssvensk ($\beta$ = .18, $p < .01$).

Därtill testades vilket samband hemkommunens vitalitet (EV) hade med språkkontakterna (INLC). Resultaten från en variansanalys (one-way ANOVA mellan grupper) visade i enlighet med Allards och Landrys (1994) modell att ju högre vitaliteten var på hemorten, desto mera svenskt var individens nätverk av språkkontakter och på motsvarande sätt var nätverket mer finskt ju lägre vitaliteten på orten var ($M_{Ekenäs}$ = 0.70, $M_{Borgå}$ = -0.41 och $M_{Esbo}$ = -0.61, $F(2,247) = 63.58$, $p < .001$).

*Hypotes 5*, som härletts ur forskningsfråga 2 om hur identifikationsmönstren i den aktuella kontexten ser ut ifråga om multipla identifikationer (se tabell 1, i kapitel 6), testades först genom en korrelationsanalys av de olika etnolingvistiska identiteterna (finlandssvensk, tvåspråkig, finskspråkig) samt den nationella identiteten (finländare). Av figur 1 nedan framgår att helhetsmönstret var additivt snarare än subtraktivt: identifikationen som finlandssvensk hade ett positivt samband med identifikationen som finländare. På motsvarande sätt hade identifikationen som tvåspråkig och identifikationen som finskspråkig ett positivt samband både med varandra och med identifikationen som finländare. Identifikationen som finländare föreföll således utgöra en verklig gemensam, övergripande ingruppsidentitet för de olika etnolingvistiska identiteterna. Ett subtraktivt samband fanns däremot mellan identifikationen som finlandssvensk och identifikationen som finskspråkig, medan ett signifikant samband saknades mellan identifikationen som finlandssvensk och identifikationen som tvåspråkig.

Vid närmare studium av enbart den första frågan i identifikationsskalan (se tabell 2) nedan, det vill säga av respondenternas kognitiva självkategorisering (”jag uppfattar mig som..”) framgick det att en stor del av respondenterna, dvs. knappt 40 % ansåg sig tillhöra alla tre undergrupper medan 70 % av hela samplet ansåg sig tillhöra minst två undergrupper.

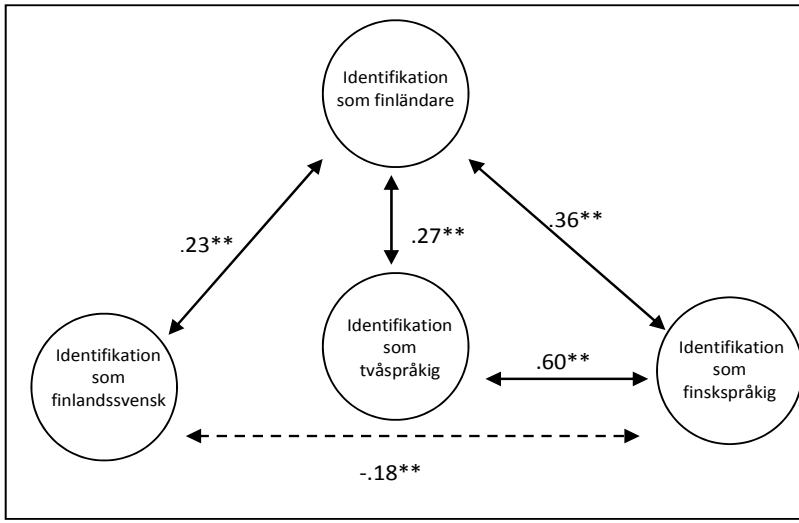


Obs. ** p < .01

***Figur 1.*** *Korrelationer mellan olika gruppidentifikationer*

***Tabell 2.*** *Fördelning av identifikationer med undergrupper bland respondenterna*

| **Undergruppsidentifikation** | **n** | **%** |
|---|---|---|
| Endast med finlandssvenskar | 83 | 29 |
| Endast med tvåspråkiga | 3 | 1 |
| Endast med finskspråkiga | 0 | 0 |
| Med finlandssvenskar och tvåspråkiga | 81 | 28 |
| Med finlandssvenskar och finskspråkiga | 3 | 1 |
| Med tvåspråkiga och finskspråkiga | 7 | 2 |
| Med finlandssvenskar, tvåspråkiga och finskspråkiga | 114 | 39 |
| Total | 291 | 100 |

## 8.2 Delstudie II: Etnolingvistisk vitalitet, gruppidentifikation och partiskhet mellan grupper i två generationer finlandssvenskar

Fokus för delstudie I var de etnolingvistiska faktorernas effekter på minoritetsmedlemmarnas gruppidentifikationer. Däremot studerades inte vilken effekt de etnolingvistiska faktorerna eller gruppidentifikationerna har för minoritetsmedlemmarnas syn på sin egen grupp och den inhemska utgruppen. Avsikten med delstudie II var därför att sammanföra de mera socialpsykologiska variablerna med de etnolingvistiska faktorerna för att studera hur dessa tillsammans inverkar på tendensen till partiskhet mellan grupper i två generationer finlandssvenskar. En central bakomliggande hypotes för studien var att gruppens minoritetsposition (gruppens storlek) skulle fungera som en försvårande omständighet som eliminerar positiv-negativ-asymmetri-effekten (PNAE) och alltså medföra partiskhet mot utgruppen både på positiva och negativa attribut. I studien jämfördes de unga finlandssvenskarna i material 1 med gruppen finlandssvenskar ur material 2 (se kapitel 7.1). Separata hierarkiska regressionsanalyser gjordes för att undersöka effekten av etnolingvistiska variabler (EV, INLC, S2-kunskaper) och gruppidentifikation på å ena sidan partiskhet på positiva drag och å andra sidan partiskhet på negativa drag. Kön och ålder togs med i analyserna som kontrollvariabler.

Som förväntat inom ramen för forskningsfråga 4 som berörde bl.a. effekten av gruppstorlek på partiskhet (*Hypotes 8b,* se tabell 1, kapitel 6) visade parvisa t-test av skillnader inom gruppen att ingendera generationen finlandssvenskar uppvisade någon PNAE. Såväl ungdomarna ($t_{neg.}$ = 11.3, df = 238, p < .001 och $t_{pos.}$ = 12.1, df = 236, p < .001) som de vuxna ($t_{neg.}$ = 23.3, df 519, p < .001 och $t_{pos.}$ = 20.0, df = 523, p < .001) visade i stället partiskhet på så väl positiva som negativa drag. Vissa skillnader mellan generationerna kunde ändå konstateras: samplet med unga respondenter visade mindre partiskhet på negativa drag än de vuxna och mera partiskhet på positiva drag, vilket framgick först när ingruppsidentifikationen hölls konstant (ingruppsidentifikationen var starkare bland de vuxna respondenterna än bland de unga respondenterna.)

Forskningsfråga 3 berörde de etnolingvistiska faktorernas och gruppidentifikationens betydelse för partiskhet mellan grupper: I motsats till förväntningarna (*hypotes 6*) så var det låg vitalitet (EV) i stället för hög vitalitet (EV) som hade samband med mera partiskhet på både positiva ($\beta$ = -.13, $p < .01$) och negativa drag ($\beta$ = -.16, $p < .001$). När det gäller övriga etnolingvistiska faktorer så hade så väl individens språkkontakter som kunskaper i finska endast svagt samband med partiskhet i den här studien: det fanns ett positivt samband mellan INLC (mera talad svenska hemma) och partiskhet på positiva drag ($\beta$ = .10, $p < .05$) samt en tendens till att sämre kunskaper i finska hängde samman med mera partiskhet på positiva drag ($\beta$ = -.07, $p < .10$). Det fanns däremot inga signifikanta samband mellan vare sig INLC ($\beta$ = -.02, $p > .10$) eller finskkunskaper ($\beta$ = .06, $p > .10$) och partiskhet på negativa drag. I enlighet med *hypotes 7* hade identifikationen som finlandssvensk ett positivt samband med partiskhet i bägge generationerna, på både positiva ($\beta$ = .24, $p < .001$) och negativa drag ($\beta$ = .28, $p < .001$). På motsvarande sätt fanns ett negativt samband mellan nationell identifikation och partiskhet på positiva ($\beta$ = -.18, $p < .001$) och negativa ($\beta$ = -.18, $p < .001$) drag.

## 8.3 Delstudie III: Effekten av gruppstorlek, -status och attributvalör för partiskhet mellan språkgrupper i Finland och Sverige

Av delstudie II som beskrevs ovan framgick att minoritetspositionen (gruppens storlek) verkade fungera som en försvårande omständighet som eliminerade PNAE. Gruppstorlekens betydelse för partiskhet mellan grupper kunde dock inte testas i delstudie II i och med att enbart finlandssvenskar deltog i studien. En av avsikterna med delstudie III var sålunda att testa gruppstorlekens effekt på partiskhet mellan grupper. Eftersom tidigare forskning visat att också valören på de attribut som används (t.ex. delstudie II) och gruppens status har betydelse för tendensen till partiskhet var syftet att genom en jämförelse mellan grupper av olika storlek och status, det vill säga av svensk- och finskspråkiga i Sverige och Finland, kunna testa de här variablernas enskilda och sammantagna effekter på tendensen till partiskhet. I studien

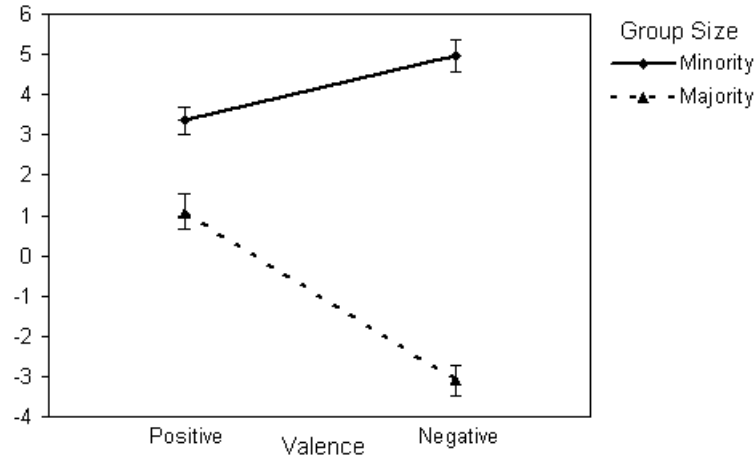


***Figur 2.*** *Skattade medelvärden för partiskhet mellan grupper: attributvalör x gruppstorlek. (Ålder, utbildning och ingruppsidentifikation som kovariater)*

användes forskningsmaterial 2 (se kapitel 7.1.2). En 2 (gruppstorlek: minoritet/majoritet) x 2 (gruppstatus: hög/låg) x 2 (valör: positiv/negativ) ANOVA med upprepade mätningar på den tredje faktorn gjordes på skillnaderna på bedömning av in- och utgrupp. ANOVAN gjordes både med och utan ålder, utbildning och ingruppsidentifikation som kovariater, men eftersom det fanns skillnader mellan grupperna i det empiriska materialet för de här variablerna som föranledde att de togs in som kovariater, redogörs nedan för resultat ur ANOVAN med kovariater. Skillnader mellan grupper testades med t-test och effektstorlekar beräknades.

Inom ramen för forskningsfråga 4 om gruppstorlekens och gruppstatusens samband med partiskhet mellan grupper och i enlighet med *hypotes 8a*, hittades en huvudeffekt för gruppstorlek ($F(1,1918) = 554.04$, $p < .001$, $\eta^2_p = .22$), vilket framgår av tabell 3 nedan: minoriteterna visade mera partiskhet än majoriteterna. Likaså hittades som förväntat en signifikant interaktionseffekt mellan gruppstorlek och attributvalör (se tabell 3 och figur 2[7]) ($F(1,1918) = 389.54$, $p < .001$,

7 Figurerna 2–4 återges som de publicerats i artikel III och är därför på engelska.

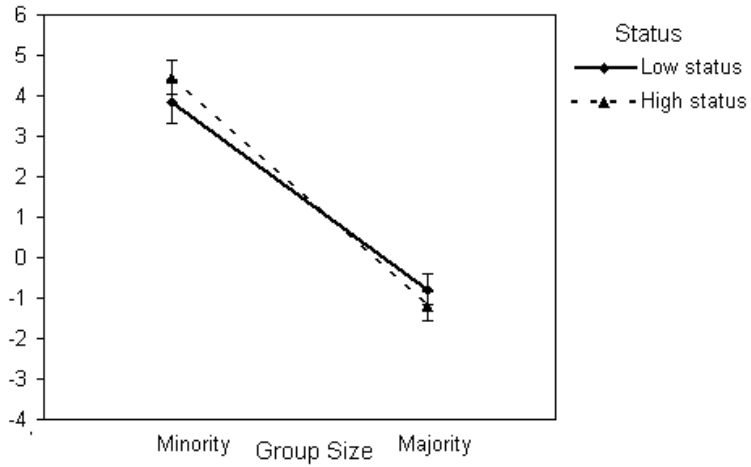


***Figur 3**. Skattade medelvärden för partiskhet mellan grupper: gruppstorlek x gruppstatus. (Ålder, utbildning och ingruppsidentifikation som kovariater)*

$\eta^2_p$ = .17): minoriteterna visade ingen PNAE, utan visade tvärtom partiskhet på både positiva och negativa drag *(hypotes 8b)*, till och med i sådan utsträckning att de visade en så gott som perfekt omvänd PNAE, det vill säga de visade större partiskhet på negativa än på positiva drag (t = -5.89, df = 1926, p < .001). Oväntat nog favoriserade majoriteterna den inhemska utgruppen på negativa drag (t = 18.18, df = 1926, p <.001).

Gruppstatus hade ingen huvudeffekt på partiskhet (F(1,1918) = .20, p = .69), men relativt svaga signifikanta interaktionseffekter med såväl gruppstorlek (F(1,1918) = 4.81, p < .05, $\eta^2_p$ = .00) som attributvalör (F(1,1918) = 8.76, p < .01, $\eta^2_p$ = .01) observerades. (Se tabell 3.) Som framgår av figur 3 uppvisade högstatusminoriteten signifikant högre partiskhet än högstatusmajoriteten och likaså var partiskheten hos lågstatusminoriteten signifikant högre än hos lågstatusmajoriteten. Av figur 4 nedan framgår att de båda högstatusgrupperna visade mera partiskhet på negativa drag (t = 2.01, df = 1926, p < .05) än lågstatusgrupperna, medan skillnaden mellan grupperna inte var signifikant på positiva drag (t = 1.44, df = 1926, p = .15). Interaktionen mellan gruppstatus, gruppstorlek och attributvalör var inte signifikant,

***Tabell 3.*** *Resultat från ANOVA (status x storlek x valör) med upprepad mätning på den tredje faktorn. Kovariater är inkluderade.*

| | **Positiva attribut** | | | | **Negativa attribut** | | | | **Valör** | **Status** | **Storlek** | **Valör x Status** | **Valör x Storlek** | **Status x Storlek** | **Valör x status x storlek** |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Hög status | | Låg status | | Hög status | | Låg status | | | | | | | | |
| | Min | Maj | Min | Maj | Min | Maj | Min | Maj | | | | | | | |
| M | 3.70 | .85 | 2.35[a] | 1.90[a] | 5.78 | -2.91[b] | 3.35 | -2.68[b] | 5.87* | 0.20 | 554.04*** | 8.76** | 389.54*** | 4.81* | 0.41 |
| SD | 4.18 | 5.42 | 5.48 | 5.06 | 5.62 | 6.03 | 5.83 | 5.69 | | | Partiell Eta[2] | | | | |
| N | 504 | 612 | 460 | 594 | 500 | 613 | 460 | 592 | 0.00 | 0.00 | 0.22 | 0.01 | 0.17 | 0.00 | 0.00 |

Notera *p < .05 **p <.01 ***p<.001

F-värden för status, storlek och status x storlek är effekter mellan individer, medan valör, valör x status och valör x status x storlek är effekter inom individer

[a,b]Medeltal med samma överskrift avviker inte signifikant från varandra (Scheffe's *post hoc* test med p < .01)

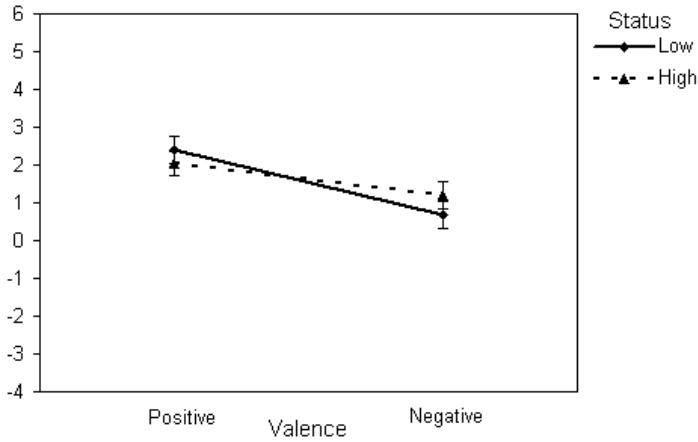


***Figur 4**. Skattade medelvärden för partiskhet mellan grupper: attributvalör x gruppstatus. (Ålder, utbildning och ingruppsidentifikation som kovariater)*

däremot hittades också en huvudeffekt för dragens valör. Denna effekt tydde på en allmän PNAE-effekt: partiskheten var över lag mindre på negativa än på positiva drag.

Tendensen till partiskhet undersöktes inte enbart med den ANOVA som beskrivits ovan, utan också genom att beräkna huruvida medeltalet av skillnaderna mellan in- och utgruppsbedömningarna avvek signifikant från värdet noll, dvs. det värde som skulle vara resultatet ifall bedömningarna av ingruppen och utgruppen inte skulle skilja sig från varandra. Dessa test visade likaså att alla fyra grupper visade partiskhet på positiva drag, medan endast de två minoritetsgrupperna visade partiskhet på negativa drag.

## 8.4 Delstudie IV: Effekten av gruppstatus, gruppstorlek och konsensus för innehållet i stereotypier mellan språkgrupper i Finland och Sverige

I delstudie III testades gruppstorlekens och gruppstatusens effekter på tendensen till partiskhet mellan grupper, men också inom den

forskningstradition som handlar om stereotypiers så kallade fundamentala innehållsdimensioner (SCM, se kapitel 4.2.4) har gruppernas status tillmätts stor betydelse. Enligt SCM är det i första hand gruppernas status och beroendeförhållande till varandra som avgör vilket innehåll i stereotypier (dimensionerna värme och kompetens) som tillskrivs grupperna, både när utgrupper bedöms och när gruppmedlemmar bedömer sin egen grupp i strävan att differentiera sig från utgrupper. Forskning har visat att högstatusgrupper ofta framhåller sig som kompetenta, medan lågstatusgrupper i första hand ser sig som varmare än utgrupper. Samtidigt har tidigare forskning visat och resultaten från delstudie II och III ovan antyder att minoriteter visar större partiskhet än majoriteter. Sålunda var avsikten med studie IV att parallellt undersöka gruppstatusens och speciellt gruppstorlekens betydelse för innehållet i de stereotypier som tillskrivs in- och utgruppen. Dessutom undersöktes i vilken mån det i den här kontexten fanns en konsensus kring dragens typikalitet som kan tänkas motverka att stereotypier tillskrivs grupper på det sätt som SCM förutspår. Detta gjordes genom att närmare studera bedömningen av in- och utgrupp på enskilda drag i stället för att enbart studera hur grupperna bedöms på hela dimensionsvariabler (värme/kompetens), så som varit brukligt inom den här forskningstraditionen. Liksom i delstudie III användes för delstudie IV forskningsmaterial 2.

Bedömningarna av in- och utgrupp analyserades separat för värme- och kompetensdimensionerna för respektive land med en 2 (bedömare: minoritet/majoritet) x 2 (målgrupp: utgrupp/ingrupp) ANOVA med upprepade mätningar där den första faktorn varierar mellan och den andra inom respondenterna. Skillnaderna i bedömningarna testades med parvisa t-test och effektstorlekar beräknades. Samtliga ANOVOR gjordes såväl med som utan ålder och utbildning som kovariater. Nedan presenteras enbart resultat från ANOVOR där kovariaterna ingår, eftersom skillnaderna mellan resultat med och utan kovariater slutligen var rätt små. Respektive grupps bedömningar av den inhemska utgruppen (dvs. den andra språkgruppen i landet) på de enskilda dragen jämfördes sedan med en one-way ANOVA och skillnader mellan dragen inom varje bedömd grupp för respektive dimension (dvs. i hur hög grad gruppen bedömdes som t.ex. solidarisk i förhållande till artig i förhållande till pålitlig) testades med parvisa t-test. Slutligen adderades alla svenska respektive alla finska ut- och ingruppsbedömningar (t.ex. utgjordes ”svenska bedömningar” av svenskarnas och finlandssvenskarnas

bedömning av ingruppen, sverigefinländarnas och de finskspråkiga finländarnas bedömning av den inhemska utgruppen och de båda finländska gruppernas bedömning av grannlandet) för respektive drag och jämfördes med hjälp av ovan nämnda t-test. Även effektstorlekar beräknades.

Här presenteras endast de resultat som har relevans för forskningsfråga 4 om effekten av gruppstorlek och gruppstatus på partiskhet (se artikel IV för övriga resultat). Analyserna visade följande bedömningar på kompetensdimensionen: I bägge länderna hittades en signifikant interaktion mellan bedömare och målgrupp ($F_{Finland}(1,961) = 6.26$, $p < .05$, $\eta^2_p = .01$) och ($F_{Sverige}(1,837) = 5.57$, $p < .05$, $\eta^2_p = .01$): minoriteten bedömde ingruppen som mer kompetent än utgruppen, medan majoriteten inte gjorde någon skillnad mellan in- och utgrupp. (Se figur 5 och figur 6 nedan.)

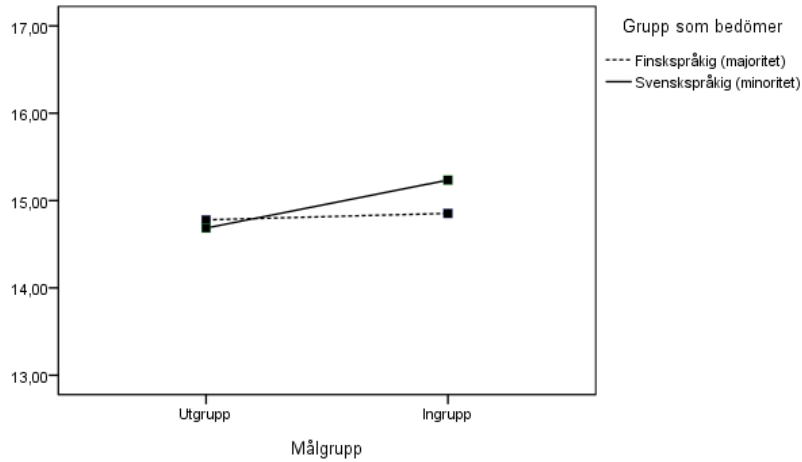


***Figur 5**. Skattade medelvärden för bedömning av ut- och ingrupp på kompetensdrag av majoriteten och minoriteten i Finland.*

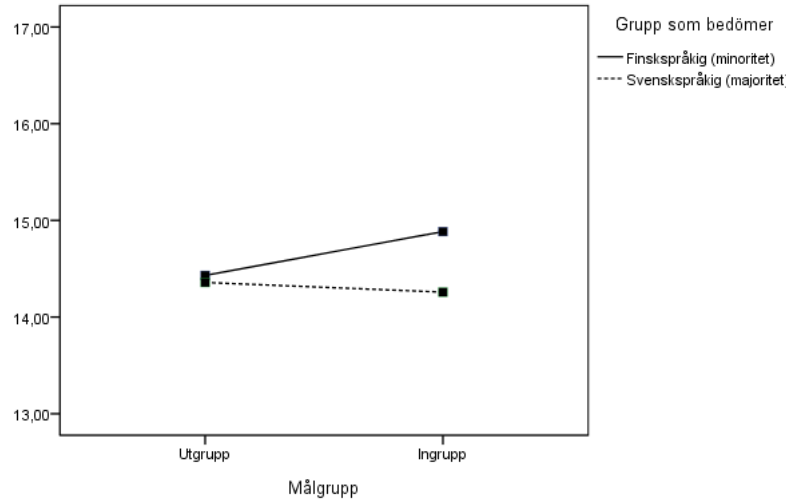


***Figur 6**. Skattade medelvärden för bedömning av ut- och ingrupp på kompetensdrag av majoriteten och minoriteten i Sverige.*

Också på värme-dimensionen fanns det i Finland (se figur 7 nedan) en signifikant interaktion mellan bedömare och målgrupp ($F(1,954) = 66.15$, $p < .001$, $\eta^2_p = .07$). Minoriteten bedömde ingruppen som betydligt varmare än utgruppen. Även majoriteten bedömde ingruppen som varmare än utgruppen, men i lägre grad än minoriteten. I Sverige fanns det ingen signifikant interaktion mellan bedömare och målgrupp ($F(1,829) = .84$, $p = .36$, $\eta^2_p = .00$), men nog en signifikant huvudeffekt för målgrupp ($F(1,829 = 9.51$, $p < .01$, $\eta^2_p = .01$): ingruppen bedömdes som varmare än utgruppen i lika hög utsträckning av både minoritet och majoritet (se figur 8 nedan.)

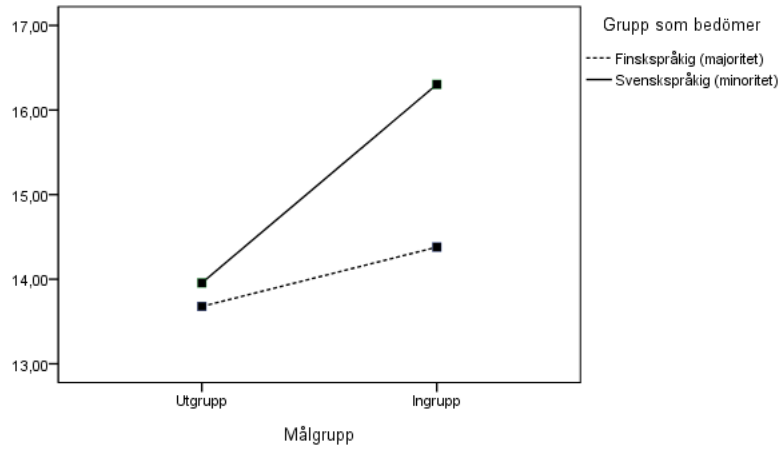


***Figur 7**. Skattade medelvärden för bedömning av ut- och ingrupp på värmedrag av majoriteten och minoriteten i Finland.*

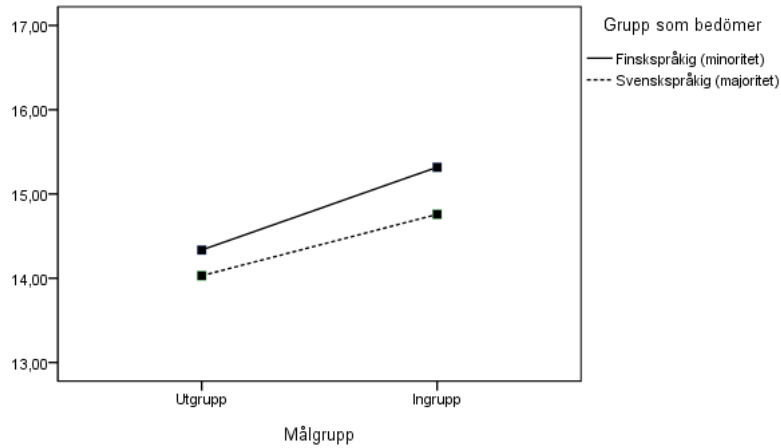


***Figur 8**. Skattade medelvärden för bedömning av ut- och ingrupp på värmedrag av majoriteten och minoriteten i Sverige.*

Av resultaten ovan framgår att *hypotes 9*, baserad på tidigare forskning inom SCM-traditionen inte fick stöd: gruppernas status var inte avgörande för hur de bedömde in- och utgrupp på respektive dimension. Däremot stöddes *hypotes 8c*: bägge minoriteterna favoriserade ingruppen på så väl värme- som kompetensdimensionen, medan majoriteterna inte gjorde någon skillnad på in- och utgrupp på kompetensdimensionen.

Forskningsfråga 5 handlade om i vilken mån konsensus kan tänkas råda kring vilka drag som anses typiska för in- och utgrupp. En närmare analys av innehållet i bedömningarna av grupperna på enskilda drag (både när utgruppsbedömningar studerades skilt och när in- och utgruppsbedömningar studerades tillsammans) visade att det i viss mån tycktes råda en konsensus kring dem: vissa drag ansågs allmänt vara mer typiska för finskspråkiga grupper (oberoende av gruppernas storlek och status), medan andra drag ansågs vara mer typiska för svenskspråkiga grupper (se tabell 4 nedan). Det här gällde speciellt bedömning på kompetensdragen där de två finskspråkiga grupperna ansågs mera ”envisa” än de svenskspråkiga grupperna, medan de två svenskspråkiga grupperna i sin tur sågs som mer ”självsäkra” och något mer ”tävlingsinriktade”. Av värmedragen ansågs egenskapen ”artig” vara mer kännetecknande för de svenskspråkiga grupperna, medan ”pålitlig” verkade vara ett drag som alla fyra grupper tävlade om, dvs. i första hand tillskrev ingruppen.

***Tabell 4.*** *Medelvärden för bedömning på specifika attribut, summerade in- och utgruppsbedömningar, separat för svenskspråkiga och finskspråkiga grupper*

| | **Svensk-språkiga-grupper(M)** | **Finsk-språkiga grupper(M)** | **t** | **df** | **p** | **Eta2** |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Pålitlig | 7.60 | 7.76 | -1.31 | 1914 | .191 | .00 |
| Solidarisk | 7.27 | 7.05 | 1.77 | 1915 | .076 | .00 |
| Artig | 7.75 | 6.56 | 8.88 | 1916 | .000 | .04 |
| Självsäker | 8.25 | 6.38 | 13.71 | 1919 | .000 | .09 |
| Envis | 6.78 | 7.97 | -9.94 | 1918 | .000 | .05 |
| Tävlingsinriktad | 7.74 | 7.46 | 2.19 | 1914 | .028 | .00 |

Av figurerna 9 och 10 nedan framgår hur grupperna bedömdes av den andra inhemska gruppen på enskilda kompetens- respektive värmedrag. I figurerna (speciellt beträffande kompetensdragen, figur 9) ses också att attributprofilerna är relativt likadana för de två svensk- respektive finskspråkiga grupperna, exempelvis ses båda de finskspråkiga grupperna som mera envisa än tävlingsinriktade, men mera tävlingsinriktade än självsäkra.

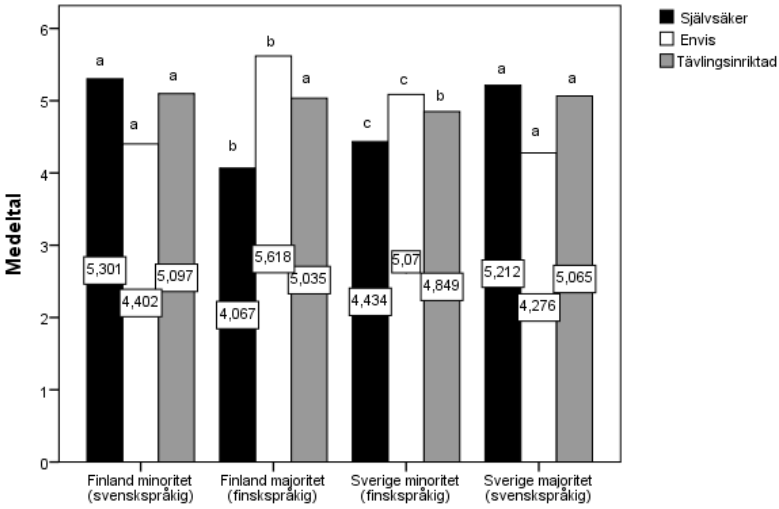


Notera: Post hoc test Sheffe ($p < .05$). Medeltal med samma överskrift avviker inte signifikant från varandra då målgrupperna jämförs sinsemellan på varje enskilt drag.

***Figur 9**. Medelvärden för utgruppsbedömningar på kompetensdrag*

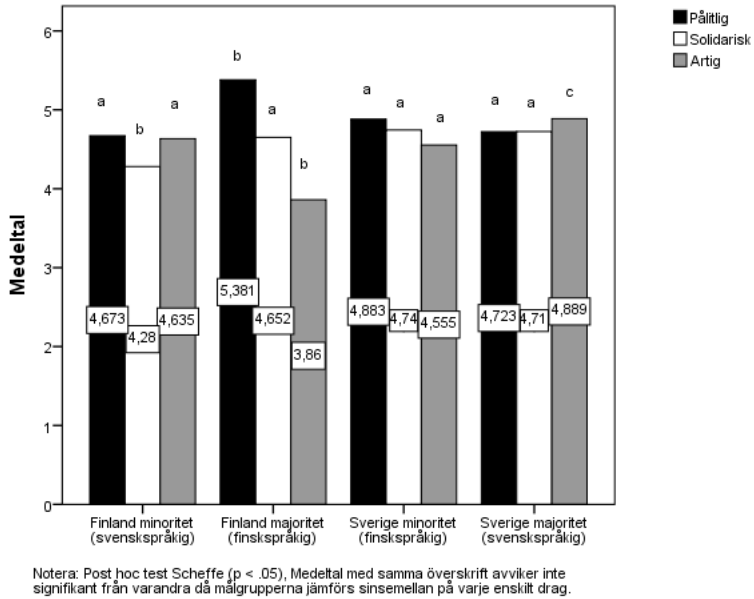


***Figur 10.*** *Medelvärden för utgruppsbedömningar på värmedrag*

## 8.5 Sammanfattning av resultat som besvarar forskningsfrågorna

*Forskningsfråga 1* tog fasta på effekterna av lokala skillnader i objektiv etnolingvistisk vitalitet, individens nätverk för språkkontakter och språkkunskaper i svenska och finska för identifikationen som finlandssvensk, tvåspråkig och finskspråkig. *Hypotes 1*, att identifikationen som finlandssvensk skulle vara starkare i en låg- snarare än högvitalitetskontext stöddes endast delvis eftersom det enbart fanns en statistisk tendens i nämnda riktning. *Hypotes 2* stöddes i och med att individens språkkontakter korrelerade som väntat med de olika etnolingvistiska identifikationerna: ju mera svenskspråkigt kontaktnät, desto starkare identifikation som finlandssvensk och ju mera finskspråkigt kontaktnät, desto starkare identifikation som två- och finskspråkig. Därtill medierade det språkliga kontaktnätet som väntat en negativ huvudeffekt av den etnolingvistiska vitaliteten på identifikationen som tvåspråkig och finskspråkig, medan ingen mediering för identifikationen som finlandssvensk kunde testas. I enlighet med *hypotes 3* fanns ett

positivt samband mellan högre subjektiva kunskaper i finska och identifikationen som finskspråkig speciellt i en lågvitalitetskontext, medan vitaliteten på orten inte hade betydelse för det positiva sambandet mellan subjektiva kunskaper i finska och identifikationen som tvåspråkig. *Hypotes 4*, att kunskaper i finska skulle få en subtraktiv effekt på identifikationen som finlandssvensk i en högvitalitetskontext, stöddes inte. Sambandet mellan kunskaper i finska och identifikationen som finlandssvensk var inte signifikant.

*Forskningsfråga 2* handlade om identifikationsmönstren i den aktuella kontexten. *Hypotes 5*, att identifikationsmönstren skulle vara additiva snarare än subtraktiva, fick stöd, bland annat i och med att positiva korrelationer kunde observeras mellan identifikationen som finländare och de tre undergrupperna (finlandssvensk, tvåspråkig och finskspråkig), samt mellan identifikationen som två- och finskspråkig. Mellan identifikationen som finlandssvensk och tvåspråkig saknades en signfikant korrelation och identifikationen som finlandssvensk korrelerade negativt (subtraktivt) med identifikationen som finskspråkig.

*Forskningsfråga 3* berörde betydelsen av etnolingvistiska faktorer och gruppidentifikation för tendensen till partiskhet mellan grupper. I motsats till vad *hypotes 6* förutspådde var det låg vitalitet och inte hög vitalitet som hade ett positivt samband med partiskhet på såväl positiva som negativa drag. Hypotes 6 stöddes ändå delvis: det fanns ett positivt samband mellan språkkontakter (mera talad svenska hemma) och partiskhet på positiva drag, medan endast en tendens till negativt samband mellan subjektiva kunskaper i finska och partiskhet på positiva drag kunde observeras. I enlighet med *hypotes 7* fanns det ett positivt samband mellan identifikationen som finlandssvensk och partiskhet samt ett negativt samband mellan identifikationen som finländare och partiskhet på både positiva och negativa drag.

Betydelsen av gruppstorlek och gruppstatus för partiskhet mellan grupper behandlades i *forskningsfråga 4*. Såsom *hypotes 8a* förutspådde observerades en huvudeffekt för gruppstorlek: de två minoriteterna visade mera partiskhet än de två majoriteterna. I enlighet med *hypotes 8b* uppvisade ingendera generationen finlandssvenskar i delstudie II någon PNAE utan såväl ungdomarna (material 1) som de vuxna (material 2) visade partiskhet på både positiva och negativa drag. Likaså observerades i delstudie III en interaktionseffekt mellan gruppstorlek och attributvalör: minoriteterna visade partiskhet på både positiva och

negativa drag, medan majoriteterna favoriserade ingruppen på positiva drag och oväntat favoriserade utgruppen på negativa drag. I delstudie III observerades ingen huvudeffekt för gruppstatus och relativt svaga interaktionseffekter. *Hypotes 8c* fick stöd, det vill säga bägge minoriteterna favoriserade i delstudie IV ingruppen på såväl värme- som kompetensdrag. Den alternativa *hypotesen (9)* baserad på tidigare forskning utifrån SCM fick därmed inte stöd.

*Forskningsfråga 5* handlade om huruvida eventuell konsensus kring vilka attribut som anses typiska för in- och utgruppen råder i grupper med en gemensam historia. Analysen av gruppbedömningar på enskilda drag visade att konsensus tycks råda om att vissa drag är mer typiska för vissa grupper i den aktuella kontexten.

# 9 Sammandrag och diskussion

Avsikten med den här studien är att belysa hur kontextuella faktorer, närmare bestämt etnolingvistiska och sociostrukturella faktorer samt gruppernas gemensamma historia, kan tänkas påverka gruppidentifikationer och stereotypier i naturliga språkgrupper som lever sida vid sida. Studien, som bygger på fyra delstudier, utgår ifrån ett integrativt perspektiv där klassisk socialpsykologisk teoribildning kring grupprelationer och gruppidentifikation (SIT och SCT) kombineras med ackulturationsteori ur tvärkulturell psykologi, med sociolingvistiska teorier ämnade att förklara olika former av språkval och språkbeteende samt med teorin om stereotypiers innehållsdimensioner. Sammanlagt 11 hypoteser testades för att finna svar på de fem forskningsfrågor som ställdes. Nedan diskuteras först närmare de mest centrala resultaten och därefter studiens kontribution och begränsningar samt forskningsmässiga och samhälleliga implikationer.

## 9.1 Effekter av variation i etnolingvistisk vitalitet och språkmiljö på grupp-identifikationen och partiskhet mellan grupper (forskningsfrågorna 1, 2 och 3)

Ett av syftena med studien var att närmare undersöka hur en kontextuell variation *inom* språkgruppen, det vill säga det faktum att minoritetsmedlemmarna växer upp och lever i olika etnolingvistiska miljöer, kan komma att avspegla sig på deras identifikation med de språkgrupper de kommer i kontakt med (*forskningsfråga 1*) samt på tendensen till partiskhet (*forskningsfråga 3*). I enlighet med teorin om etnolingvistisk vitalitet (Giles m.fl., 1977) och modeller som utvecklats från den (t.ex. Landry & Allard, 1994; Clément m.fl., 2003) förväntades skillnader i objektiv etnolingvistisk vitalitet, språkkontakter och språkkunskaper påverka den etnolingvistiska identiteten. Tidigare forskningsresultat och teori om vitalitetens inverkan på identiteten var inte entydiga: enligt den ursprungliga vitalitetsteorin skulle en lägre

gruppvitalitet leda till tryck att eventuellt byta språk och i värsta fall till att gruppen slutar existera som en avskild grupp. Därmed skulle alltså snarast en hög vitalitet krävas som förutsättning för stark identifikation. Samtidigt hade nyare forskning visat att en låg vitalitet kan få gruppmedlemmar att mobilisera sig och starkare identifiera sig med sin grupp. Resultaten beträffande sambandet mellan gruppens lokala vitalitet och finlandssvensk identitet i den här studien är inte heller entydiga, men en låg lokal vitalitet verkar åtminstone inte utgöra ett hot som försvagar identifikationen med minoriteten, snarare tvärtom. I alla de tre kontexter med varierande vitalitet som undersöktes (i delstudie I) identifierade sig respondenterna starkt (på en skala vars minimivärde var = 5 och maximivärdet = 35) som finlandssvenskar ($M_{Ekenäs}$ = 30.59, $M_{Borgå}$ = 28.71 och $M_{Esbo}$ = 29.89, F (2, 275) = 2.15, *ns*), vilket kan vara en bidragande orsak till att ett klart samband mellan ortens vitalitet och identifikationen inte kunde observeras.

Resultaten från delstudie I visar ändå att lokala skillnader i vitaliteten har betydelse för individens nätverk av språkkontakter; ju starkare vitalitet desto mera språkkontakter på svenska och ju svagare vitalitet desto mera språkkontakter på finska. Detta nätverk har i sin tur betydelse för den etnolingvistiska identiteten: ju svenskare nätverk desto starkare identifikation som finlandssvensk och ju finskare nätverk desto starkare parallell identifikation som två- och/eller finskspråkig. Goda subjektiva kunskaper i majoritetsspråket hänger likaså samman med en starkare identifikation som två- och/eller finskspråkig, men hade i motsats till vissa tidigare forskningsresultat (Noels & Clément, 1996) ingen subtraktiv effekt på identifikationen som finlandssvensk, inte heller på den ort där vitaliteten var högst. Noels & Clément (1996) fann ett subtraktivt mönster (dvs. större självtillit i S2 hade samband med lägre identifikation med S1-gruppen) bland fransktalande i Kanada i en högvitalitetskontext. De har dock i senare studier (t.ex Rubenfeld, Clément, Lussier, Lebrun & Auger, 2006) funnit samband som överensstämmer med resultatet i denna studie, dvs. att självtillit i S2 (som motsvarar subjektiva kunskaper i S2) höjer identifikationen med S2-gruppen, men inte har något samband med identifikation med S1-gruppen. På samma sätt visar den här studien att finlandssvenskarnas identifikation med sin egen språkgrupp och deras finskkunskaper verkar vara helt oberoende av varandra.

Av resultaten i delstudie I framgick också klart att dubbla/multipla språkgruppsidentifikationer snarare är regel än undantag bland dessa unga finlandssvenskar (*forskningsfråga 2*). Om man ser till enbart den kognitiva självkategoriseringen (”jag uppfattar mig som..”) framgår att hela 70 % av dem ansåg sig tillhöra flera än en undergrupp. Enligt självkategoriseringen ser det alltså inte ut att vara något problem att samtidigt kategorisera sig som både finlandssvensk och finskspråkig. Bilden ser däremot lite annorlunda ut om man ser till hela identifikationsskalan som också innehåller affektiva dimensioner (t.ex. ”jag är stolt över att vara...”). Då framgår i första hand att identifikationen som finländare ses som en verkligt övergripande gemensam identitet eftersom den identifikationen hade ett positivt samband med samtliga undergruppsidentifikationer. Däremot korrelerade identifikationen som finlandssvensk negativt med identifikationen som finskspråkig när både kognitiva och affektiva dimensioner av identifikationen beaktades. Detta korrelationsmönster visar sålunda att man inte kan sätta ett likhetstecken mellan den nationella identifikationen som finländare och majoritetsgruppens etniska identitet (finskspråkig) och att dessa identifikationer därför inte får sammanblandas, något som är viktigt att beakta i alla mångkulturella samhällen där man önskar att även minoritetsmedlemmar ska kunna ha en stark övergripande nationell identitet. (Jfr Liebkind, Jasinskaja-Lahti & Mähönen, i tryck.)

Sammantaget kan sålunda konstateras att sambanden mellan de etnolingvistiska faktorerna och gruppidentifikationerna bland unga finlandssvenskar visar på komplexa mönster av multipla identifikationer, vilket i sin tur antyder att den traditionella indelningen i in- och utgrupp som i allmänhet används vid studier av etnolingvistisk identitet inte nödvändigtvis kan fånga den verklighet som råder i denna språkliga minoritet (jfr t.ex. Phinney & Alipuria, 2006).

Resultaten angående de etnolingvistiska faktorernas inverkan på tendensen till partiskhet (delstudie II, *forskningsfråga 3*) var endast delvis i enlighet med det förväntade. Individens nätverk av språkkontakter hade ett direkt samband med partiskhet, men endast på positiva drag, och kunskaper i finska visade endast en tendens till samband med partiskhet, så att mera talad svenska hemma och sämre kunskaper i finska hade samband med mer partiskhet på positiva drag. Ros m.fl. (1994) fann i en av de få studier som gjorts om den etnolingvistiska vitalitetens inverkan på partiskhet mellan grupper att speciellt grupper

med hög vitalitet uppvisade en mer bestående partiskhet än grupper med lägre vitalitet. Resultaten från delstudie II visade motsatsen: partiskhet på så väl positiva som negativa drag förekom i högre grad i lokala kontexter med lägre vitalitet. Enligt Scheepers, Spears, Doosje och Manstead (2006a, 2006b) kan partiskhet fylla olika sociala funktioner i olika kontexter, från mer instrumentella funktioner (social konkurrens eller social förändring) till identitetsfunktioner (att skapa eller uttrycka en positivt differentierad social identitet). Faktorer som gruppstatus, statusens stabilitet, gruppidentifikation och hot antas påverka vilka funktioner partiskheten fyller i en viss kontext. En tänkbar förklaring till resultatet i denna studie är att en lägre lokal vitalitet ökar känslan av hot mot gruppen och därmed utgör ytterligare en så kallad försvårande omständighet (jfr kapitel 4.2.1, t.ex. Otten & Mummendey, 2000), som i sig leder till partiskhet på både positiva och negativa drag. I den mån subjektiva uppfattningar om etnolingvistisk vitalitet återspeglar den objektiva vitaliteten (jfr kapitel 9.4) stämmer detta resultat även överens med andra forskningsresultat från samma språkgrupp: Liebkind, Jasinskaja-Lahti och Teräsaho (2007) fann att de som uppfattade ingruppens nuvarande vitalitet som låg visade mera negativa utgruppsattityder. Effekten försvann dock när uppfattningarna om den nuvarande vitalitetens legitimitet infördes i den statistiska modellen, dvs. de som såg gruppens nuvarande vitalitet som illegitim visade mera negativa attityder till utgruppen.

Resultaten beträffande identifikationens effekter på partiskhet var förväntade: i enlighet med en del tidigare forskningsresultat hade en starkare identifikation med minoriteten ett positivt samband med partiskhet på såväl positiva som negativa drag, medan en starkare gemensam övergripande nationell identifikation hade ett negativt samband med partiskhet på både positiva och negativa drag. Resultaten stöder sålunda tidigare forskning (t.ex. Branscombe & Wann, 1994; Hodson, Dovidio & Esses, 2003) som funnit att ingruppsidentifikationen kan öka diskriminering/partiskhet. Resultaten stöder likaså modellen om en gemensam ingruppsidentitet (Gaertner, m.fl., 1993; Gaertner & Dovidio, 2000) och forskning om modeller kring dubbel identifikation (t.ex. Hornsey & Hogg, 2000; Dovidio m.fl., 2009) som visat att identifikation med en gemensam övergripande grupp (nationen) minskar partiskhet eftersom de personer

som annars ses som utgruppsmedlemmar därmed kan betraktas som ingruppsmedlemmar.

## 9.2 Effekter av gruppstorlek kontra gruppstatus på partiskhet mellan grupper (forskningsfråga 4)

Ett centralt resultat som framgick i alla de delstudier där partiskhet mellan grupper mättes var att, precis som tidigare studier visat (t.ex. Hewstone m.fl., 2002; Leonardelli & Brewer, 2001; Mullen m.fl., 1992), en minoritetsposition verkade medföra partiskhet. Denna partiskhet kunde observeras på både positiva och negativa drag (delstudie II och III) och i form av ingruppsfavorisering på de två fundamentala stereotypidimensionerna (delstudie IV). När man vill förstå motiven bakom partiskheten för att eventuellt kunna minska den är det centralt att gruppernas status också beaktas. Eftersom varken upplevelser av hot eller synen på grupprelationernas stabilitet eller legitimitet mätts i den här studien, kan jag endast spekulera i vilka motiv som kan ligga bakom de två minoriteternas partiskhet i attributionen av stereotypier till in- och utgruppen.

En signifikant om än relativt svag interaktion mellan gruppstorlek och gruppstatus (delstudie III) visade att högstatusminoriteten (finlandssvenskarna), visade mer partiskhet än högstatusmajoriteten (svenskarna), likaså visade lågstatusminoriteten (sverigefinnarna) högre partiskhet än lågstatusmajoriteten (de finskspråkiga i Finland). Också delstudie IV visade att högstatusminoriteten favoriserade ingruppen över utgruppen, i högre grad på värme- men också på kompetensdrag. Högstatusminoriteters tendens till partiskhet har framgått också i tidigare studier (Sachdev & Bourhis, 1991; Simon m.fl., 2001) även om studier med högstatusminoriteter, speciellt naturliga sådana, är sällsynta. Enligt Scheepers m.fl. (2006a) fyller partiskhet olika funktioner för olika grupper i olika kontexter (jfr kapitel 9.1 ovan). För medlemmar i högstatusgrupper vars status är relativt stabil skulle partiskhet främst fylla funktionen att uttrycka sin positivt differentierade sociala identitet och på så sätt validera eller förstärka ingruppens position (Brown, 2010; Scheepers m.fl., 2006a, 2006b).

Såväl den ursprungliga SIT (Tajfel & Turner, 1986) som senare forskning (Scheepers & Ellemers, 2005; Scheepers m.fl., 2009) pekar dock också på möjligheten att högstatusgrupper upplever sig hotade när situationen är mindre stabil och gruppen kan vara på väg att förlora sin uppnådda status. Sålunda är det tänkbart att finlandssvenskarna upplever sin existens eller höga status hotad och därför uttrycker stark partiskhet, också på negativa drag. Även om hot inte mätts i den här studien vittnar jämförelser av regelbundet återkommande studier i Svenskfinland om att andelen minoritetsmedlemmar som ser pessimistiskt på svenskans framtid i Finland har ökat (Herberts, 2011.) Detta tyder alltså på att rädslan för ”gruppdöd” i framtiden har ökat bland minoritetsmedlemmarna. Ellemers m.fl. (2002) betonar att även jämförelser mellan relativt likadana grupper (t.ex. de svensk- och finskspråkiga i Finland) kan hota gruppens särprägel och medföra ett ökat behov för gruppmedlemmarna att differentiera sig från utgruppen, speciellt för gruppmedlemmar som starkt identifierar sig med sin ingrupp. Jetten m.fl. (2001) fann att ett hot mot gruppens särprägel ökade differentieringen mellan grupperna på stereotypa dimensioner. Det är också tänkbart att finlandssvenskarnas höga status kompenserar för de eventuella negativa affektiva konsekvenser som ett minoritetsskap för med sig och att de därför har den självsäkerhet som enligt Simon med kolleger (2001; Lücken & Simon, 2005) krävs för att förverkliga det ökade behovet av diskriminering.

Också lågstatusminoriteten uppvisade partiskhet på såväl positiva som negativa drag (delstudie III) och bedömde ingruppen som både mer kompetent och varmare än utgruppen (delstudie IV). Enligt SIT (Tajfel & Turner, 1986) är det väntat att en lågstatusgrupp, speciellt om gruppmedlemmarna finner sin låga status illegitim och relationen mellan grupperna instabil, vidtar åtgärder för att nå en mer positiv social identitet. Likaså menar Scheepers m.fl. (2006a) att partiskheten för lågstatusgrupper ofta fyller en mer instrumentell funktion, en strävan att försöka förändra situationen och förbättra gruppens status. Den relativt starka partiskhet som sverigefinnarna visade kan sålunda tänkas bero på att de upplevde gruppens status som illegitim, något som antyds också av den strävan de haft under hela 2000-talet att öka gruppens rättigheter. Även Oldmeadow & Fiske (2010) konstaterar att lågstatusgrupper som finner statusrelationerna instabila och illegitima kan komma att tillskriva ingruppen mer kompetens än (högstatus-)

utgruppen, trots att forskningsresultaten i allmänhet visat att i första hand högstatusgrupper tillskrivs och tillskriver sig kompetensdrag.

Som väntat visade resultaten (delstudie III) en signifikant interaktionseffekt mellan gruppstorleken och attributens valör: minoritetspositionen verkar utgöra en försvårande omständighet som eliminerar PNAE (positiv-negativ-asymmetri-effekten): bägge minoriteterna visade som ovan konstaterats partiskhet på både positiva och negativa drag, till och med i sådan utsträckning att de visade större partiskhet på negativa drag (jfr Crisp & Hewstone, 2001). Majoritetsgrupperna visade likaså partiskhet på positiva drag, men favoriserade oväntat utgruppen på negativa drag. Enligt SIT (Tajfel & Turner, 1986) förväntas utgruppsfavorisering förekomma främst hos lågstatusgrupper där statusskillnaderna ses som legitima och stabila, medan Roccas & Schwartz (1993) funnit att utgruppsfavorisering förekommer främst i icke-experimentella grupper som bedömer utgrupper som är relativt likadana som ingruppen. Utgruppsfavorisering har förklarats främst som utgruppsbeundran hos lågstatusgrupper som ett led i strategin om individuell mobilitet (Guimond m.fl., 2002) eller som ett negativt förhållningssätt till ingruppen för att rättfärdiga det sociala systemet som favoriserar utgruppen (Jost & Banaji, 1994; Jost, Banaji & Nosek, 2004).

För att förstå utgruppsfavorisering hos majoriteter krävs dock andra typer av förklaringar. En möjlig förklaring, i enlighet med Roccas' och Schwartz' (1993) iakttagelse ovan, är att majoriteterna ser ingruppen och utgruppen som så lika att de, likt polackerna i Mlicki och Ellemers' studie (1996), ser det som viktigare att särskilja ingruppen från utgruppen än att få ingruppen att framstå som bättre än utgruppen. Det är inte heller otänkbart att rådande värden och normer har en viss inverkan. I en kontext där man strävar efter jämlikhet, som i de nordiska länderna (Hofstede, 2001; Smith, Bond & Kagitibasi, 2006), är det möjligt att majoritetsgrupperna har en högre tröskel till att tillskriva minoriteterna negativa drag. Delstudie IV visade också att ingendera majoritetsgruppen, i motsats till det förväntade enligt SCM (jfr kapitel 4.2.4), tillskrev ingruppen mera kompetens än utgruppen. Också det kunde tyda på en lyhördhet inför rättvise- och jämlikhetsnormer och politiska ideal (jfr Cuddy m.fl., 2009; Oldmeadow & Fiske, 2007). Det har konstaterats att medlemmar i dominerande grupper som önskar bibehålla ett rådande system har mera att vinna på att skapa goda

samarbetsrelationer med underordnade grupper. Möjligen kan alltså majoritetsgrupperna använda sig av en strategi som gör att de undviker att göra bedömningar av minoriteter som skulle försätta den egna gruppen i dålig dager. En sådan strategi kunde tänkas överensstämma med forskningsresultat som visat att dominerande grupper favoriserar ingruppen snarast då man mäter ingruppsfavorisering med implicita i motsats till explicita mått (Jost m.fl., 2004; Nosek, Banaji & Greenwald, 2002). Enligt samma tänkesätt är det möjligt att majoriteterna i den här studien nog kan tänka sig att favorisera ingruppen på positiva, men inte diskriminera utgruppen på negativa drag.

Som ovan konstaterats tillskrev minoritetsgrupperna i bägge länderna ingruppen mera kompetens och mera värme än utgruppen (delstudie IV), medan majoritetsgrupperna tillskrev ingruppen mera värme än utgruppen, men inte gjorde någon skillnad på in- och utgrupp i fråga om kompetens. Gruppstatusen verkar sålunda inte i denna studie vara avgörande för innehållet i de stereotypier som tillskrivs grupperna på det sätt som SCM förutspått, utan snarast verkar minoritetspositionen medföra den högsta graden av ingruppsfavorisering. Samtidigt visar delstudie IV att alla fyra grupperna, oberoende av gruppstorlek och gruppstatus, differentierar ingruppen från utgruppen i första hand på värmedimensionen. Det här resultatet överensstämmer med annan forskning som påvisat att bedömningen på värmedrag i allmänhet är primär (t.ex. Abele & Bruckmüller, 2011) och med studier som funnit att värme/moral är den viktigaste dimensionen vid bedömning av ingrupper (t.ex. Leach, Ellemers & Barreto, 2007).

Sammantaget antyder därmed såväl resultaten från delstudie III som delstudie IV att gruppstorleken har en större betydelse för tendensen till partiskhet än gruppstatusen. I delstudie III observerades ingen huvudeffekt för gruppstatus och interaktionseffekterna för status var relativt svaga. Det som försvårar jämförelsen med tidigare studier är att gruppstatus och gruppstorlek i allmänhet inte åtskiljs utan förväntas följa varandra. Den här studien som helhet pekar ändå på vikten av att inte utgå ifrån att gruppstatus och gruppstorlek sammanfaller. Numerära minoriteter kan ha en hög status och numerära majoriteter kan ha en låg status eller i den aktuella kontexten möjligen uppfatta sin status som lägre än vad den aktuella situationen skulle förutsätta. Såtillvida är verkligheten mera komplex än vad ett laboratorium kan fånga, vilket också Seyranian, Atuel och Crano (2008) betonar när de

visar hur mångdimensionell indelningen i minoriteter och majoriteter är och att den definition som används i samband med forskning inte nödvändigtvis speglar människors uppfattning om vad en minoritets- och majoritetsposition innebär. De lyfter i sitt förslag till ny typologi fram det faktum att såväl mindre som större grupper kan ha en högre makt- eller statusposition eller vara underordnade i relation till andra grupper.

## 9.3 Råder det konsensus kring dragens typikalitet? (forskningsfråga 5)

Som Verkuyten (2005) påpekat är den sociala verkligheten en produkt av växelverkan mellan människor och också sociala identiteter skapas och definieras socialt. Likaså noterades i kapitel 4.1 att stereotypier formas kollektivt av interagerande individer och sålunda är beroende av de perspektiv som individer för med sig exempelvis i form av historia, kultur och ideologi. När språkgrupper har levt i århundraden sida vid sida och tävlat om resurser och rättigheter är det sannolikt att viss konsensus uppstått kring vilka drag som anses mest typiska för de aktuella grupperna. I syfte att utforska hur en eventuell konsensus kunde tänkas motverka SCMs teser undersöktes inom ramen för delstudie IV (*forskningsfråga 5*) inte enbart hur in- och utgrupp bedömdes på hela värme- och kompetensdimensioner utan även hur grupperna bedömdes på de enskilda värme- och kompetensdragen. Resultaten visade en viss samstämmighet i fråga om speciellt kompetensdragen då det gällde bedömningen av å ena sidan de två finskspråkiga och å andra sidan de två svenskspråkiga grupperna, vilket bland annat framgick av specifika attributprofiler. Därtill visade både utgruppsbedömningarna och de sammanslagna in- och utgruppsbedömningarna att de svenskspråkiga grupperna bedömdes som mer självsäkra och i viss mån mer tävlingsinriktade samt som artigare än de finskspråkiga grupperna, medan de finskspråkiga grupperna bedömdes som mer envisa än de svenskspråkiga. Attributet pålitlig var däremot ett drag som samtliga ansåg ingruppen besitta i högre grad än utgruppen, vilket stöder tidigare forskningsresultat som visat att moral är den viktigaste dimensionen vid bedömning av ingrupper. Sålunda observerades alltså i den aktuella kontexten en konsensus kring dragens typikalitet (se även

Liebkind m.fl.,2006; Virta, 2006), vilket också kan ha bidragit till att kompetensdragen inte i första hand tillskrevs högstatusgrupper och värmedragen inte främst lågstatusgrupper, såsom SCM förutspår.

Det som alltså framgår av såväl in- som utgruppsstereotypierna ovan är att det inte är de två grupperna inom respektive nation som anses kännetecknas av vissa gemensamma drag, utan uttryckligen de två språkgrupperna över nationsgränserna, helt oberoende av gruppernas storlek. Att sverigefinnarna anses (och anser sig) kännetecknas av åtminstone delvis samma drag som den finskspråkiga majoriteten i Finland ter sig kanske förståeligt med tanke på gruppens immigrantbakgrund. Däremot är det intressant att finna att också finlandssvenskarna anses (och anser sig) i högre grad kännetecknas av drag som är gemensamma med svenskarna i Sverige än med de finskspråkiga i Finland. I vilken mån det här beror enbart på språkliga aspekter, på gruppernas historia, på en strävan att särskilja sig från den språkliga utgruppen i det egna landet och/eller på en strävan hos minoriteterna att söka stöd för sin språkidentifikation/sitt språk i grannlandet är svårt att avgöra. Matser m.fl.s studie (2010) från Mellaneuropa visar att språkgrupper nog kan anse sig likna invånarna i grannlandet med samma språk, men också att de upplever sig hotade av landet i fråga och t.ex. bedömer invånarna i grannlandet som arroganta. Ytterligare studier behövs sålunda för att närmare undersöka hur minoriteterna i den kontext som här undersökts förhåller sig till grannlandet med samma språk och i vilken mån det finns ett behov för minoriteterna att särskilja sig positivt från nämnda grannland.

När grupper ska bedömas på attribut som är relevanta för alla berörda grupper, vilket var fallet i denna studie, är det svårt att avgöra i vilken mån dessa bedömningar sker utifrån att vissa drag verkligen anses typiska för en viss grupp (jfr Reynolds m.fl., 2000) och i vilken mån det handlar om grupprocesser såsom ingruppsfavorisering och utgruppsdiskriminering i strävan efter en positiv social identitet. Forskning har visat att grupper i mening att skapa eller behålla en positiv social identitet inte nödvändigtvis behöver tävla om överlägsenhet på alla dimensioner, utan snarast kan bedöma den egna och andra grupper på ett kompensatoriskt sätt, det vill säga så att en grupp bedöms högre på en dimension, medan en annan grupp bedöms högre på en annan dimension (t.ex. Kervyn m.fl., 2010). Det har likaså föreslagits att grupper nog vidkänns att vissa drag är mer typiska för vissa grupper,

också om det skulle innebära att utgruppen favoriseras (= typikalitet), men att de sedan i stället favoriserar ingruppen på andra drag som är mer tvetydiga (= grupprocesser) (Ellemers, Van Rijswijk m.fl., 1997). Resultaten från delstudie IV antyder en viss konsensus kring attributens typikalitet när de enskilda dragen studeras skilt för sig. Grupperna i den här studien verkar alltså vara överens om att vissa drag är typiska för en viss språkgrupp, men samtidigt är det tänkbart att just draget pålitlig är ett mer tvetydigt drag där alla väljer att favorisera ingruppen.

Speciellt när man undersöker grupper som länge levt sida vid sida och har en historisk relation bör man alltså beakta möjligheten att konsensus kring attributtypikalitet råder. En del av forskningsresultaten inom SCM-traditionen, där gruppernas status antas få en avgörande betydelse för hur grupperna bedöms, kan sålunda möjligen tillskrivas det faktum att man i t.ex. internationella jämförelser (Cuddy m.fl., 2009) låtit studerande bedöma länder som de sannolikt aldrig besökt eller har någon koppling till. I en sådan situation är det mera sannolikt att gruppernas status snarare än dragens typikalitet kan komma att avgöra vilken typ av drag som tillskrivs vilka grupper.

## 9.4 Studiens kontribution, begränsningar och synpunkter för framtida forskning

En styrka i den här studien är att tre av de fyra delstudierna har gjorts med stora, landsomfattande, representativa sampel i en kontext av naturliga språkgrupper som har en lång gemensam historia. Den största fördelen med stora representativa urval, som i sig är relativt sällsynta inom socialpsykologisk forskning, är naturligtvis att resultaten i högre grad kan generaliseras till populationen som helhet. En annan inte helt oviktig fördel med dessa empiriska material är den stora variationen i ålder. Å ena sidan användes för delstudie I en åldersgrupp som är av kritisk betydelse med tanke på språkgruppens framtid och å andra sidan för de tre andra delstudierna en vuxen befolkning i varierande ålder. Mot bakgrund av att ett stort antal socialpsykologiska studier görs med universitetsstuderande är det centralt att också belysa hur äldre personer förhåller sig till sin egen och andra grupper när man vill att forskningsresultaten skall återspegla verkligheten. Som konstaterades i kapitel 1 är även studier med såväl ett minoritets- som ett majoritetsfokus

relativt ovanliga inom socialpsykologin. Här utgör den finländska och svenska kontexten för språkgrupper som asymmetriskt speglar varandra i fråga om gruppstorlek och gruppstatus en extra intressant kontext.

Socialpsykologer som vill försöka förstå all den komplexitet som kännetecknar etnolingvistiska grupprelationer behöver bli mera eklektiska i sina teoretiska utgångspunkter (Verkuyten, 2005). Ett av de sätt på vilka den här studien bidrar till existerande socialpsykologisk forskning i grupprelationer är den eklektiska utgångspunkten; en avsikt med denna studie var att med hjälp av sociolingvistiska teorier som fäster större vikt vid sociostrukturella faktorer än vad som vanligen är brukligt inom socialpsykologin studera sambanden mellan kontextuella faktorer såsom skillnader i etnolingvistisk vitalitet, språkkontakter (och språkkunskaper) och minoritetsmedlemmars identifikation med de språkgrupper de kommer i kontakt med. Speciellt pekar studien på betydelsen av individens nätverk av språkkontakter för såväl identifikationen med minoriteten som för tendensen till en multipel identifikation som tvåspråkig och/eller finskspråkig. Eftersom en klar majoritet av respondenterna i delstudie I uppfattade sig tillhöra flera än en språklig undergrupp är det uppenbart att den starka indelning i ingrupp och utgrupp som SIT-traditionen bygger på är svår att tillämpa i mångkulturella (t.ex. den finlandssvenska) kontexter. Studien visar i stället på ett komplext identifikationsmönster där så gott som samtliga identifierar sig starkt som finlandssvenskar samtidigt som de i olika hög grad identifierar sig med flera språkliga undergrupper. Studien visar därtill att identifikationen som finländare har ett positivt samband med samtliga undergruppsidentifikationer och att en samtidig identifikation som finlandssvensk och tvåspråkig inte utesluter varandra, inte ens när identifikationsskalan i sin helhet beaktas. För att bättre förstå det komplexa identifikationsmönster som framträdde bland de unga finlandssvenskarna är det alltså nödvändigt att beakta även ackulturationsmodeller från den tvärkulturella psykologin (se kapitel 9.5.2 nedan).

I den här studien var identifikationen som finlandssvensk hög också i en lågvitalitetskontext, men eftersom det endast fanns en statistisk tendens i nämnda riktning, är det svårt att dra några slutsatser. Lokala skillnader i den objektiva vitaliteten påverkade alltså inte identifikationen som finlandssvensk, men samtidigt hade låg vitalitet ett positivt samband med ökad partiskhet på både positiva och negativa drag och

också de andra etnolingvistiska faktorerna hade ett svagt samband med partiskhet när ingruppsidentifikationen kontrollerades. Resultaten från den här studien visar sålunda på ett behov att i framtida studier närmare undersöka relationerna mellan etnolingvistiska variabler, gruppidentifikation och partiskhet.

Av denna studie framgick därtill klart betydelsen av att i socialpsykologisk forskning, i motsats till vad som är brukligt skilja på gruppstatus och gruppstorlek och att beakta såväl de enskilda som sammantagna effekterna av dessa variabler samt av attributens valör på partiskheten mellan grupper. I enlighet med tidigare forskningsresultat visade minoriteterna en större partiskhet på så väl positiva som negativa drag och ifråga om innehållsdimensionerna kompetens och värme. Såsom ovan framgått kan partiskhet fylla olika funktioner i olika kontexter för olika grupper, varför det är centralt att samtidigt beakta hur de två minoriteterna skiljer sig från varandra i fråga om status när man vill försöka förstå deras starka tendens till partiskhet. Över lag är studier med högstatusminoriteter sällsynta, vilket gör studier av den finlandssvenska minoriteten intressanta. Likaså är utgruppsfavorisering hos majoriteter ett relativt ovanligt fenomen. I denna studie väcker den observerade utgruppsfavoriseringen frågor om vikten av att beakta samhälleliga jämlikhets- och rättvisenormer, speciellt när dominerande grupper ombeds bedöma minoritetsgrupper i samma land.

Samtidigt visar studien att flera olika faktorer kan bidra till att drag tillskrivs en viss grupp på ett visst sätt. Å ena sidan är det sannolikt att grupprocesser spelar in och att grupperna av olika skäl önskar framhäva ingruppen på utgruppens bekostnad, men å andra sidan är det också troligt, speciellt i en kontext där grupper levt sida vid sida och kämpat om rättigheter i århundraden, att en viss konsensus råder angående vilka drag som kan anses typiska för vilken grupp. Sålunda ger denna studie anledning till en kritik mot SCM som hävdar att det innehåll i stereotypier som tillskrivs grupper i första hand bygger på gruppernas status och att högstatusgrupper skulle sträva efter att differentiera sig på kompetensdrag, medan lågstatusgrupper differentierar sig på värme. Resultaten från den här studien antyder att både gruppers storlek oberoende av gruppstatus och en eventuell konsensus kring dragens typikalitet bör beaktas i högre grad än hittills när man önskar förstå hur vissa attribut tillskrivs in- och utgrupper.

Resultaten från den här studien visar också att det är språkgrupperna som tillskrivs vissa gemensamma drag, inte grupperna inom samma nationsgränser. Det här är i sig också ett intressant resultat som ytterligare förstärker vikten av att beakta gruppernas kontext, det vill säga att fortsätta studera naturliga grupper i stället för att utgå ifrån att kunskap hämtad ur forskningslaboratorierna kan tillämpas direkt på verkliga grupprelationer.

Denna studie är dock inte utan metodologiska begränsningar som således bör nämnas här. I kapitel 5.2 framgick att Sverige inte bokfört de språk som talas i landet så som Finland gjort. Det här innebär att urvalskriterierna för respondenterna i denna studie varit olika i de två länderna. Urvalet i Finland gjordes utifrån det språk som finns registrerat som modersmål i befolkningsregistret, vilket ter sig naturligt när man utifrån objektiva kriterier önskar åtskilja språkgrupperna. Likväl innebär det att personer som registrerat sig som tillhörande en av språkgrupperna trots att de (också) har det andra språket som modersmål inte har urskilts i materialet. Det kunde vara intressant att närmare studera denna grupp som dock i dagsläget är svår att nå utifrån registeruppgifter. I Sverige uppställdes andra objektiva kriterier för urvalet av minoritetsmedlemmarna: att personen själv eller hans/hennes föräldrar flyttat från Finland till Sverige. Dessa kriterier är relativt snäva, men gränsdragning i fråga om immigranter är alltid knepig, vilket också framgår av de stora skillnaderna i beräknat antal sverigefinländare. Hur många generationer immigranter kan ses som tillhörande ursprungslandet och när bör man ses som tillhörande majoritetsbefolkningen i det nya landet? Också här framträder alltså problematiken med multipel grupptillhörighet och svårigheterna med att dra klara gränser mellan grupper: det finns en issörja som är svår att objektivt definiera, en metafor som ofta används när man försöker definiera finlandssvenskarna (t.ex. Svenskt i Finland, 2010). Av största intresse för socialpsykologisk forskning kring gruppidentifikationer är dock i vilken mån s.k. objektiv (på olika registeruppgifter baserad) kategorisering överensstämmer med subjektiv kategorisering. Sålunda låg respondenternas identifikation med de olika språkgrupperna i fokus för den här avhandlingen.

Alla de fyra delstudierna var till sin natur korrelativa, vilket innebär att det ofta är svårt att uttala sig om kausaliteten i de samband som konstaterats. I vissa av analyserna förklarades endast en relativt blygsam

andel av variansen, vilket antyder att ytterligare variabler utöver dem som ingick i studierna bör beaktas i framtida studier. Exempelvis kunde uppfattad gruppstatus, statusens stabilitet och legitimitet, upplevelser av hot, vilken gruppidentifikation som framträder och sociala normers betydelse beaktas. Därtill var vissa av effektstorlekarna i delstudie III och delstudie IV relativt små, vilket antingen kan antyda att effekterna på just de variablerna (status i delstudie III och bedömningar på kompetens i delstudie IV) var relativt små eller också på att effekten av de undersökta variablerna är beroende av andra variabler som inte ingick i respektive studie. Det måste också i delstudie IV ses som en begränsning att antalet drag i respektive dimension (kompetens och värme) endast var tre, vilket berodde bl.a. på att de 21 ursprungliga dragen i materialet valdes för andra syften (se artikel IV). Även om motsvarande studier gjorts med relativt få drag (Leach, Minescu, Poppe & Hagendoorn, 2008; Oldmeadow & Fiske, 2010), är tillförlitligheten i fråga om att dragen verkligen avspeglar de två dimensionerna (värme och kompetens) större om dragen är flera till antalet.

I denna studie beaktas enbart objektiv etnolingvistisk vitalitet (och i första hand variation i det demografiska kapitalet), trots att subjektiv vitalitet (det vill säga gruppmedlemmarnas uppfattning om ingruppens etnolingvistiska vitalitet) också tillmätts en stor betydelse (t.ex. Bourhis & Landry, 2008) och har visat sig inverka på attityder till grupper (Liebkind, m.fl., 2007). Studier har ändå visat att gruppmedlemmar i allmänhet kan relativt realistiskt bedöma sin grupps vitalitet, vilket innebär att subjektiva bedömningar avspeglar de objektiva kriterierna (t.ex. Bourhis, 2001; Harwood, Giles & Bourhis, 1994). Därtill har ett av de huvudsakliga mätinstrumenten som utvecklats för att mäta subjektiva uppfattningar om vitaliteten nyligen kritiserats för sin bristande förmåga att bl.a. särskilja de tre huvudsakliga dimensionerna (status, demografiska faktorer samt institutionellt stöd) i vitalitetskonceptet (Abrams, Barker & Giles, 2009). Samtidigt är det uppenbart att den subjektiva vitaliteten i högre grad är en social konstruktion och att gruppmedlemmar kan komma att överdriva eller underskatta gruppens vitalitet för att exempelvis favorisera ingruppen i kampen om resurser (Bourhis & Landry, 2008). För att få en heltäckande bild av vitalitetens effekter bör man således överväga att i framtida studier mäta så väl objektiv som subjektiv vitalitet.

En svårighet med den modell av Allard och Landry (t.ex. 1994) som är ämnad att förklara språkbeteende och som låg som grund för delstudie I är att den åtminstone till vissa delar är medierande till sin natur samtidigt som det är uppenbart att den sociologiska, socialpsykologiska och psykologiska nivån inte kan särskiljas utan överlappar varandra och påverkar varandra ömsesidigt. Att ta del av svenskspråkiga medier stärker identifikationen som finlandssvensk men samtidigt är det troligt att identifikationen som finlandssvensk gör att man önskar ta del av finlandssvenska medier (jfr Moring m.fl., 2011). Därtill är det svårt att skilja individens nätverk för språkkontakter från de olika kapital som antas höra till den sociologiska nivån i modellen. Sålunda borde de kausala sambanden mellan de olika faktorerna i högre grad uppmärksammas i framtida studier, något som inte är möjligt i en studie av korrelativ natur. Det oaktat utgör modellen ett gott redskap för att öka insikten i den mångfald av faktorer som på olika sätt medverkar till individens etnolingvistiska identitet och språkbeteende. Nyare, mera komplexa modeller (jfr kapitel 9.5) där de tre nivåerna beaktas (t.ex. Landry m.fl., 2007a) ter sig därför som goda utgångspunkter för fortsatt forskning kring minoriteters etnolingvistiska identitet. Samtidigt är det av central betydelse att kunna beakta de olika grader av identifikation med multipla språkgrupper som den här studien antyder är en del av den komplexa verkligheten bland medlemmar i språkliga minoriteter.

Resultaten beträffande multipel gruppidentifikation i den här studien var komplicerade. Enbart den kognitiva självkategoriseringen antydde att hela 70 % av de unga finlandssvenskarna ansåg att de tillhörde flera än en språklig undergrupp och att de sålunda på det kognitiva planet mycket väl kunde se sig själva som både finlandssvenskar och finskspråkiga. Samtidigt visade de bivariata korrelationerna baserade på hela identifikationsskalan (som också innehåller identifikationsskalans affektiva komponenter) att sambanden mellan de olika identifikationerna inte är så entydiga. Det här resultatet antyder, precis som senare forskning kring SIT visat (Brown & Capozza, 2006), att den emotionella aspekten av identiteten inte kan förbises. Också studier bland de fransktalande i Kanada har visat på en kognitiv och en affektiv komponent i identiteten (Landry m.fl., 2007a).

Att kognitivt kategorisera sig som tillhörande en viss grupp är alltså något annat än att också vara glad och stolt över att tillhöra gruppen, även om Sundback (2010) konstaterar att den kognitiva och de mer

affektivt baserade påståendena i identitetsskalan korrelerat starkt med varandra i ett annat forskningsmaterial. I framtida studier av multipel gruppidentifikation borde sålunda stor vikt fästas vid de olika komponenterna i identifikationen. På så sätt kunde man möjligen utröna i vilken mån respondenter eventuellt har en större tendens att i den kognitiva självkategoriseringen ta fasta på enbart kunskaper i de två språken (i stället för sin identifikation med språkgrupperna) än vad som är fallet när de tillfrågas även om sin affektiva relation till grupperna, ett problem som blir uppenbart i studier av identifikation med språkgrupper där det klaraste kriteriet för att tillhöra gruppen är just språkkunskaperna (jfr t.ex. Noels & Clément, 1996). När både kognitiva och affektiva aspekter beaktas vid mätning av gruppidentifikation är tröskeln möjligen högre för att tillskriva sig en viss gruppidentitet utifrån enbart språkkunskaper.

Denna studie tog fasta på så väl gruppidentifikation som partiskhet mellan grupper, men identifikationens samband med tendensen till partiskhet mättes enbart utgående från den multipla identitet som uppstår av identifikation med ingruppen samt en övergripande nationell identitet. Relevant för framtida studier är sålunda att mäta effekten av multipel identifikation inom samma domän (finlandssvensk/tvåspråkig/finskspråkig) på förhållningssättet till de olika grupperna. Studier som tar fasta på just det är relativt sällsynta, men exempelvis Phinney och Alipuria (2006) har i sina studier funnit att individer med en multipel identifikation inom samma domän (t.ex. identifikation med två etniska grupper) tenderar att själva ha mer positiva attityder till andra etniska grupper än personer som vuxit upp inom en kultur. Phinney och Alipuria konstaterar också att individer som hör till två etniska grupper inte har en specifik in- och utgrupp och kan spela en central roll bl.a. genom att försvåra tendensen i den sociala omgivningen att kategorisera folk i klart avgränsade grupper.

Slutligen bör man också minnas att det under de senaste åren skett en del förändringar i såväl Sverige (sverigefinländarnas förbättrade status bl.a. via ny lagstiftning) som Finland (t.ex. ökad kritik mot det svenska i finländsk mediedebatt, debatt om svenskan som obligatoriskt ämne i finska skolor m.m.). Sålunda sker sannolikt fortgående sådana förändringar som påverkar även upplevt hot och synen på gruppstatusens legitimitet/illegitimitet. Nu när kommunreformer är högaktuella i Finland vore det intressant att specifikt mäta upplevelser av hot speciellt

bland minoritetsmedlemmarna. Det vore sålunda aktuellt att i dagsläget utföra en uppföljande studie för att se hur språkgrupperna nu förhåller sig till varandra och vilka identifikationer (t.ex. språkliga, regionala och lokala) som påverkas av det nya läget.

## 9.5 Samhälleliga implikationer

Socialpsykologer undersöker processer i grupper och mellan grupper bland annat för att försöka minska partiskhet och fördomar och skapa mera harmoniska grupprelationer (Gaertner & Dovidio, 2000). I en studie om språkliga minoritets- och majoritetsgrupper är det därför naturligt att fråga hur resultaten kan tillämpas för att öka förståelsen för relationerna mellan grupperna i den aktuella kontexten. En annan naturlig följdfråga är vad resultaten från studien har att säga om den finlandssvenska minoritetens framtid och överlevnad som en distinkt grupp.

### 9.5.1 Språkkontakternas och språkkunskapernas betydelse

Ett av syftena med den här studien var att undersöka hur skillnader i den lokala etnolingvistiska vitaliteten och språkmiljön kan komma att påverka minoritetsmedlemmarnas gruppidentifikationer och hur de här gruppidentifikationerna ser ut i termer av enkla, dubbla eller multipla identifikationer. Sammantaget kan man utifrån resultaten konstatera att identifikationen som finlandssvensk inte verkar påverkas negativt av låg etnolingvistisk vitalitet (för motsvarande resultat, se Sundback, 2006), av kunskaper i finska eller av samtidig identifikation som två- och/eller finskspråkig. Den största risken för att identifikationen som finlandssvensk skall försvagas i framtiden är att individens nätverk av språkkontakter blir allt mer finskt. Sålunda är det av central betydelse att man i tvåspråkiga familjer förser sina barn med svenskspråkiga kontakter i form av vänner, skolspråk och medier samt uppmuntrar till bruk av svenska i och utanför familjen.

Att språkkontakter på minoritetsspråket har stor betydelse för identifikationen med minoriteten bekräftas även av flera andra studier. Moring m.fl. (2011) fann att skolspråket, språket vid senare utbildning

och mediespråk har betydelse såväl för minoritetsidentiteten som för identifikationen som tvåspråkig. Val av mediespråk har också betydelse som strategi för att upprätthålla etniciteten och språkkunskaper i bägge språken. Också Koveros studier (2011; Kovero & Londen, 2009) kring språk, identitet och skola bland lågstadie-, högstadie- och gymnasieelever i svenskspråkiga skolor på orter med växlande demografisk vitalitet visar på att skolspråket har stor betydelse för språkbruket och identifikationen med den svenska språkgruppen, speciellt för elever vars språkbruk med föräldrar och syskon är komplext och växlande. Likaså framhåller Landry, Allard och Deveau (2007b) skolans betydelse som den faktor som starkast förutspår såväl kunskaper i minoritetsspråket som identifikation med minoriteten. Deras forskning har också visat att språkbruk och kulturella erfarenheter i de privata sociala domänerna är faktorer som är starkt relaterade till den etnolingvistiska identiteten.

Landry m.fl. (2007a) presenterar nya modeller (jämfört med den som legat som grund för delstudie I) som beaktar både makro- och mikrosociala faktorers inverkan på den etnolingvistiska utvecklingen hos medlemmar i språkliga minoriteter. Den etnolingvistiska identiteten är en av sex komponenter i denna utveckling. Även om betydelsen av makt, status, institutionellt stöd och andra makrosociala faktorer fortfarande betonas, framhålls speciellt vikten av socialisationsprocessen (se även Bourhis & Landry, 2008) för att en additiv snarare än en subtraktiv tvåspråkighet skall uppstå. Enligt Landry m.fl. (2007; Landry, Allard & Deveau, 2009) utgör just nätverket av sociala och språk- kontakter en viktig länk i socialisationsprocessen. Språkvalen i hemmet samt i skolan lyfts fram som avgörande faktorer för att ett språk skall överleva i en lågvitalitetskontext.

Allards och Landrys modeller (t.ex. Allard & Landry, 1994; Landry m.fl., 2007a) strävar mot att i sista hand förklara språkbruk och språkligt beteende, vilket inte behandlats inom ramen för den här studien. Ett angränsade resultat som inte heller ingick i de huvudsakliga frågeställningarna i den här studien men som är värt att kommentera är att subjektiva kunskaper i S1, det vill säga i svenska, hade ett positivt samband med identifikationen som finlandssvensk. På samma sätt hade kunskaper i S2, finska, ett positivt samband med identifikationen som två- och finskspråkig. Resultaten från delstudie I antyder sålunda att kunskaper i så väl S1 som S2 ingalunda saknar betydelse för gruppidentifikationen eller för språkbruket, inte heller

för majoritetsmedlemmar, enligt Clément m.fl. (2003). I en tid när den obligatoriska skolsvenskan i finskspråkiga skolor debatteras (t.ex. Palviainen, 2011) kan det sålunda vara av största vikt att beakta att det råder ett positivt samband mellan subjektiva kunskaper i ett språk och identifikation med medlemmarna av denna språkgrupp. Det är också viktigt att beakta vilken betydelse språkkunskaperna har som medel för att öka möjligheterna till kontakt mellan grupperna. Även om kontakter mellan grupper inte behandlats alls i den här studien har så väl gruppidentifikation som kontakt mellan grupper inom socialpsykologin i allmänhet identifierats som nyckelfaktorer (t.ex. Brown, 2010; Pettigrew & Tropp, 2008) när det gäller att förbättra relationerna mellan grupper.

### 9.5.2 Multipla identifikationer och relationerna mellan grupperna

I delstudie I framgick att identifikationen som finlandssvensk korrelerade positivt med identifikationen som finländare och både delstudie I och delstudie II visade att respondenterna identifierade sig starkt som både finlandssvenskar och finländare ($M_{finlandssvensk_vuxna}$ = 32,1, $M_{finländare_vuxna}$ = 29,6 och $M_{finlandssvensk_ungdomar}$ = 30,1, $M_{finländare_ungdomar}$ = 27,5; minimivärdet = 5, maximivärdet = 35) Detsamma konstaterar Sundback (2010), även om hon tillägger att antalet respondenter som besvarat frågan om identifikation som finländare är mindre än antalet som besvarat frågan om identifikation med minoriteten. Finlandssvenskarna verkar utifrån den här studien sålunda ha en hierarkisk dubbelidentifikation, dels med minoriteten och dels med nationen. Detta står i kontrast till vissa majoritetsmedlemmars tendens att ifrågasätta finlandssvenskarna som ”riktiga finländare”. Sådana uppfattningar har på senare tid blivit allt vanligare i den offentliga debatten i Finland (se t.ex. Saukkonens rapport, 2011).

Som väntat på basis av forskning kring modellen för en gemensam ingruppsidentitet (Dovidio m.fl., 2009; Gaertner, m.fl., 1993; Gaertner & Dovidio, 2000) visade delstudie II att identifikationen med nationen hänger samman med minskad partiskhet på såväl positiva som negativa drag. Resultaten antyder sålunda att en betoning av den gemensamma övergripande identifikationen som finländare kunde vara ett sätt att

minska partiskheten mellan språkgrupperna, vilket även antyds i citatet i kapitel 1: ”jag ser ingen ankdamm [*metafor för svenskfinland*], jag ser samma flagga”. Samtidigt bör man minnas att en dubbel identitet (Dovidio et al., 2009), dvs. bibehållandet av undergruppernas gränser (”jag ser en ankdamm OCH samma flagga”) i vissa studier har visat sig vara ett mera effektivt sätt att minska partiskhet (t.ex. Hewstone & Brown, 1986; Hornsey & Hogg, 2000). Forskning har även visat att minoriteter och majoriteter kan komma att föredra olika modeller för relationerna mellan grupperna. Majoriteter föredrar ofta att betona en engruppslösning där minoriteten mer eller mindre assimileras i gruppen (”olemme kaikki suomalaisia”, dvs. ”vi är alla finnar/finländare”, jfr nedan), medan minoritetsmedlemmarna ofta föredrar en integration i form av dubbel identitet (”vi är finlandssvenskar och finländare”). (Dovidio, m.fl., 2009). En viss modell kan sålunda komma att minska majoriteters men inte minoriteters partiskhet eller tvärtom. Samtidigt visar färska studier (Verkuyten, 2011) att en assimilationsideologi som legitimerar den dominerande gruppens värden och position inte nödvändigtvis leder till positivare attityder mot minoritetsmedlemmar, utan att en sådan assimilationsideologi hos majoritetsmedlemmar som identifierar sig starkt med sin grupp gör dessa mer negativa till etniska minoriteter.

Därtill har studier visat att en gemensam övergripande identitet visserligen kan förbättra attityderna mellan grupperna, men inte nödvändigtvis innebär mera stöd för minoriteten och större jämlikhet mellan grupperna (Dovidio m.fl., 2009). Forskning visar också att en större betoning på det gemensamma och utsuddade gruppgränser kan leda till att minoritetsmedlemmarna inte i lika hög grad är villiga till kollektiv handling för att förbättra ingruppens situation. Sålunda kan i synnerhet en lågstatusminoritet som sverigefinnarna förlora på en engruppsmodell (Gaertner m.fl., 1993), dvs. på att gränserna mellan grupperna suddas ut till förmån för en gemensam identitet. (Se även Wright & Lubensky, 2009.)

Enligt Wright (2001) och Ellemers & Barreto (2001) finns det två viktiga kriterier som behöver uppfyllas för att minoritetsmedlemmar ska vara villiga att handla kollektivt för sin grupp. Det ena kriteriet är att identifikationen med ingruppen är framträdande (eng. *salient*) och det andra är att gruppmedlemmarna uppfattar statusskillnaderna mellan majoriteten och minoriteten som illegitim. Denna studie visar

att finlandssvenskarna identifierar sig starkt med sin grupp vilket i sig alltså inte ger skäl till oro, men en intressant frågeställning som inte här kan besvaras är i vilken grad och när identifikationen med minoriteten framträder när man samtidigt identifierar sig som tvåspråkig och/eller finskspråkig. Sundback (2010) skiljer på minoritetsmedlemmar som valt att identifiera sig som finlandssvenskar och de som valt att identifiera sig som tvåspråkiga (när båda alternativen inte tillåtits samtidigt). Valet återspeglar i hennes studie i första hand närhet till de svensk- och finskspråkiga kollektiven, men har också samband med språkkunskaper (den förstnämnda gruppen har sämre subjektiva finskkunskaper). Hon finner klara skillnader mellan grupperna bl.a. i fråga om hur de ser på den idealiska relationen mellan svenskt och finskt inom familjen och i vardagen, t.ex. i form av privata språkliga strategier i syfte att bevara den svenskspråkiga gruppen. De som identifierar sig som finlandssvenskar föredrar i högre grad mer enspråkigt svenska lösningar än de som identifierar sig som tvåspråkiga. Den förstnämnda gruppen upplever bland annat också språkgränserna i Finland konkretare och anser i högre grad att man bör kräva service på svenska och att svenskan bör kvarstå som ett obligatoriskt skolämne i finska skolor.

En relevant fråga när man vill skilja på olika grader av identifikation med minoriteten och med majoriteten är hur resultaten påverkas av det att respondenter tillåts eller inte tillåts välja flera grupper inom en och samma domän. Det är och har varit brukligt i studier av finlandssvenskarnas gruppidentifikation att sätta den svenskspråkiga och den finskspråkiga språkgruppen mot varandra på ett enda kontinuum (jfr kapitel 3 om äldre och nyare ackulturationsmodeller) där gruppen tvåspråkiga placerar sig någonstans mitt emellan eller ses som en indikation på att man identifierar sig med såväl den finsk- som den svenskspråkiga gruppen. Sålunda förväntas respondenterna välja mellan att se sig som svenskspråkiga, tvåspråkiga eller finskspråkiga (t.ex. Kovero, 2011; Sundback 2010). Att tvinga respondenterna att välja en språkgrupp framom andra visar naturligtvis vilken av identifikationerna som individen ser som mest central, samtidigt som man förlorar information om att respondenterna möjligen åtminstone i någon mån identifierar sig med flera av grupperna samtidigt.

Mot bakgrund av bikulturella ackulturationsmodeller (jfr kapitel 3) och av att tvåspråkiga har ansetts utgöra en skild grupp (Lojander-Visapää, 2001;Liebkind, 1984) och med tanke på att den här studien

visar att unga finlandssvenskar väljer att identifiera sig med flera grupper när möjligheten erbjuds, ter det sig fruktbart att också i framtida studier beakta multipel identifikation med flera grupper inom samma domän. Då kan alltså finlandssvenskar välja att i någon mån identifiera sig både som svenskspråkiga, tvåspråkiga och finskspråkiga och den intressanta frågan blir snarast i termer av Berrys (t.ex. 1990) och andra liknande ackulturationsmodeller (t.ex. Bourhis m.fl., 1997; Hutnik, 1991) i vilken mån minoritetsmedlemmarna föredrar separation, integration eller assimilation i sin relation till sin egen grupp och majoriteten och hur dessa olika ackulturationsstrategier (som antas variera mellan olika livsområden och under olika tidpunkter i livet (t.ex. Berry, 1990)) kan komma att inverka på den svenska språkgruppens framtid. Att hitta gemensamma överlevnadsstrategier för minoriteten försvåras sålunda av att minoritetsmedlemmarna i olika hög grad identifierar sig med och önskar vara integrerade med de olika språkgrupperna och av att de individuella strategierna och synen på de bägge språkgrupperna kan antas variera regionalt (jfr. t.ex. Sundback, 2010). Betydelsen av minoritetsmedlemmarnas egen inställning bör inte underskattas. Majoriteten må vara hur välvilligt inställd som helst till minoriteten, men om minoritetsmedlemmarna inte själva önskar bibehålla sina särdrag (t.ex. språket) är risken för s.k. ”gruppdöd” större. (Liebkind, Teräsaho & Jasinskaja-Lahti, 2006). Det som gör det hela än mer komplext och som redan tangerades ovan är att synen på vilken ackulturationsstrategi som är att föredra för en viss minoritet kan variera också mellan minoritet och majoritet och därtill kan de ha olika syn på vad integrationsalternativet innebär för minoritetens del (t.ex. Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Horenzyk & Schmitz, 2003).

Att synen på den idealiska modellen för grupprelationer kan variera mellan minoriteter och majoriteter (jfr ovan) återspeglas också i de termer de två nationella språken i Finland har för ”det finska”. På svenska åtskiljs nationen (finländare) från majoriteten (finsk/finskspråkig), vilket innebär att den svenskspråkiga minoriteten ur språklig synvinkel har en reell möjlighet att ”se samma flagga”, dvs. starkt identifiera sig som finländare och samtidigt starkt identifiera sig med minoritetsgruppen. På finska används däremot samma ord (finsk, dvs. suomalainen) för att beteckna både majoritetsmedlemmarna och landets medborgare, vilket talar mera för en engruppslösning (jfr ovan). Detsamma gäller för Sverige (svensk) och flera andra europeiska länder, vilket alltså i sig antyder

att äkta nationsmedlemmar borde vara som majoritetsmedlemmarna. Sålunda kunde ett steg mot äkta mångkulturalism bestå i att åtminstone rent språkligt skapa en term för en gemensam nationell identitet som tillåter olika kultur, språk och etnicitet.

# Litteratur


Abele, A. E., & Bruckmüller, S. (2011). The bigger one of the "Big Two"? Preferential processing of communal information. *Journal of Experimental Social Psychology, 47*, 935-948.

Abele, A. E., Uchronski, M., Suitner, C., & Wojciszke, B. (2008). Towards an operationalization of the fundamental dimensions of agency and communion: Trait content ratings in five countries considering valence and frequency of word occurrence. *European Journal of Social Psychology, 38*, 1202-1217.

Aberson, C. L., & Gaffney, A. M. (2008). An integrated threat model of explicit and implicit attitudes. *European Journal of Social Psychology, 39*, 808-830.

Abrams, J.R., Barker, V., & Giles, H. (2009). An examination of the validity of the subjective vitality questionnaire. *Journal of Multilingual and Multicultural Development, 30*(1), 59-72.

Aiken, L. S., & West, S. G. (1991). *Multiple regression: Testing and interpreting interactions.* Newbury Park, CA: Sage.

Airo, M. (1994). *Finlandssvenskarnas kulturbeteende. Syfte och material*. Meddelanden från Ekonomisk-Statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Ser A: 414. Åbo.

Allard, R., & Landry, R. (1994). Subjective ethnolinguistic vitality: A comparison of two measures. *International Journal of the Sociology of Language, 108,* 117-144.

Allardt, E., & Starck. C. (1981). *Språkgränser och samhällsstruktur. Finlandssvenskarna i ett jämförande perspektiv*. Stockholm: Almqvist & Wiksell förlag.

Amiot, C., & Bourhis, R. (2005). Discrimination between dominant and subordinate groups: The positive-negative asymmetry effect and normative processes. *British Journal of Social Psychology, 44*, 289-308.

Andersson, L. F., & Krantz, O. (2006). Tillväxt och konvergens. En jämförelse av den ekonomiska utvecklingen i Finland och Sverige under 1800- och 1900-talen. I J. Aunesluoma & S. Fellman (Red.), *Från olika till jämlika. Finlands och Sveriges ekonomier på 1900-talet*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, Volym 3 (s. 37-59). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51,* 1173-1182.

Bauböck, R. (1998). The crossing and blurring of boundaries in international migration: Challenges for social and political theory. I R. Bauböck & J. Rundell (Red.), *Blurred boundaries: Migration, ethnicity, citizenship* (s. 17-52.) Aldershot, UK: Ashgate.

Beijar, K., Ekberg, H., Eriksson, S., & Tandefelt, M. (1997). *Life in two languages – the Finnish experience*. Jyväskylä: Gummerus.

Bengtsson, Å. (2010). Svenska folkpartiet som förvaltare av det politiska och sociala kapitalet. I S. Sundback & F. Nyqvist (Red.), *Det finlandssvenska sociala kapitalet, fakta och fiktion* (s. 163-178). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Bengtsson, Å. (2011). Historiska minoriteters politiska mobilisering: en västeuropeisk kartläggning. I K. Grönlund (Red.), *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenskar i publikdemokrati* (s. 15-39). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Berry, J.W. (1990). Psychology of acculturation. I J.J. Berman (Red.), *Cross-cultural perspectives* (s. 201-234). Nebraska Symposium on Motivation 1989, University of Nebraska, Lincoln.

Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation and adaption. *Applied Psychology: An International Review, 46*(1), 5-68.

Berry, J. W., Kwak, K., Liebkind, K., Phinney, J., Sabatier, C., Sam, D. L., m.fl. (1995). *Adolescent and parent questionnaires for the ICSEY project* (International Comparative Study of Ethnocultural Youth). Unpublished working document.

Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dasen P. R. (1992). *Cross-cultural psychology: research and applications.* Cambridge: Cambridge University Press.

Bettencourt, B. A., Dorr, N., Charlton, K., & Hume, D. L. (2001). Status differences and in-group bias: a meta-analytic examination of the effects of status stability, status legitimacy and group permeability. *Pscychological Bulletin, 127*(4), 520-542.

Blanz, M., Mummendey, A., & Otten, S. (1995). Positive-negative asymmetry in social discrimination: the impact of stimulus valence and size and status differentials on intergroup evaluations. *British Journal of Social Psychology, 34*(4), 409-419.

Bodenhausen, G.V. (2010). Diversity in the person, diversity in the group: Challenges of identity complexity for social perception and social interaction. *European Journal of Social Psychology, 40*, 1-16.

Bourhis, R. Y. (2001). Acculturation, language maintenance, and language shift. I J. Klatter-Folmer & P. Van Avermaet. (Red.), *Theories on maintenance and loss of minority languages. Towards a more integrated explanatory framework* (s. 5-37). Münster: Waxmann Verlag.

Bourhis, R., & Gagnon, A. (2001). Social orientations in the Minimal Group Paradigm. I R. Brown & S. Gaertner (Red.), *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup processes* (s. 89-111). Oxford: Blackwell.

Bourhis, R.Y., & Landry, R. (2008). Group Vitality, Cultural Autonomy and the Wellness of Language Minorities. In R.Y. Bourhis (Red.), *The Vitality of the English-Speaking Communities of Quebec: From Community Decline to Revival*. Montreal, Quebec: CEETUM, Université de Montréal.

Bourhis, R. Y., Moise, L. C., Perreault, S., & Senecal, S. (1997). Towards an interactive acculturation model: A Social Psychological Approach. *International Journal of Psychology, 32*(6), 369-386.

Bourhis, R. Y., Montaruli, E., El-Geledi, S., Harvey, S-P., & Barrette, G. (2010). Acculturation in multiple host community settings. *Journal of Social Issues, 66*(4), 780-802.

Branscombe, N.R., Ellemers, N., Spears, R., & Doosje, B. (1999). The context and content of social identity threat. I N. Ellemers, R. Spears & B. Doosje (Red.), *Social identity* (s. 35-58). Oxford: Blackwell.

Branscombe, N.R., & Wann, D. L. (1994). Collective self-esteem consequences of outgroup derogation when a valued social identity is on trial. *European Journal of Social Psychology, 24*(6), 641-657.

Brown, P. M., & Turner, J. C. (2002). The role of theories in the formation of stereotype content. In C. McGarty, V. Y. Yzerbyt, & R. Spears (Red.), *Stereotypes as explanations: the formation of meaningful beliefs about social groups* (s. 67-89). Cambridge: University Press.

Brown, R. (2000). Social Identity Theory: past achievements, current problems and future challenges. *European Journal of Social Psychology, 30*(6), 745-778.

Brown, R. (2010). *Prejudice. Its social psychology*. (2nd ed.)Chichester: Wiley Blackwell.

Brown, R. & Capozza, D. (2006). Motivational, emotional, and cultural influences in social identity processes. I R. Brown & D. Capozza (Red.), *Social Identities. Motivational, Emotional and Cultural Influences* (s. 3-29). Hove: Psychology Press

Buhl, T. (1999). Positive-negative asymmetry in social discrimination: meta-analytic evidence. *Group Processes and Intergroup Relations*, *2*, 51-58.

Bäck, H. (2006). Strategier för välfärdsservice på minoritetsspråk. I M. Junila & C. Westin (Red.), *Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration, makt och mening*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, Volym 2 (s. 268-308). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Caprariello, P. A., Cuddy, A. J. C., & Fiske, S. T. (2009). Social structure shapes cultural stereotypes and emotions: A causal test of the stereotype content model. *Group Processes & Intergroup Relations, 12*(2), 147-155.

Clément, R., Baker, S. C., & MacIntyre, P. D. (2003). Willingness to communicate in a second language: The effects of context, norms and vitality. *Journal of Language and Social Psychology, 22*(2), 190-209.

Clément, R., & Noels, K. (1992). Towards a situated approach to ethnolinguistic vitality: the effects of status on individuals and groups. *Journal of Language and Social Psychology, 11*, 203-223.

Coupland, N., Bishop, H., Williams, A., Evans, B., & Garrett, P. (2005). Affiliation, engagement, language use and vitality: secondary school students' subjective orientations to Welsh and Welshness. *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism 8*(1), 1–24.

Crisp, R. J. (2006). Commitment and categorization in common ingroup contexts. I R. J. Crisp & M. Hewstone (Red.), *Multiple social categorization. Processes, models and applications* (s. 90-111). New York: Psychology Press.

Crisp, R. J., & Hewstone, M. (2001). Multiple categorization and implicit intergroup bias: differential category dominance and the positive–negative asymmetry effect. *European Journal of Social Psychology, 31*, 45-62.

Cuddy, A. J., Fiske, S. T, Kwan, V. S. Y., Glick, P., Demoulin, S., Leyens, J-P., m.fl. (2009). Stereotype content model across cultures: Towards universal similarities and some differences. *British Journal of Social Psychology, 48*, 1-33.

Daun, Å. (1994). *Svensk mentalitet: ett jämförande perspektiv*. Stockholm: Rabén Prisma.

Daun, Å., Mattlar, C–E., & Alanen, E. (1989). Personality Traits Characteristics for Finns and Swedes, *Ethnologia Scandinavica, 19*, 30-50.

Deffenbacher, D.M., Park, B., Judd, C. M., & Correll, J. (2009). Category boundaries can be accentuated without increasing intergroup bias. *Group Processes and Intergroup Relations, 12*(2), 175-193.

Demoulin, S., Leyens, J. P., & Dovidio J. F. (2009). Intergroup misunderstandings: interactions and divergences in realities, goals, and strategies. I S. Demoulin, J.-P. Leyens & J. F. Dovidio (Red.), *Intergroup misunderstandings: impact of divergent social realities*. New York: Psychology Press.

Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., Hodson, G., Riek, B. M., Johnson, K. M., & Houlette, M. (2006). Recategorization and crossed categorization: The implications of group salience and representations for reducing bias. I R. J. Crisp & M. Hewstone (Red.), Multiple social categorization: Processes, models and applications (s. 65-89). New York: Psychology Press.

Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., & Saguy, T. (2009). Commonality and the complexity of "We": Social attitudes and social change. *Personality and Social Psychology Review, 13*, 3-20.

Duckitt, J. (1992). *The social psychology of prejudice*. New York: Praeger Publishers.

Duckitt, J., Callaghan, J., & Wagner, C. (2005). Group Identification and Outgroup Attitudes in Four South African Ethnic Groups: A Multidimensional Approach. *Personality and Social Psychology Bulletin, 31*,5, 633-646.

Edwards, J. (1992). Language in group and individual identity. I G. M. Breakwell. (Red.), *Social psychology of identity and the self concept* (s. 129-146). London: Academic Press.

Ekwall, A., & Karlsson, S. (1999). *Mötet. En bok om kulturskillnader och ledarskap*. Larsmo: Storkamp Media.

Elenius, L. & Ekenberg, S. (2002). *Minoritetsspråk och myndighetskontakt. Flerspråkighet bland användare av samiska, meänkieli och finska i Norrbottens län efter minoritetsspråklagarnas tillkomst 2000*. Centrum för utbildning och forskning inom samhällsvetenskap, 2002:031. Luleå tekniska universitet.

Ellemers, N., & Barreto, M. (2001). The Impact of Relative Group Status: Affective, Perceptual and Behavioral Consequences. I R. Brown & S. L. Gaertner (Red.), *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup processes* (s. 324-343). Oxford: Blackwell.

Ellemers, N., Spears, R., & Doosje, B. (1997). Sticking together or falling apart: In-group identification as a psychological determinant of group commitment versus individual mobility. *Journal of Personality and Social Psychology, 72*, 617–626.

Ellemers, N., Spears, R., & Doosje, B. (2002). Self and social identity. *Annual Review of Psychology*, *53*, 161-186.

Ellemers, N., V. Rijswijk, W., Roefs, M., & Simons, C. (1997). Bias in intergroup perceptions: Balancing group identity with social reality. *Personality and Social Psychology Bulletin, 23*(2), 186-198.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Tredje upplagan. London: SAGE publications.

Finnäs, F. (2004). *Finlandssvenskarna 2002. En statistisk rapport*. Finlandssvensk rapport nr 41. Helsingfors: Svenska Finlands Folkting.

Finnäs, F. (2010a). *Finlandssvenskarna 2009. En statistisk rapport*. Helsingfors: Svenska Finlands Folkting.

Finnäs, F. (2010b). Befolkningsutvecklingen i Svenskfinland. I S. Sundback & F. Nyqvist (Red.), *Det finlandssvenska sociala kapitalet, fakta och fiktion* (s. 29-44). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Fishman, J. (2010). Sociolinguistics: Language and ethnic identity in context. I J.A. Fishman & O. Garcia (Red.*), Handbook of language and Ethnic Identity: Disciplinary and regional perspectives* (s. xxiii-xxxv). Oxford: University Press.

Fiske, S. T., Cuddy, A. J. C., Glick, P., & Xu, J. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: competence and warmth respectively follow from perceived

status and competition. *Journal of Personality and Social Psychology, 82*(6), 878-902.

Fiske, S. T., Xu, J., Cuddy A. C., & Glick, P. (1999). (Dis)respecting versus (Dis) liking: Status and interdependence predict ambivalent stereotypes of competence and warmth. *Journal of Social Issues, 55*(3), 473-489.

Gaertner, S. L., & Dovidio, J. F. (2000). *Reducing intergroup bias: The common ingroup identity model*. Philadelphia: Psychology Press.

Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., Anastasio, P. A., Bachman, B. A., & Rust, M. C. (1993). The common ingroup identity model: recategorization and the reduction of intergroup bias. I W. Stroebe & M. Hewstone (Red.), *European Review of Social Psychology*, Vol. 4 (s. 1-26), Chichester: Wiley.

Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., Nier, J. A., Banker, B. S., Ward, C. M., Houlette, M., & Loux, S. (2000). The common ingroup identity model for reducing intergroup bias: progress and challenges. I D. Capozza & R. Brown (Red.), *Social Identity Processes. Trends in Theory and Research* (s. 133–148). London: Sage.

Gagnon, A., & Bourhis, R. Y. (1996). Discrimination in the minimal group paradigm: social identity of self-interest? *Personality and Social Psychology Bulletin*, *22*, 1289–1301.

Garcia-Marques, L., Santos A. S. C, & Mackie, D. M. (2006). Stereotypes: Static Abstractions or Dynamic Knowledge Structures? *Journal of Personality and Social Psychology, 2006, 91*(5), 814-831.

Gardham, K., & Brown, R. (2001). Two forms of intergroup discrimination with positive and negative outcomes: Explaining the positive-negative asymmetry effect. *British Journal of Social Psychology, 40*, 23-34.

Geber, E. (2010). *Magma-pm/1: Den obligatoriska svenskan i Finland – en historisk analys*. Helsingfors: Finlands svenska tankesmedja Magma.

Giles, H., Bourhis, R. Y., & Taylor, D. M. (1977). Towards a theory of language in ethnic group relations. I G. Giles (Red.), *Language, ethnicity and intergroup relations* (s. 307-348). London: Academic Press.

Giles, H., & Johnson, P. (1987). Ethnolinguistic identity theory: A social psychological approach to language maintenance. *International Journal of the Sociology of Language, 68,* 69-99.

Grönlund, K. (2011a). Politiskt beteende i Svenskfinland och på Åland. I K. Grönlund (Red.), *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenskar i publikdemokrati* (s. 63-86). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Grönlund, K. (2011b). Konklusioner – svenska intressen i finländsk politik. I K. Grönlund (Red.), *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenskar i*

*publikdemokrati* (s. 205-214). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Grönlund, K. (2011c). Inledning – finlandssvenskar i *publikdemokrati.* I K. Grönlund (Red.), *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenskar i publikdemokrati* (s. 7-13). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Guimond, S., Dif, S., & Aupy, A. (2002). Social identity, relative group status and intergroup attitudes: when favourable outcomes change intergroup relations. *European Journal of Social Psychology*, *32*, 739-760.

Handlingsprogram för ett Finland med två levande nationalspråk. (2011). Helsingfors: Svenska Finlands folkting.

Harwood, J., Giles, H., & Bourhis, R. Y. (1994). The genesis of vitality theory: historical patterns and discoursal dimensions. *International Journal of the Sociology of Language 108*, 167–206.

Haslam, S. A., Turner, J. C., Oakes, P. J., Reynolds, K. J., & Doosje, B. (2002). From personal pictures in the head to collective tools in the world: how shared stereotypes allow groups to represent and change social reality. I C. McGarty, V. Y. Yzerbyt, & R. Spears (Red.), *Stereotypes as explanations: the formation of meaningful beliefs about social groups* (s. 157-185). Cambridge: University Press.

Haslam, S. A., Turner, J. C., Oakes, P. J., Reynolds, K. J., Eggins, R. A., Nolan, M., m.fl. (1998). When do stereotypes become really consensual? Investigating the group-based dynamics of the consensualization process. *European Journal of Social Psychology, 28*, 755-776.

Hayes, A. F. (2012). *PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling* [White paper]. Retrieved from http://www.afhayes.com/public/process2012.pdf

Henning, A. (2004). *Inverkan av gruppens etnolingvistiska vitalitet på individens språkbeteende och gruppidentifikation. En studie bland niondeklassister på tre tvåspråkiga orter i Svenskfinland.* (Pro gradu-avhandling). Helsingfors universitet.

Herberts, K. (2011). *Barometern hösten 2010*. Opublicerat pressmaterial. Åbo: Åbo Akademi.

Hewstone, M., & Brown, R. (1986). Contact is not enough: An intergroup perspective on the 'contact hypothesis'. I M. Hewstone & R. Brown (Red.), *Contact and conflict in intergroup encounters* (s. 1-44). Oxford: Blackwell Publishing.

Hewstone, M., Rubin, M., & Willis, H. (2002). Intergroup bias. *Annual Review of Psychology, 53*, 575-604.

Hinkle, S., & Brown, R. J. (1990). Intergroup comparisons and social identity: Some links and lacunae. In D. Abrams, & M. A. Hogg (Red.), *Social identity theory. Constructive and critical advances* (pp. 48-70). New York: Harvester Wheatsheaf.

Hodson, G., Dovidio, J. F., & Esses, V. M. (2003). Ingroup identification as a moderator of positive-negative asymmetry in social discrimination. *European Journal of Social Psychology, 33,* 215-233.

Hofstede, G. H. (2001). *Culture's consequences: comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Thousand Oaks (Calif.): Sage Publications.

Hogg, M. A., & Abrams, D. (1988). *Social identifications. A social psychology of intergroup relations and group processes*. London: Routledge.

Hogg, M.A., & Abrams, D. (2001). Intergroup relations: An overview. I M. A. Hogg & D. Abrams (Red.), *Intergroup relations. Key Readings in Social Psychology* (s. 1-14). Philadelphia: Psychology Press.

Hornsey, M. J., & Hogg, M. A. (2000). Assimilation and diversity: an integrative model of subgroup relations. *Personality and Social Psychology Review 4*(2), 143–156.

Hornsey, M. J., & Hogg, M. A. (2002). The effects of group status on subgroup relations. *British Journal of Social Psychology, 41*, 203-218.

Husband, C., & Moring, T. (2007). The contribution of Swedish-language media in Finland to linguistic vitality. *International Journal of the Sociology of Language, 187/188*, 75-101.

Huss, L., & Wande, E. (2006). Emancipation i vardande? Drag i tornedalingarnas och sverigefinnarnas språkpolitiska utveckling. I M. Junila & C. Westin (Red.), *Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration, makt och mening*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, Volym 2 (s. 229-267). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Hutnik, N. (1991). *Ethnic minority identity. A social psychological perspective*. Oxford: Oxford University Press.

Jaakkola, M. (1999). *Maahanmuutto ja etniset asenteet. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987 – 1999*. Työpoliittinen tutkimus 213. Helsinki: Työministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsingin kaupungin tietokeskus, Kuntoutussäätiö.

Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Horenczyk, G., & Schmitz, P. The interactive nature of acculturation: perceived discrimination, acculturation attitudes and stress among young ethnic repatriates in Finland, Israel and Germany. *International Journal of Intercultural Relations, 27*, 79-97.

Jetten, J., Spears, R., & Manstead, A. S. R. (2001). Similarity as a source of differentiation: the role of group identification. *European Journal of Social Psychology, 31*, 621-640.

Jost, J. T., & Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology, 33*, 1, 1-27.

Jost, J. T., Banaji, M. R., & Nosek, B. A. (2004). A Decade of System Justification Theory: Accumulated Evidence of Conscious and Unconscious Bolstering of the Status Quo. *Political Psychology*, *25*, 881-919.

Judd, C. M., & Park, B. (1993). Definition and assessment of accuracy in social stereotypes. *Psychological Review, 100*(1), 102-128.

Junila, M., Sandlund, T., & Westin, C. (2006). Epilog. I M. Junila & C. Westin (Red.), *Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration, makt och mening*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, Volym 2 (s. 471-488). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Junila, M., & Westin, C. (2006). Inledning. I M. Junila & C. Westin (Red.), *Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration, makt och mening*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, Volym 2 (s. 13-43). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Kepsu, K. (2006). Finlandssvenska flyttningsmönster och språkgränser. I M. Junila & C. Westin (Red.), *Mellan minoriteter och majoriteter. Om migration, makt och mening*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, volym 2 (s. 124-148). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Kervyn, N., Yzerbyt, V. Y., Demoulin, S., & Judd, C. M. (2008). Competence and warmth in context: the compensatory nature of stereotypic views of national groups. *European Journal of Social Psychology, 38*, 1175-1183.

Kervyn, N., Yzerbyt, V., & Judd, C. M. (2010). Compensation between warmth and competence: Antecedents and consequences of a negative relation between the two fundamental dimensions of social perception. *European Review of Social Psychology, 21*, 155-187.

Kiander, J. (2004). Suomen ja ruotsin taloudet kuin identtiset kaksoset. Hämtad från: http://www.stat.fi/tup/economictrends/econ404_pohjoismaat

Koomen, W., & Bähler, M. (1996). National stereotypes: common representations and ingroup favouritism. *European Journal of Social Psychology, 26*, 325-331.

Kovero, C. (2011). *Språk, identitet och skola. Barn och ungdomar i svenska skolor i olika språkliga miljöer.* Utbildningsstyrelsen: Rapporter och utredningar 2011: 6.

Kovero, C., & Londen, M. (2009). *Språk, identitet och skola. En undersökning i svenska skolor i huvudstadsregionen*. Nordica Helsingiensia, 15. Helsingfors: Universitetstryckeriet.

Kreander, M., & Sandlund, T. (2006). Historisk och teoretisk inramning. I K. Liebkind & T. Sandlund (Red.), *Räcker det med svenskan? Om finlandssvenskarnas anknytning till sina organisationer* (s. 14-51). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

LaFromboise, T., Coleman, H. L. K., & Gerton, J. (1993). Psychological Impact of Biculturalism: Evidence and Theory. *Psychological Bulletin, 114*(3), 395-412.

Laine-Sveiby, K. (1987). *Nationell kultur som strategi - en fallstudie Sverige - Finland*. Helsinki: EVA.

Laine-Sveiby, K. (1991). *Företag i kulturmöten. Tre finländska företag och deras svenska dotterbolag. En etnologisk studie* . Stockholm: Institutionen för etnologi, Stockholms universitet. Edsbruk: Akademitryck.

Lainio, J., & Leppänen, A. (2005). *Sverigefinnars tankar om finskans möjligheter och rättigheter i Stockholm och Mälardalen – En intervjustudie*. Rapport till Utredningen om finska och sydsamiska språken. (Ju 2004:01). Bilaga (7) till Delbetänkande från Utredningen om finska och sydsamiska språken. Statens offentliga utredningar, SOU 2005:40.

Landry, R., & Allard, R. (1992). Subtractive bilingualism: The case of Franco-Americans in Maine's St John Valley. *Journal of multilingual and multicultural development, 13*(6), 515-544.

Landry, R., & Allard, R. (1994). Diglossia, ethnolinguistic vitality and language behavior. *International Journal of the Sociology of Language, 108*, 15-42.

Landry, R., & Allard, R. (1998). The use of minority and majority group languages in minority education: A theoretical model. I R. K. Agnihotri, A. L. Khanna & I. Sachdev (Red.), *Social psychological perspectives on second language learning* (s. 130-150). London: Sage.

Landry, R., Allard, R., & Deveau, K. (2007a). A macroscopic intergroup approachto the study of ethnolinguistic development. *International Journal of the Sociology of Language, 185*, 225-253.

Landry, R., Allard, R., & Deveau, K. (2007b). Bilingual schooling of the Canadian Francophone minority: a cultural autonomy model. *International Journal of the Sociology of Language, 185*, 133-162.

Landry, R., Allard, R., & Deveau, K. (2009). Self-determination and bilingualism. *Theory and Research in Education, 7*, 203-213.

Lange, A., & Westin, C. (1981). *Etnisk diskriminering och social identitet*. Stockholm: Liber.

Leach, C. W., Ellemers, N., & Barreto, M. (2007). Group virtue: The importance of morality (vs. competence and sociability) in positive evaluation of in-groups. *Journal of Personality and Social Psychology, 93*(2), 234-249.

Leach, C. W., Minescu, A., Poppe, E., & Hagendoorn, L. (2008). Generality and specificity in stereotypes of out-group power and benevolence: Views of Chechens and Jews in the Russian federation. *European Journal of Social Psychology, 38*, 1165-1174.

Leonardelli, G. J., & Brewer, M. B. (2001). Minority and majority discrimination: When and why. *Journal of Experimental Social Psychology, 37*, 468-485.

Liebkind, K. (1982). The Swedish-speaking Finns: A case study of ethnolinguistic identity. I H. Tajfel (Red.), *Social Identity and Intergroup Relations.* European Studies in Social Psychology (s. 367-421). Cambridge: Cambridge University Press & Editions de la Maison des Sciences de l'homme de Paris.

Liebkind, K. (1984). *Minority identity and identification processes: A social psychological study. Maintenance and reconstruction of ethnolinguistic identity in multiple group allegiance*. Societas Scientarium Fennica. Commentationes Scientarum Socialium 22. Helsingfors.

Liebkind, K. (1999). Social Psychology. I J. Fishman (Red.), *Handbook of language and ethnic identity* (s.140-151). New York: Oxford University Press.

Liebkind, K. (2001). Acculturation. I R. Brown & S. L. Gaertner. (Red.), *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup Processes* (s. 386-406). Oxford: Blackwell.

Liebkind, K. (2010). Social Psychology. I J.A. Fishman & O. Garcia (Red.), *Handbook of language and Ethnic Identity: Disciplinary and regional perspectives* (s. 18-31). Oxford: University Press.

Liebkind, K., Jasinskaja-Lahti, I., & Mähönen, T.A. (I tryck). Specifying social psychological adaptation of immigrant youth: Social identity, intergroup attitudes, and intergroup interactions. In A. Masten, K. Liebkind, & D. Hernandez (Red.), *Realizing the Potential of Immigrant Youth* (s. 203-224). Cambridge: Cambridge University Press/ The Jacobs Foundation Series on Adolescence

Liebkind, K., Jasinskaja-Lahti, I., & Teräsaho, M. (2007). Ingroup vitality and intergroup attitudes in a linguistic minority. *Scandinavian Journal of Psychology, 48*, 409-418.

Liebkind, K., Nyström, S., Honkanummi, E., & Lange, A. (2006). Svenskt och finskt som minoritet och majoritet . I M. Junila & C. Westin (Red.), *Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, Volym 2 (s. 359-379). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet.

Liebkind, K., Tandefelt, M., & Moring, T. (2007). Introduction. *International Journal of the Sociology of Language, 187/188*, 1-11.

Liebkind, K., Teräsaho, M., & Jasinskaja-Lahti, J. (2006). Upplevelser av hot mot den finlandssvenska identiteten – orsak till identitetsförstärkande strategier? I K. Liebkind & T. Sandlund (Red.) *Räcker det med svenskan? Finlandssvenskarnas anknytning till sina organisationer* (s. 89-122). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Lojander-Visapää, C. (2001). *Med rätt att välja. Språkval och språkstrategier i språkligt blandade hushåll i Helsingfors*. Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland (nr 630).

Lücken, M., & Simon, B. (2005). Cognitive and affective experiences of minority and majority members: The role of group size, status, and power. *Journal of Experimental Social Psychology, 41*, 396-413.

Madon, S., Guyll, M., Aboufadel, K., Montiel, E., Smith. A., Palumbo, P., m.fl. (2001). Ethnic and national stereotypes: the Princeton trilogy revisited and revised. *Personality and Social Psychology Bulletin, 27*(8), 996-1010.

McCrae, R. R., Terraciano, A., De Fruyt, F., De Bolle, M., Gelfand M. J., Costa, Jr., P. T. m.fl. (2010). The validity and structure of culture-level personality scores: data from ratings of young adolescents. *Journal of Personality*, *78*(3), 815-838.

McRae, K. (1997). *Conflict and compromise in multilingual societies: Finland*. Waterloo, Ontario, Canada: University Press.

McRae, K. (2007). Towards language equality: four democracies compared. *International Journal of the Sociology of Language, 187/188*, 13-34.

Magma (2008). *Svenskans ställning i Finland*. Helsingfors: Tankesmedjan Magma.

Matser, C., van Oudenhoven, J.P., Askevis-Leherpeux, F., Florack, A., Hannover, B., & Rossier, J. (2010). Impact of relative size and language on the attitudes between nations and linguistic groups: the case of Switzerland. *Applied Psychology: An International Review, 59*(1), 143-158.

Miller, J. M. (2000). Language use, identity and social interaction: migrant students in Australia. *Research on Language and Social interaction, 33*(1), 69-100.

Mlicki, P., & Ellemers, N. (1996). Being different or being better? National stereotypes and identification of Polish and Dutch students. *European Journal of Social Psychology*, *26*(1), 97-114.

Moring, T., Husband, C., Lojander-Visapää, C., Vincze, L., Fomina, J., & Nieminen Mänty, N. (2011). Media use and ethnolinguistic vitality in bilingual communities. *Journal of Multilingual and Multicultural Development, 32*(2), 169-186.

Mullen, B., Brown, R., & Smith, C. (1992). Ingroup bias as a function of salience, relevance and status: An integration. *European Journal of Social Psychology, 22*, 103-122.

Mullen, B., Migdal, M. J., & Hewstone, M. (2001). Crossed categorization versus simple categorization and intergroup evaluations: a meta-analysis. *European Journal of Social Psychology, 31*, 721-736.

Mummendey, A., & Otten, S. (1998). Positive-negative asymmetry in social discrimination. I W. Stroebe & M. Hewstone (Red.), *European review of social psychology*, Vol. 9 (s. 107-143). Chichester, UK: Wiley.

Mummendey, A., Otten, S., Berger, U., & Kessler, T. (2000). Positive-Negative asymmetry in social discrimination: valence of evaluation and salience of categorization. *Personality and Social Psychology Bulletin, 26*, 1258-1270.

Mummendey, A., Simon, B., Dietze, C., Grünert, M., Haeger, G., Kessler, S., m.fl. (1992). Categorization is not enough: Intergroup discrimination in negative outcome allocation. *Journal of Experimental Social Psychology, 28,* 103-122.

Nguyen, H. H., Messé, L. A., & Stollak, G. E. (1999). Toward a more complex understanding of acculturation and adjustment. Cultural involvements and psychosocial functioning in Vietnamese youth. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *30*(1), 5-31.

Noels, K.A., & Clemént, R. (1996). Communicating across cultures: Social determinants and acculturative consequences. *Canadian Journal of Behavioral Science. Special Issue: Ethnic relations in a multicultural society, 28*(3), 214-228.

Nosek, B. A., Banaji, M. R., & Greenwald, A. G. (2002). Harvesting implicit group attitudes and beliefs from a demonstration website. *Group Dynamics, 6*, 101–115

Oldmeadow, J. A., & Fiske, S. T. (2007). System-justifying ideologies moderate status = competence stereotypes: Roles for belief in a just world and social dominance orientation. *European Journal of Social Psychology, 37*, 1135-1148.

Oldmeadow, J. A., & Fiske, S. T. (2010). Social status and the pursuit of positive social identity: Systematic domains of intergroup differentiation and discrimination for high- and low-status groups. *Group Processes & Intergroup Relations, 13*(4), 425-444.

Olson, J. M. & Zanna, M. P. (1993). Attitudes and Attitude Change. *Annual Review of Psychology, 44*, 117-154.

Otten, S., & Mummendey, A. (2000). Valence-dependent probability of ingroup favouritism between minimal groups: An integrative view on the positive-negative asymmetry in social discrimination. I D. Capozza & R. Brown (Red.), *Social identity processes: Trends in theory and research* (s. 33-48). London: Sage.

Otten, S., Mummendey, A., & Blanz, M. (1996). Intergroup discrimination in positive and negative outcome allocations: Impact of stimulus valence, relative group status, and relative group size. *Personality and Social Psychology Bulletin, 22*, 567-581.

Padilla, A. M., & Borsato, G. N. (2010). Psychology. I J.A. Fishman & O. Garcia (Red.), *Handbook of language and Ethnic Identity: Disciplinary and regional perspectives* (s. 5-17). Oxford: University Press.

Pallant, J. (2001). *SPSS survival manual. A step by step guide to data analysis using SPSS*. Buckingham: Open University Press.

Palviainen, Å. (2011). *Frivillig svenska? Utbildningsrelaterade konsekvenser*. Helsingfors: Finlands svenska tankesmedja Magma.

Parkvall, M. (2009). *Sveriges språk – vem talar vad och var?* Rapporter från institutionen för lingvistik, Stockholms universitet, Stockholm.

Peabody, D. (1985). *National characteristics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pehrson, S., Brown, R., & Zagefka, H. (2009). When does national identification lead to the rejection of immigrants? Cross-sectional and longitudinal evidence for the role of essentialist in-group definitions. *British Journal of Social Psychology, 48*, 61-76.

Pettigrew, T. F. & Tropp, L. R. (2008). How does intergroup contact reduce prejudice? Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology, 38*, 922-934.

Phinney, J. S. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: review of research. *Psychological Bulletin*, *108*(3), 499-514.

Phinney, J. S. (1992). The multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with adolescents and youth adults from diverse group. *Journal of Adolescent Research, 7,* 156-176.

Phinney, J. S. (1996). Understanding ethnic diversity. The role of ethnic identity. *American Behavioral Scientist, 40*(2), 143-152.

Phinney, J.S., & Alipuria, L.L. (2006). Multiple social categorization and identity among multiracial, multiethnic, and multicultural individuals: Processes and implications. I R. J. Crisp & M. Hewstone (Red.), *Multiple social categorization. Processes, models and applications* (s. 211-238). New York: Psychology Press.

Phinney, J. S., Berry, J. W., Vedder, P., & Liebkind, K. (2006). The acculturation experience: attitudes, identities, and behaviors of immigrant youth. I J. W. Berry, J. S. Phinney, D. L. Sam & P. Vedder (Red.), I*mmigrant youth in cultural transition. Acculturation, identity and adaptation across national contexts (s.* 71-116). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001). Ethnic identity, immigration, and well-being: an interactional perspective. *Journal of Social Issues*, *57*(3), 493-510.

Realo, A., Allik, J., Lönnqvist, J-E., Verkasalo, M., Kwiatkowska, A., Kööts, L., m.fl. (2009). Mechanisms of the national character stereotype: How people in six

neighbouring countries of Russia describe themselves and the typical Russian. *European Journal of Personality, 23*, 229-249.

Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. (1936). Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist*, *38*, 149-52.

Reynolds, K. J., Turner, J., & Haslam, S. A. (2000). When are we better than them and they worse than us? A closer look at social discrimination in positive and negative domains. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 64-80.

Roccas, S., & Schwartz, S.H. (1993). Effects of intergroup similarity on intergroup relations. *European Journal of Social psychology*, *23*, 581-595.

Ros, M., Huici, C., & Cano, J. I. (1994). Ethnolinguistic vitality and social identity: their impact on ingroup bias and social attribution. *International Journal of the Sociology of Language, 108*, 134-166.

Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Rubenfield, S., Clément, R., Lussier, D., Lebrun, M., & Auger, R. (2006). Second language learning and cultural representations: beyond competence and identity. *Language Learning, 56*, 4, 609-632.

Saarela, J. (2004). De förmögna finlandssvenskarna? *JANUS, 12*, 80-96.

Saarela, J. & Finnäs, F. (2004). Interethnic wage variation in the Helsinki area. *Finnish Economic Papers, 17*(1), 35-48.

Sachdev, I., & Bourhis, R. Y. (1990). Language and social identification. I D. Abrams & M. A. Hogg. (Red.) *Social Identity Theory: Constructive and Critical Advances* (s. 211-229). New York: Harvester Wheatsheaf.

Sachdev, I., & Bourhis, R. (1991). Power and status differentials in minority and majority group relations. *European Journal of Social Psychology, 21*, 1–24.

Saukkonen, P. (2011). *Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää? – Selvitys mediakeskustelusta Suom*essa. Varför irriterar finlandssvenskarna? En medieanalys med sammandrag på svenska. Helsingfors: Finlands svenska tankesmedja Magma.

Scheepers, D, & Ellemers, N. (2005). When the pressure is up: The assessment of social identity threat in low and high status groups. *Journal of Experimental Social Psychology, 41*, 192-200.

Scheepers, D., Ellemers, N., & Sintemaartensdijk, N. (2009). Suffering from the possibility of status loss: Physiological responses to social identity threat in high status groups. *European Journal of Social Psychology, 39*, 1075-1092.

Scheepers, D., Spears, R., Doosje, B., & Manstead, A. S. R. (2006a). The social functions of ingroup bias: Creating, confirming or changing social reality. *European Review of Social Psychology, 17*, 359-396.

Scheepers, D., Spears, R., Doosje, B., & Manstead, A. S. R. (2006b). Diversity in ingroup bias: Structural factors, situational features and social functions. *Journal of Personality and Social Psychology, 90*, 944-960.

Schneider, D. J. (2004). *The Psychology of stereotyping*. New York: Guilford Press.

Seyranian, V., Atuel, H., & Crano, V. D. (2008). Dimensions of majority and minority groups. Group *Processes and Intergroup Relations, 11*(1), 21-37.

SFS 2009: 724. Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Hämtad från: http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20090724.HTM

Sherif, M. (1958). Superordinate goals in the reduction of intergroup conflicts. *American Journal of Sociology, 63*, 349-356.

Simon, B., Aufderheide, B., & Kampmeier, C. (2001). The social psychology of minority – majority relations. I R. Brown & S. L. Gaertner (Red.), *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup processes* (s. 303-323). Oxford: Blackwell.

Smith, P. B., Bond, M. H., & Kâğıtçıbaşi, C. (2006). *Understanding social psychology across cultures: living and working in a changing world*. London : SAGE

Snauwaert, B., Soenens, B., Vanbeselaere, N., & Boen, F. (2003). When integration does not necessarily imply integration. Different conceptualizations of acculturation orientations lead to different classifications. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 34,* 231-239.

Spears, R., Doosje, B., & Ellemers, N. (1999). Commitment and the context of social perception. I N. Ellemers, R. Spears & B. Doosje (Red.), *Social identity* (s. 59-83). Oxford: Blackwell.

Språklagen 2009:600. Hämtad från: http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/13/81/33/c424146c.pdf

Språklagen i praktiken (2011). Språklagen i praktiken – riktlinjer för tillämpning av språklagen. Rapporter från Språkrådet 4. Hämtad från: http://www.sprakradet.se/11571

Statistikcentralen (2012). Befolkning. Hämtad från: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_sv.html#vefolkning

Statistiska centralbyrån (2009). Bruttonationalprodukten per capita. Hämtad från: http://www.scb.se/Pages/TableAndChart__75453.aspx

Stephan, W.G., Renfro, C.L., Esses, V.M., Stephan, C.W., & Martin, T. (2005). The effects of feeling threatened on attitudes towards immigrants. *International Journal of Intercultural Relations 29*, 559-576.

Sumner, W. G. (1906). *Folkways*. Ginn: New York.

Sundback, S. (2006). ”Att krama en finne”. Variationer kring språkgränsen i Svenskfinland. I M. Junila & C. Westin (Red.), *Mellan majoriteter och minoriteter.*

*Om migration*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, Volym 2 (405-422). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet.

Sundback, S. (2010). Etnicitet och sammanhållning. I S. Sundback & F. Nyqvist (Red.), *Det finlandssvenska sociala kapitalet, fakta och fiktion* (65-84). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Svenskt i Finland. (2003). Helsingfors: Svenska Finlands folkting.

Svenskt i Finland. (2010). Helsingfors: Svenska Finlands folkting och tankesmedjan Magma.

Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American, 223*, 96-102.

Tajfel, H. (Red.) (1978). *Differentiation between social groups: studies in the social psychology of intergroup relations*. London: Academic Press.

Tajfel, H., & Turner, J. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. I S. Worchel & W.G. Austin (Red.), *Psychology of intergroup relations* (s. 7-24). Chicago: Nelson Hall.

Tandefelt, M., & Finnäs, F. (2007). Language and demography: historical development. *International Journal of the Sociology of Language, 187/188*, 35-54.

Terracciano, A., Abdel-Khalek, A. M., Ádám, N., Adamovová, L., Ahn, C., Ahn, H. m.fl. (2005). National character does not reflect mean personality trait levels in 49 cultures. *Science, 310*, 96-100.

Turner, J. C. (1999). Some current issues in research on social identity and self-categorization theories. I N. Ellemers, R. Spears & B. Doosje (Red.), *Social identity* (s. 6-34). Oxford: Blackwell.

Törmälehto, V-M. (2008). *Suomalaisten tulot Euroopan keskitasoa. Hyvinvointipalvelut eivät paranna sijoitusta*. Hämtad från: http://www.stat.fi/artikkelit/2008/art_2008-06-09_001.html

Utbildningsstyrelsen (2011). *Kansalliskieliselvitys* Raportit ja selvitykset 2011:7. Hämtad från: http://www.oph.fi/download/131517_Kansalliskieliselvitys.pdf

Van Laar, C., Derks, B., Ellemers, N., & Bleeker, D. (2010). Valuing social identity: consequences for motivation and performance in low-status groups. *Journal of Social Issues*, 66(3), 602-617.

Van Rijswijk, W., Haslam, S. A., & Ellemers, N. (2006). Who do we think we are? The effects of social context and social identification on in-group stereotyping. *British Journal of Social Psychology, 45*, 161-174.

Verkuyten, M. (2000). The benefits to social psychology of studying ethnic minorities. *European Bulletin of Social Psychology, 12*(3), 5-21.

Verkuyten, M. (2005). *The social psychology of ethnic identity*. European Monographs in Social Psychology. New York: Psychology Press.

Verkuyten, M. (2011). Assimilation ideology and outgroup attitudes among ethnic majority members. *Group Processes and Intergroup Relations, 14*, 6, 789-806.

Virta, E. (2006). Finskt och svenskt. Stereotypier, status och dolda känslor. I M. Junila & C. Westin (Red.), *Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration*. Svenskt i Finland, finskt i Sverige, Volym 2 (s. 380-404). Helsingfors: Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet.

Voionmaa, K. (2010). Finska språket slår rot i Sverige. *Finsk tidskrift, kultur-ekonomi-politik, 9-10*, 445-452.

Wagner, U., & Zick, A. (1995). The relation of formal education to ethnic prejudice: its reliability, validity and explanation. *European Journal of Social Psychology, 25,* 41-56.

Webbplatsen för de nationella minoriteterna (2012). Områden för finska. Hämtad från: http://minoritet.prod3.imcms.net/1077

Wright, S. C. (2001). Strategic collective action: Social psychology and social change. I R. Brown & S. L. Gaertner (Red.), *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup processes* (s. 409-430). Oxford: Blackwell.

Wright, S. C. & Lubensky, M. E. (2009). The struggle for social equality: collective action versus prejudice reduction. I S. Demoulin, J.-P. Leyens & J.F. Dovidio (Red.), *Intergroup misunderstandings: impact of divergent social realities*. New York: Psychology Press.

Yagmur, K. (2009). Language use and ethnolinguistic vitality of Turkish compared with the Dutch in the Netherlands. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1-15.

Yagmur, K. (2011). Does ethnolinguistic vitality theory account for the actual vitality of ethnic groups? A critical evaluation. *Journal of Multilingual and Multicultural Development, 32*(2), 111-120.

Yagmur, K., & Ehala, M. (2011). Introduction. Tradition and innovation in the ethnolinguistic vitality theory. *Journal of Multilingual and Multicultural Development, 32*(2), 101-110.

Ytsma, J., Viladot, M. A., & Giles, H. (1994). Ethnolinguistic vitality and ethnic identity: Some Catalan and Frisian data. *International Journal of the Sociology of Language, 108,* 63-78.

Yzerbyt, V., Provost, V., & Corneille, O. (2005). Not competent but warm…really? Compensatory Stereotypes in the French-speaking World. *Group Processes & Intergroup Relations, 8*(3), 291–308.